

Dramatikk i Arktis – eller?

En komparativ analyse av fremstillingen av Børge Ousland og Mike Horns polekspedisjon i nyhetsmediene.

Skjermdump fra Facebook av det som skulle bli den første av mange saker om avslutningen i Arktis.

Masteroppgave av Sandra Lappegard Wangberg

Institutt for journalistikk og mediefag

OsloMet, februar 2022

I SAMMENDRAG

Høsten 2019 la polfarerne Børge Ousland og Mike Horn ut på en ekspedisjon som skulle ta dem fra Hope i Canada til Nordpolen, og videre tvers over isen til iskanten før Svalbard. Mot slutten av ekspedisjonen ble nyhetsmediene mer eller mindre med på lasset, da det kom frem at det var utfordringer for de to polfarerne. Dette satte sitt preg på nyhetsbildet fra midten av november og frem mot nyttår dette året. Denne masteroppgaven tar sikte på å utforske og kaste lys over mediedekningen av denne ekspedisjonen i norsk presse, som har vært gjenstand for flere diskusjoner. For å undersøke temaet svarer jeg på problemstillingen:

Hvordan vurderer involverte redaksjoner og intervjuobjekter pressedekningen i norske papiraviser og nettaviser av Børge Ousland og Mike Horns ekspedisjon til Antarktis?

Gjennom metodevalget ønsker jeg å belyse hvilke vurderinger som gjøres i redaksjoner når en sak er under en dramatisk utvikling og pågår over lengre tid. Det reiser seg også flere debatter i kjølvannet av dekningen av ekspedisjonen, der både feilinformasjon, overdekning og overdramatisering blir trukket frem. Oppgaven ser også på hva som gjør at en hendelse som denne fenger, hvordan den blir en nyhet, og hvordan tidligere ekspedisjoner er dekket gjennom nyhetsmediene. Jeg gjør en grundig kvantitativ undersøkelse av 611 artikler om Ouslands ekspedisjon i norske medier den aktuelle perioden. Dette brukes som bakgrunn for kvalitative intervjuer med medvirkende i ekspedisjonen, og med journalister og redaktører som arbeidet mye med hendelsen. Funnene fra begge diskuterer jeg opp mot aktuelle teorier, og vektlegge både pseudobegivenheter, agendasetting og framing. Mine funn synliggjør både dramatiske titler og innganger på sakene, hvordan valget av rammer påvirker oppfatningen av hendelser, og hvordan redaksjonene selv vurderer sin egen nyhetsdekning av denne saken satt opp mot ekspedisjonens opplevelser. Nyhetsbegrepet er mangfoldig, men hva skjer med journalistikken når det er flere aspekter enn bare nyhetskriteriene som styrer hva som blir prioritert i redaksjonene? Dette drøfter jeg mot slutten av oppgaven, og også spørsmålet om vi kan lære noe av dekningen av denne ekspedisjonen til andre sammenlignbare situasjoner.

ABSTRACT

In the autumn of 2019, the polar explorers Børge Ousland and Mike Horn set out on an expedition that would take them from Hope in Canada to the North Pole, and further across the ice to the ice edge before Svalbard. Towards the end of the expedition, the news media more or less joined them, when it became clear that there were serious and possibly life-threatening challenges for the two polar explorers. In a short period from mid-November to new Year, the case received a lot of attention in the news media. This master's thesis aims to explore and shed light on the media coverage of this expedition in the Norwegian press, which has been the subject of several discussions. To investigate the topic, I answer the question:

How do the editors and interviewees involved assess the press coverage in Norwegian printed newspapers and online newspapers of Børge Ousland and Mike Horn's expedition to Antarctica?

Through the research design, I want to gain insight into what assessments are made in newsrooms when a case is under a dramatic development and is ongoing over a longer period of time. Several debates also arise in the wake of the coverage of the expedition, where both misinformation, over-coverage and overdramatization are highlighted. The thesis also looks at what makes an event like this interesting, how it becomes news, and how previous expeditions are covered through the news media. I do a thorough quantitative study of 611 articles about the expedition in the Norwegian media in the current period. This is used as a background for qualitative interviews with participants in the expedition, and with journalists and editors who wrote about the expedition. I use the findings from both surveys in a discussion relating to current theories, including both pseudo-events, agenda setting and framing. The findings of the study shed light into both the use of dramatic titles and introductions to the newspaper articles, how the choice of framework affects the perception of events, and how the editors themselves assess their own news coverage of this case set up against the expedition's experiences. My findings show that the concept of news is diverse, but what happens to journalism when there are more aspects than just the news criteria that decides what is prioritized in the newsrooms? I will discuss this towards the end of the study, and importantly, whether we can learn something from the coverage of this expedition to other comparable situations.

II FORORD

Nyheter som ikke er nyheter. Journalister som lager runde formuleringer. Utelater informasjon. Som leter etter nyheten fordi de mener de har en bra fortelling. Endelig skulle jeg få lage en oppgave om noe av det som opptar meg ved journalisters arbeid, og måter å arbeide på. Jeg hadde også lyst til å lære meg flere måter å arbeide med forskning på, og valgte en oppgave der dette var mulig. Takk til tålmodig mann, snille barn, og snille barnevakter. Takk og pris for barnehager, åpne bibliotek og utlånsordningen i Norge, og ikke minst takk til Zoom i koronatider. Takk til nettkurs og alt fra YouTube-videoer i HyperTranscribe og HyperResearch, til EndNote, Excel- og Word-triks. Veileder Jørgen Alnæs har holdt meg på sporet og samlet trådene over skjermen. Takk! Forskning har vist seg mer spennende og lærerikt ved siden av journalistikken enn jeg hadde trodd, men tur over Nordpolen med Børge Ousland blir det nok ikke på meg.

Sandra Lappegard Wangberg, OsloMet, 2022

III INNHOLDSLISTE

1. INNLEDNING	
1.1. Bakgrunn for valg av tema	7
1.2. Problemstilling og forskningsspørsmål	7
1.3. Avgrensing og begrepsavklaring	9
1.4. Ekspedisjonen	10
1.5. Gjennomføring og oppgavens oppbygning	12
1.6. Tidligere forskning	13
2. TEORETISKE TILNÆRMINGER	15
2.1. Nyhetskriterier	15
2.1.1. Medievridding	16
2.1.2. Journalistikk	17
2.1.3. Sjangere	18
2.1.4. Agendasetting	19
2.2. Framing	20
2.3. Pseudobegivenheter og mediehendelser	22
2.4. Mediekritikk	24
2.5. Dramaturgi og heltefortellinger	25
2.6. Journalistikk om ekspedisjoner	27
2.6.1. Polarekspedisjoner og heltehistorier	27
2.6.2. Polarekspedisjoner og kritikk i media	29
3. METODER	32
3.1. Forskningsdesign	32
3.2. Kvantitative undersøkelser	
3.2.1. Fremgangsmåte	32
3.2.2. Metodiske utfordringer	33
3.2.3. Forskning blant nettartikler	34
3.3. Kvalitative intervjuer	
3.3.1. Utvalg av redaksjoner og informanter	35
3.3.2. Hvorfor ikke flere informanter	37
3.3.3. Gjennomføring av intervjuene	38
3.3.4. Telefonintervju	39
3.3.5. Forskerens rolle	39
3.3.6. Transkribering	40
3.4. Kvalitativ analysemetode	41
3.5. Oppgavens kvalitet	
3.5.1. Valg av oppgave	43
3.5.2. Målefeil og triangulering	44
3.5.3. Validitet, generalisering og reliabilitet	45
3.5.4. Kvalitative intervjuer	45
3.5.5. Kildekritikk i dokumentsøk	47
4. ANALYSE	48
4.1. Kvantitative funn	48
4.1.1. Nyhetsdekningen	48
4.1.2. Kritikken som fulgte	52
4.2. Redaksjonenes valg og diskusjoner	
4.2.1. VG sin dekning	54

4.2.2. NRK sin dekning	56
4.2.3. Svalbardposten sin dekning	58
4.3. Ekspedisjonens opplevelse av mediedekningen	58
4.4. Publikumsinteresse og årsaker	61
4.5. Diskusjoner utenom og konsekvenser	63
4.6. PR-stunt og mediebegivenheter	64
4.7. Overdramatisering og overdekning	65
4.8. Egenevaluering	68
4.8.1 Kringkastingsrådet	69
5. DRØFTING	71
5.1. Nyhetskriterier og redaksjonelle valg	71
5.2. Å ramme inn en nyhetssak over tid	75
5.3. PR-gimmik og mediehendelser	77
5.4. Å utelate fakta	79
5.5. Medievridding og troverdighetsdilemma	81
5.6. Polarhelt i dramaturgien	83
5.7. Mediekritikk og egenevaluering	85
6. OPPSUMMERING OG KONKLUSJON	88
6.1 Forslag til videre forskning	93
7. KILDER	94
VEDLEGG:	
Vedlegg 1: Eksempel på oversikt over medieoppslag	
Vedlegg 2: Intervjuguide journalister	
Vedlegg 3: Intervjuguide ekspedisjonen	

1 INNLEDNING

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Denne studien handler om hvordan redaksjoner i Norge arbeidet med historien om ekspedisjonen til Børge Ousland og Mike Horn i Arktis i 2019. Jeg vil finne ut hva som skjer underveis i redaksjonene når de følger en historie under utvikling over lengre tid, der det i tillegg er en dramatisk situasjon man ikke vet hvordan ender. Og hvordan opplever de på den andre siden av bordet – de som arbeidet for å få ut informasjon – denne dekningen? Jeg har hele tiden vært opptatt av hvordan vi som journalister arbeider. Jeg har selv vært på kilde og intervjuobjekt ved flere tilfeller, og blitt provosert av slurv i omgang med sannheter. Ikke-saker har blitt konstruert med tilgjorte konflikter for å passe inn i nyhetsbildet, og for å lage en god historie for leseren. Jeg er om mulig blitt enda mer opptatt av at vi journalister skal oppføre oss på en redelig måte, både i researchfasen og i videre dekning. Vær Varsom-plakatens punkt 1.4 andre setning sier det selv: «Det er pressens plikt å sette et kritisk søkelys på hvordan mediene selv fyller sin samfunnsrolle.» (Norsk-Presseforbund, 2020, s. 30). Børge Ousland og Mike Horn var på ekspedisjon over polhavet i 87 dager fra august til desember 2019, og jeg undersøker hvordan denne saken ble dekket fra start til slutt. Denne polarekspedisjonen fikk enormt med oppmerksomhet, og etter hvert var det flere stemmer som tok til orde for at det ble for mye søkelys på denne hendelsen i nyhetsmediene, og det ble stilt spørsmål om dette var rett prioritering av redaksjonene. Hvilke nyhetskriterier lå til grunn for å skrive om dette? Og hva skjer med journalistikken om det er andre ting enn nyhetskriterier som styrer hva som blir prioritert i redaksjonene? Det ble også debatt om det var en overdramatisering, og om rett informasjon ble lagt fram, og enkelte undret seg om dette var en konstruert hendelse fra ekspedisjonens side. Kritikken kom fra flere hold, og dekningen av ekspedisjonen kom også opp i Kringkastingsrådet i januar året etter. Et av målene med oppgaven er å legge grunnlaget for en debatt om journalister og redaksjoner kunne eller burde dekket saken på en annen måte, og om vi kan lære noe av måten denne saken fra polhavet ble omtalt.

1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål

Nyhetsmediene kom på banen da ekspedisjonen begynte å sjekke mulighetene for hvordan man kunne gjennomføre en eventuell bergingsaksjon, for å ha en nødplan, da tiden begynte å jobbe mot dem. Fra første nyhetssak om problemene og frem til ekspedisjonen var trygt i land i Longyearbyen, gikk det 39 dager. Kritikken og debatten underveis og i etterkant av ekspedisjonen har blant annet gått ut på at noen mente det sto et helikopter klart om

polfarerne trengte å reddes, og at de mener dermed at dette ikke var en ordentlig krise verdt å skrive om. Samtidig fortsatte de fremtredende nyhetsredaksjonene å ha krisetitler og artikler om hvordan polfarerne sliter, på beste spalteplass og i daglige nyhetssendinger. I min oppgave prøver jeg å utforske de journalistiske tilnærmingene til denne ekspedisjonen fra følgende problemstilling:

Hvordan vurderer involverte redaksjoner og intervjuobjekt pressedekningen i norske papiraviser og nettaviser av Børge Ousland og Mike Horns ekspedisjon til Antarktis?

Med denne problemstillingen ønsker jeg å beskrive hvordan nyhetsmediene dekket denne hendelsen, og hvordan oppfatningen rundt måten det ble jobbet på var for både journalister og kilder. For å kunne svare på problemstillingen har jeg valgt fire mer spesifikke forskningsspørsmål som utdyper temaet ytterligere:

1. Hvordan arbeidet ulike redaksjoner for å dekke pol ekspedisjonen til Børge Ousland og Mike Horn, og hvor mye omtale var det av hendelsen?

Jeg vil vite hva ulike redaksjoner la vekt på i vurderingen av dekningen i denne saken, hvordan de gikk frem for å dekke historien. Hvilke diskusjoner oppstod rundt dekningen av denne saken, og. Og når en del av kritikken har gått ut på at det har vært skrevet for mye om hendelsen, hvor mye ble det egentlig skrevet?

2. Hvorfor velger redaksjonene å skrive om denne saken?

Etter hvert som ukene går, utvikler denne nyheten seg fra å være en sensasjonssak – der de to polfarerne er i akutt nød – til en føljetong der leseren lurer på hvordan det kommer til å ende. Hvilke vurderinger gjør redaksjonene som gjør at de fortsetter å skrive om denne saken hele veien, og ville de gjort det samme i et nytt tilsvarende tilfelle? Hva skal til for at en nyhetssak ikke er en nyhetssak lenger, når interessen fra publikum fortsatt er stor? En hypotese er at redaksjoner firer en del på kravene til hva som er en nyhetssak underveis, og utvider nyhetsbegrepet når man ser for seg at man kan få mange saker og lesere ut fra et tema. En nullhypotese vil være at journalistikken i denne saken ville vært den samme uavhengig av utviklingen, på grunn av andre faktorer enn nyhetskriteriene.

3. Hvordan opplever journalistene beskyldningene om at denne saken ble overdramatisert, skrevet for mye om og at det var feil prioritering?

Noen debattanter og kommentatorer mente at journalistene overdrev i sin dekning av denne saken, og at nyhetsmedier selv mister troverdighet på den måten. Dagsavisen-redaktør Lars West Johnsen var en av dem, og etterlyste kritisk mediedekning (Johansen, 2019). Påvirkes redaksjonene av disse debattene som oppstår underveis på noen som helst måte?

4. Hvordan opplever ekspedisjonen selv mediernes dekning?

Det er interessant å høre hva den som ble intervjuet og skrevet om mener om måten mediene valgte å dekke denne saken på. Det er også viktig bakgrunnsinformasjon for å kunne diskutere pressedekningen i denne saken. VG hadde en journalist og fotograf ombord i båten, som gjorde det mulig å få direkterapport underveis fra isen. Samtidig oppleves nok dramatikken annerledes for erfarne polfarere enn for nyhetsjournalister på kontoret, og det er interessant å høre hvor troverdig nyhetsdekningen var sett fra ekspedisjonens side.

1.3 Avgrensning og begrepsavklaring

Jeg har valgt å konsentrere meg om de skriftlige kildene i aviser og nettaviser i denne oppgaven, da omfanget og tiden gjør at jeg må utelukke noe. TV-nyheter blir for omfattende å ta med i denne omgang, og også radiodekningen. Jeg har valgt å konsentrere meg om tre ulike medier; VG, NRK og Svalbardposten. VG sendte med en journalist og en fotograf på skipet Lance, som skulle kjøre polfarerne i møte i polisen. De satset på dekningen av denne polekspedisjonen, uten at de visste hvor langtekkelig dette skulle komme til å bli. NRK skrev også jevnlig om denne saken, både nasjonalt og lokalt, og hadde lokalkontor basert i Tromsø som fulgte hendelsen tett. Svalbardposten skrev jevnlig om saken, og dekket den fra synsvinkelen til en lokalavis, og representerer de mindre avisene i denne oppgaven. Samtidig har de også et forhold til isen og Arktis gjennom sin plassering, og mye tidligere kunnskap fra nyhetsdekning av tidligere ekspedisjoner. Disse tre redaksjonene er også valgt ut fra at de har skrevet flest saker om denne ekspedisjonen. Dette er redaksjoner med ulike profiler, og de er med på å gi ulike perspektiver på valgene som tas i en redaksjon. Utvalget skriver jeg mer om i metodekapittelet 3.3.1. I og med at jeg har undersøkt over 600 artikler, kunne jeg også vurdert å lage en oppgave med tekstanalyse fra ulike redaksjoner, men jeg ser at jeg må begrense oppgaven. Det var såpass mange konflikter i forbindelse med denne nyhetsdekningen, og jeg mener det er mer interessant å finne ut av hvordan redaksjonene jobbet, og hva dekningen førte til. For å klargjøre enkelte deler av oppgaven, kommer det her en avklaring av begreper og forhold:

Arktis

Arktis er hav- og landområdene omkring polpunktet Nordpolen, men det finnes ingen naturlig, generelt vedtatt grense av Arktis mot sør (Hisdal, 2019). Det er Arktis råd, med sekretariat i Tromsø, som har fastsatt hvor grensene går. Nordområdene på landjorda deles i tre: High Arctic (Høyarktis), Low Arctic (Lavarktis) og Sub-Arctic (Subarktis). Klima og vegetasjon bestemmer inndelingen og avgrensingen av de tre arktiske landsonene. Subarktis, som betyr «sør for Arktis», strekker seg helt ned til polarsirkelen (Grønnestad, u.å.).

Polhavet

Den sentrale del av Arktis er polbassenget, som sammen med havene rundt kalles Polhavet. Det kan betraktes som en nordlig fortsettelse av Atlanterhavet, og er et arktisk «Middelhav» mellom det amerikanske og det eurasiatiske kontinentet (Hisdal, 2019). Det marine Arktis deles inn i tre hovedgrupper: permanent is, seasonal issone der isen har vært, og marginal issone som gjelder drivisen og også iskanten (Grønnestad, u.å.).

Drivis

Drivis er oppbrukket havis eller breis som driver i sjøen med vind og strøm (Hisdal, 2019).

Unsupported

Det finnes mange ulike måter å gjennomføre en ekspedisjon på, og det er gjerne inndelt i flere stiler, som blir sett på som mer eller mindre «gode» og vanskelige. En unsupported ekspedisjon blir sett på som den ultimate varianten, og dette var det Børge Ousland og Mike Horn prøvde å gjennomføre. Explorersweb.no forklarer om innviklede uskrevne regler, der de forklarer at unsupported er en ekspedisjon som er gjennomført uten noen hjelp som vind, hunder eller sykler. De kan ikke ta imot supplering av mat eller utstyr som ikke var en del av turen fra start, og de kan heller ikke evakuere medlemmer av ekspedisjonen for å få det godkjent. «A journey must earn the right to use Unsupported.» (Hisdal, 2019; Phillips, 2019). Å fullføre en ekspedisjon «i god stil» vil si å gjennomføre etter kravene som stilles.

1.4 Ekspedisjonen

Nyhetsmediene begynte for alvor å følge med på de to polfarerne etter at avisa Nordlys skrev den første saken om at ekspedisjonen forhørte seg om helikoptermulighet fra Svalbard. Her kom det frem at det var kort tid igjen før de var tomme for mat, og artikkelen bar preg av at det nå nærmet seg en evakuering og redningsaksjon. Tittelen på saken var «Polarhelt i trøbbel – forbereder redningsoperasjon på Nordpolen». Dette var den 20. november, to måneder etter

ekspedisjonsstart. De to polfarene, Børge Ousland og Mike Horn, hadde startet fra Nome i Alaska med seilbåten Pangea, der de seilte så langt opp mot Nordpolen de kunne komme med båt. Helt opp til 85 grader nord kom de denne gangen – så langt nord det aldri har vært noen båt tidligere. Herfra bar det videre med ski, 180 kilo tunge pulker, og såkalte packrafter – lette oppblåsbare båter du kan bære på ryggen. Etter å ha beveget seg i stummende mørke i flere uker, og blitt forsinket på grunn av at isen drev i andre retningen enn de skulle, nærmer de seg sakte men sikkert første mulige dekningsområde for en eventuell uthenting.

Redningssentralen begynner å planlegge et scenario for om det skulle bli behov for redning, og når Nordlys skriver om dette blir det raskt slått opp som en pågående redningsaksjon i resten av nyhetsmediene. Lars Ebbesen var ekspedisjonsleder hjemmefra, og var i Oslo og koordinerte ekspedisjonen. Han ble fast talsmann og intervjuobjekt under denne ekspedisjonen. Polfarene skulle i utgangspunktet bli møtt av seilbåten til Horn ved iskanten etter endt poltur, men på grunn av isforholdene bestemmer de seg for å få tak i et større skip som har bedre muligheter til å komme seg gjennom ismassene. Redningsskipet Lance reiser fra Tromsø den 29. november, og VG har som eneste redaksjon med om bord en fotograf og en journalist. Heretter ble det oppdateringer flere ganger daglig fra båten. Figur 1 viser i grove trekk hvordan nyhetsdekningen av ekspedisjonen artet seg.

Fig. 1. Polekspedisjonens fremdrift sett gjennom nyhetsmediene.

Ekspedisjonen ble behørig dekket både da de to polfarerne nærmet seg båten på dramatisk vis, da Horn gikk gjennom isen bare noen meter før han nådde frem til to som skulle møte dem på isen, og hele veien frem til Lance. Skipet ble deretter stående fast i isen i flere uker – noe som også ble godt dokumentert – og nådde ikke Longyearbyen før 28. desember

1.5 Gjennomføring og oppgavens oppbygning

Denne problemstillingen og tilhørende forsknings spørsmål har flere alternative måter de kan bli besvart på. Jeg mener en av de to viktigste metodene her vil være å gjennomføre en kvantitativ innholdsanalyse, der jeg får et overblikk og innsikt over mengde omtale, type artikler, og kritikken som oppstod rundt ekspedisjonen. Jeg bruker nyhetsarkivet Retriever for å finne det som er aktuelt i denne sammenhengen. Ved å sette meg nøye inn i det som er skrevet, vil jeg på denne måten få en forståelse for hendelsen, kritikken rundt både nyhetsdekningen og ekspedisjonen, og jeg får et grunnlag for videre undersøkelser. Den kvantitative innholdsanalysen vil være viktig for å kunne belyse hvordan dekningen av denne ekspedisjonen egentlig var.

«A main advantage of quantitative content studies is that they can serve to confirm or disconfirm intuitive impressions by performing a systematic description of a large set of media discourses through numbers that express the frequency and prominence of particular textual properties». (Schröder, 2012, s. 108)

Den kvantitative undersøkelsen vil også kunne bidra til å kunne sammenligne medieinnholdet med den virkelige verden (Østbye et al., 2013, s. 128). Den andre metoden jeg mener er relevant, er å gjennomføre kvalitative intervjuer med journalister og redaktører i ulike medier, og involverte i ekspedisjonen. På denne måten vil jeg kunne få direkte svar på det jeg lurer på, med mulighet til å stille oppfølgingsspørsmål, både til de som skrev og de som har blitt skrevet om. På denne måten får jeg et godt innblikk fra begge sider av bordet. Jeg bruker semistrukturerte intervjuer som metodisk innfallsvinkel, og det blir en tilnærming der målet er å få tak i informantenes perspektiv og opplevelse av pressedekningen av ekspedisjonen. Vi må likevel huske på at forskningen kan gi oss noen svar, men informantenes perspektiv og oppfatning av virkeligheten er ulik, og blir sett på som kompleks og hele tiden i forandring, og vil dermed ikke gi oss hele sannheten (Nilssen, 2012, s. 25). Ved hjelp av kvalitative intervjuer kan jeg ifølge Østbye et al. blant annet kunne få informasjon som ellers ville være vanskelig å få tilgang til, og jeg kan få kartlagt prosesser og sosiale relasjoner (2013, s. 113).

Jeg kan også få kommentarer på det andre intervjuobjekter har snakket om, og jeg kan finne ut om min forståelse av svarene er korrekt i løpet av intervjuet (Østbye et al., 2013, s. 113). En kombinasjon av disse to metodene vil også kunne være med å styrke validiteten til oppgaven, og de to metodene utfyller hverandre (Østbye et al., 2013, s. 102).

Oppgaven er delt inn i et innledningskapittel før en teoridel, metodevalg og analyse, før jeg avslutter med et grundig drøftingskapittel, oppsummering og konklusjon. I metodekapittelet forklarer jeg nærmere rundt metodene jeg har benyttet, og ser nærmere på styrker og svakheter ved bruken av disse i denne oppgaven. I analysedelen undersøker jeg funn fra både den kvantitative og kvalitative forskningen, og drøfter dette opp mot de teoretiske perspektivene. Agendasetting- og nyhetskriterier, pseudobegivenheter og framing vil fungere som bærende teoretisk rammeverk, som jeg mener er mest relevant i denne studien. Til slutt vil jeg drøfte oppgavens funn, oppsummere og gi en konklusjon, og foreslå videre forskning på området.

1.6 Tidligere forskning

Hovedtemaet i denne oppgaven, Ouslands ekspedisjon, er det forsket lite på i mediesammenheng. En av bachelorstudentene på journalistikk, Andreas Brattåker Støyva, begynte på en fordypningsoppgave om samme tema i 2020, men da med en innholdsanalyse, og måten historien ble lagt frem på i to ulike artikler. Utover dette finner jeg lite om denne hendelsen. Det mer overordnede temaet journalistikk rundt polarekspedisjoner finner jeg heller ikke mye om i forskningssammenheng. Jørgen Alnæs og Espen Ytreberg er så vidt meg bekjent de eneste som har publisert noe om dette temaet på norsk. Alnæs skriver blant annet om Scott og Amundsens kappløp mot Sydpolen, og Ytreberg tar for seg Amundsens polferd opp mot mediebegivenheter. Alnæs sin doktorgradsavhandling fra 2021, «Tekst og territorium», studerer Antarktis i norske nyhetstekster fra 2005 til 2019. Masteroppgaven til Merete Habberstad fra 1995 tar for seg pressedekningen av fire ulike polarekspedisjoner, og i 2020 skrev Thea Kristine Ekholt om hvordan pressedekningen av Amundsens Gjøa-ekspedisjon har påvirket nasjonsbyggingen. Noe av fremstillingen av polarhelter i mediene får vi også et lite innblikk gjennom Norsk Polarhistorie, der blant annet Matti Goksøyr belyser og diskuterer dette, og internasjonalt finner vi også Beau Riffenburghs bok «The Myth of the Explorer», som er en revidert versjon av hans doktorgradsavhandling. Nyhetssaker som strekker seg ut over tid er et tema som kanskje har blitt mer aktuelt de siste årene, da nett og daglig oppdatering av nettsider gjør at man kan følge flere saker tettere. Likevel finner jeg lite aktuell forskning å bygge videre på i denne oppgaven. Med en fremvekst av PR-byråer og kommunikasjonsavdelinger, er pseudobegivenheter fortsatt

aktuelle forskningstema som flere har studert tidligere, og det samme gjelder nyhetskriterier og framing, som er forskningstradisjoner jeg skriver meg inn i. Jeg kommer tilbake til og utdyper mer teori og aktuell forskning som er gjort innenfor de ulike temaene i teoridelen i det neste kapitlet.

2 TEORETISKE TILNÆRMINGER

Dette kapittelet handler om det teoretiske rammeverket for oppgaven, der jeg skriver om teorier jeg har valgt ut fra samfunnsvitenskapelig og medievitenskapelig forskningstradisjon, som vil være med å sette denne studien inn i en større sammenheng. Jeg skriver også om den norske polarheltradisjonen, som vil være med som et bakteppe til ekspedisjonen til Ousland og Horn. Hovedproblemstillingen i denne oppgaven handler om å skrive om en dramatisk hendelse som strekker seg over tid. Det teoretiske kapittelet deler seg i to leire, der den første delen handler om media sin måte å håndtere dette på, og hvordan ekspedisjonen fremstilles i media. Teorier om nyhetskriterier, agendasetting og framing er rammeverket i denne sammenheng. Den andre delen handler om troverdigheten til mediene, med teori om pseudobegivenheter, og om mediekritikk i den norske polarhistorien for å belyse ekspedisjonen fra en historisk synsvinkel. Teoriene er valgt ut fra hva jeg tenker best mulig kan belyse problemstillingen og forskningsspørsmålene.

2.1 Nyhetskriterier

I denne oppgaven, om en hendelse som ble en stor nyhetssak, er det relevant å diskutere nyhetskriterier. Hva var det som lå til grunn for at denne hendelsen ble prioritert og skrevet om i flere nyhetskanaler? Jeg velger å starte med det omfattende spørsmålet; hva er en nyhet? Her er det mange meninger og definisjoner fra flere kjente forskere og professorer innen journalistikk. Den amerikanske sosiologen Gaye Tuchman gjorde en feltstudie i ti år, i fire ulike redaksjoner. Hun mener «the news is the window on the world» (Tuchman, 1978, s. 216), og at journalistene i arbeidet med nyheter rammer inn materialet fra virkeligheten, og former det – eller konstruerer det – til konkrete nyhetsfortellinger. Her bryter hun med forståelsen av nyheter som et speilbilde av verden, som tidligere var utbredt (Bjerke et al., 2015, s. 24). Professor i journalistikk, Michael Schudson, skriver i boka «The power of news» om nyheter: «News, as we imagine it in its ideal state, is all information, no form» (Schudson, 1995, s. 69). For ikke å glemme denne definisjonen «News is whatever a good editor chooses to print» (MacEwan sitert i Boorstin, 1987, s. 255). Her hjemme er professor og forsker Martin Eide til en viss grad enig med Schudson, der han mener at nyhetsbegrepet er mer mangfoldig enn mange lærebøker skal ha det til (Eide, 2011, s. 15). Han mener populærjournalistikken opp gjennom tidene har bidratt til å utvanne nyhetsbegrepet. Stig Hjarvard skriver om retningen forskningen på nyhetsproduksjon fikk på slutten av 1970-tallet. Da ble fokuset på nyhetsproduksjon mer at til tross for journalismens objektivitetskrav, deler journalister visse ideer og standarder – nyhetsverdier – som gjør at visse sosiale konflikter og hendelser blir nyheter og andre ikke (2012, s. 88). Han skriver også at nyheter er et resultat av interaksjon mellom

nyhetsorganisasjoner og journalister på den ene siden, og aktører fra andre sosiale institusjoner på den andre. McQuail nevner i 2000 (Sitert i Hjarvard, 2012, s. 89) de fire vanligste nyhetskriteriene; 1. Betydning (Significance); nyheter bør rapportere om de hendelsene og problemer som er viktig for mange. 2. Intensitet (Intensity); Nyheter bør rapportere om konflikter og uventede hendelser, der målet er å rapportere om handlinger og responsen til de som er med. 3. Aktualitet (Topicality); Det som akkurat har skjedd eller det som kommer til å skje i nærmeste fremtid. 4. Nærhet (Closeness); problemer eller hendelser som er nærme publikum, enten geografisk, kulturelt eller psykologisk. Østlyngen og Øvrebø skriver på sin side om fem ulike nyhetskriterier journalister alltid bør jobbe ut fra; vesentlighet, identifikasjon, sensasjon, aktualitet og konflikt. De mener derimot ikke at nyheter trenger å oppfylle alle kriteriene, men at en god nyhet bør oppfylle minst et av kravene (Østlyngen & Øvrebø, 2006, s. 103). Om hendelsen er vesentlig for leseren kan variere ut fra ulike nyhetsredaksjoner og publikum. Om vi kan identifiserer oss med innholdet i nyhetsstoffet på ulike måter, øker det oftere vår interesse (Østlyngen & Øvrebø, 2006, s. 105). Sensasjonskriteriet betyr at noe uventet har skjedd, at det er noe «som bryter radikalt med det normale (...) men det kan også være en egenskap nyhetsmediet kan tilføre en nyhet, blant annet ved valg av proporsjoner» (Østlyngen & Øvrebø, 2006, s. 104). Saken er aktuell hvis den kan presenteres på et riktig tidspunkt, men Østlyngen og Øvrebø understreker at en nyhet ikke trenger å være ny, den kan ha skjedd for en stund siden, men blitt kjent først nå (2006, s. 102). Konflikter, det femte kriteriet, skaper ofte interesse for leseren. Vi ser at det er mange som har forsøkt å sette opp ulike kriterier som skal kunne avgrense nyheter fra andre type sjangre. Samtidig går mange av kriteriene ut på det samme, og i drøftingskapittelet ser jeg mer på hvordan ekspedisjonen fyller nyhetskriteriene for å komme med i nyhetsbildet.

2.1.1 Medievridding

Galtung & Ruge (1965) dro det enda lenger, og om hele 12 nyhetskriterier som er med på å påvirke utvalget av nyheter. De tolv går på utvalg, forvrenging og hva som får leseren til å ville lese nyhetssaken. De mener at jo mer hendelsen tilfredsstillende de nevnte kriteriene, jo mer sannsynlig er det at den blir valgt ut som en nyhet. Når nyheten har blitt valgt ut, vil det som gjør den aktuell som en nyhet ut fra kriteriene bli fremhevet – eller forvrengt. Både utvalgsprosessen og forvrengingsprosessen vil følge alle stegene i kjeden fra hendelsen til leseren, og dermed vil nyheter kunne gi både et skjevt og forvrengt bilde av verden (Galtung & Ruge, 1965, s. 29). Den norske sosiologen Gudmund Hernes snakker også om medievridding, der han trekker frem enkelte normer han mener nyhetsmediene følger for å skrive om ulike saker. Han nevner tilspisning, der spissformuleringer og hovedpunkter foretrekkes for å komme raskt til poenget, isteden for detaljerte fremstillinger. Han mener det

skjer en forenkling, der det komplekse og nyanserte blir fremstilt som et enkelt og konsist budskap. Polarisering mener han er framtreddende, der kontraster og motsetninger fremheves. Han mener det skjer en intensivering, der heftige innlegg forsterkes, mens de «normale» forhold går upåaktet hen. Til slutt mener han også en konkretisering er vesentlig, der det er lettere å skrive om spesielle forhold isteden for det litt mer diffuse og allmenne (Hernes, 1978). Østlyngen og Øvrebø mener at når Hernes kaller dette medievri, mener han at mediene vrir på virkeligheten, og at dette er noe som kjennetegner all form for kommunikasjon og fortelling (2006, s. 106). En ekspedisjon som foregår så langt nord du kommer, trenger kanskje en medievridning for å få med den uinnvidde leseren? Det diskuterer jeg videre i drøftingsdelen.

2.1.2 *Journalistikk*

En klar definisjon av hva *journalistikk* er finnes ikke, ifølge professor Sigurd Allern. Ordet kommer av det franske *journal*, som betyr avis, og daglige opptegnelser – grovt oversatt til aktualitet og regelmessighet (Allern, 2018, s. 17). Han mener at om vi tar utgangspunkt i pressen vil en definisjon være at journalistikk i praksis er redaksjonelt stoff som ikke er betalt reklame. Når vi ekskluderer alle fiksjonselementer, vil journalistikk kunne brukes om ethvert innslag der journalistiske sjangre og teknikker blir brukt for å formidle et budskap (Allern, 1997, s. 27). Det kan være nyheter og reportasjer, men også petiter, kommentarer, nekrologer, og spesialspalter. Det er likevel nyhetsredaksjonenes måte å jobbe på man snakker om når redaksjoner og presseorganisasjoner diskuterer sine retningslinjer innenfor journalistikk. Eksempel er Fossum og Meyers definisjon av journalistikk, om at journalistikk er aktuelle, og faktabaserte massemediebudskap. De er tydelige på én ting: «Journalistikk må være sann. Det som sies, må være holdbart. Det må stemme med virkeligheten.» (Fossum & Meyer, 2008, s. 23). Barbie Zelizer mener at journalister, akademikere og journalistikklærere ikke definerer «journalistikk» på samme måte (2004, s. 13). Hun mener definisjonen blir til ut fra blant annet hvem som jobber med det, deres bakgrunn, utdanning og erfaring. «Defining journalism, then, emerges from tacit knowledge and interpretive strategies that people share when thinking about journalism as a phenomenon» (Zelizer, 2004, s. 13). Den amerikanske sosiologen Michael Schudson definerer det som «The business or practice of producing and disseminating information about contemporary affairs of general public interest and importance.» (Schudson, 2003, s. 11). Både Schudson og den erfarne journalistikkprofessoren Martin Eide, mener at journalistikk ikke bare er et produkt, men også en aktivitet eller en

praksis. Eide skriver at journalistikken «innhenter, bearbeider og formidler informasjon som gjør krav på å være sann, og som kan ha demokratisk relevans» (2011, s. 10).

Et nøkkelord går igjen når vi snakker om journalistikk, og det er «faktabasert». I Vær Varsom-plakaten finnes det ingen egne punkt om at journalistikken skal være sann, men isteden heter det at redaksjonene «skal kontrollere at opplysningene som gis er korrekte.» (Norsk-Presseforbund, 2020, pkt. 3.2). Allern skriver tydeligere at man skal dobbeltsjekke fakta, bruke flere kilder, og tilstrebe nøyaktighet, for å prøve å gi et sant bilde av virkeligheten (Allern, 1997, s. 27). Han peker også på at autensitet er viktig i god journalistikk:

Nyheter og reportasjer skal være ekte, det vil si de kan ikke bygge på noe kilden eller journalisten har funnet på, og opplysningene må så langt som det er mulig å kontrollere være pålitelige. Troverdigheten avhenger av dette.
(Allern, 2018, s. 97)

Kort sagt skal ikke journalistikk bygge på diktning, men det er ikke alltid helt klart hva som er fakta innenfor journalistikken. Noen ganger tøyes grensene i konkurransen om publikums oppmerksomhet, når desken ikke er altfor nøye, skriver Allern, og mener det finnes «mange gråsoner der overskrifter spisses og nyhetsfortellinger dramatiseres slik at fortellingen blir til moderne løssalgsversjoner av gamle klassiske eventyr om skurker og helter.» (2018, s. 98). Den amerikanske Commission on Freedom of the Press kom i 1974 frem til et sannhetskrav, eller forsøk på en presseideologi; at journalistene leter etter sannheten om fakta. Dette skulle være en del av løsningen på det «passivt refererende journalistiske dilemma.» (Østlyngen & Øvrebø, 2006, s. 52). Sannhet, fakta og å være så nøyaktig som mulig i sin leit etter sannheten, er oppsummert viktige momenter for det som kan kalles journalistikk.

2.1.3 *Sjangere*

Framstillingen av ekspedisjonen til Ousland som en nyhet ble diskutert i flere medier. Når jeg skal diskutere hva som gjorde at denne ekspedisjonen ble en nyhet, kan det derfor være nyttig å snakke om sjangre, og hva det har å si for oppfattelsen av en sak blant leseren. Å lage noe innenfor en sjanger handler om at uttrykket har visse trekk som skaper gjenkjennelse og vekker visse forventninger hos publikum. Historisk sett har sjangerbegrepet vært knyttet til fiksjonstekster, men blir nå brukt om all slags tekster, og man bruker ulike virkemidler i de ulike sjangrene (Schwebs et al., 2020, s. 174). De ulike sjangrene skaper forskjellige

forventninger og krav fra leseren, seeren og lytteren. Innholdet i de ulike sjangrene har riktignok endret seg gjennom tidene, men gjengs er at det i en sjanger er et sett med regler vi kan forstå som en kontrakt mellom leseren og senderen, og om vi bryter disse reglene kan det skape forvirring (Schwebs et al., 2020, s. 174). I aviser, radio og fjernsyn, og nettaviser, er det hovedsakelig tre hovedsjangrer: Nyhetsjournalistikk, featurejournalistikk og kommentarjournalistikk (Allern, 2018, s. 18). Måten tekstene skriver på er med på å la publikum kjenne igjen sjangeren, noe som også endrer seg ut fra ulike typer publiseringsplattformer det publiseres på. Valget vi gjør av sjanger er dermed med på å styre måten teksten bli oppfattet og tolket på (Schwebs et al., 2020, s. 175). I hvilken sjanger man velger å presentere et tema eller hendelse, og hvorvidt man holder seg til sjangerens uskrevede regler, er dermed med å påvirke både hvordan nyheten fortelles og oppfattes.

2.1.4 Agendasetting

Studier av medienes dagsordenfunksjon, eller agendasetting, har vært en av de viktigste for å forstå effekten av media (Jensen, 2012, s. 161). Teorien om dagsorden går ut på at mediene forteller hva vi skal tenke på, men ikke hva vi skal tenke om det. «Readers learn not only about a given issue, but also how much importance to attach to that issue from the amount of information in a news story and its position.» (McCombs & Shaw, 1972, s. 176). Studier av agendasetting finner vi ofte i forbindelse med politisk kommunikasjon, og siden nyhetsmedier er en viktig arena for offentlig debatt, er det av interesse å sammenligne agenda. Enkelte har sammenlignet temaer og hendelser nyhetsmediene har satt søkelys på, med hva politikere og velgere fokuserer på. McCombs og Shaw fant ut at det var en tydelig sammenheng mellom temaer som ble definert som viktige av velgere og media, og de skilte mellom tre agendaer: agendaen til media, offentligheten, og politiske institusjoner (1972, s. 176). Men selv om dagsordenstudier har fokusert mest på nyheter og politisk kommunikasjon, kan det brukes i andre sammenhenger, blant annet fiksjon og underholdning, mener Jensen (2012, s. 162). Hovedpremissene for agendasetting-teorien er at hvilke nyheter – og utvalgte deler av nyheten – mediene velger å skrive om, er med på å påvirke og forme virkeligheten for publikum (McCombs & Shaw, 1972, s. 176). En tydelig kritikk gikk igjen under deknningen av ekspedisjonen, og det var om det var en overdekning av denne hendelsen, og om det gikk ut over andre deler av viktige hendelser og nyheter i landet. Nyhetsmediene satte agendaen, både for hva som kom på nyhetene og dermed hva som ble diskutert i debattprogram og rundt middagsbordene. For mange redaksjoner sto ekspedisjonen høyt prioritert på den lista, noe jeg diskuterer videre i drøftingsdelen.

2.2 Framing

Begrepet og teorien rundt medierammer, eller framing, er aktuelt å trekke inn i denne studien for å kaste lys over nyhetsdekningen. Selve konseptet «framing» strekker seg egentlig tilbake til Gregory Batesons artikkel i 1955, «A theory of play and phantasy», mens det fra 1990-tallet har vært en økning i fokuset på framing relatert til nyheter (Miller & Riechert, 2000, s. 45). Robert Entman er en som har forsket mye rundt dette, og mener framing er «selecting and highlighting some facets of events or issues, and making connections among them so as to promote a particular interpretation, evaluation, and/or solution.» (Entman, 2004, s. 5). Når journalistene velger å skrive om en sak, og velger ut fakta, har de gjort et utvalg blant saker og tema, noe som er med på å forme den offentlige diskursen. Agendasetting, som vi så på i forrige kapittel, sier noe om hvilke temaer vi skal tenke på, mens rammer påvirker hva folk tenker om temaene (Jensen, 2012, s. 166). Rammeteori sier noe om at ny informasjon kun gir mening når det er plassert i en kontekst av annen informasjon. Vi velger ut noe informasjon fra uendelige masser av informasjon, og vi plasserer den informasjonen på en spesifikk måte, som gir en ramme. (Jensen, 2012, s. 165). Sammenlignet med agendasetting, som lager en mer midlertidig prioritering, representerer rammer en mer permanent kategorisering.

While the process of issue selection or agenda-setting by mass media [...] needs to be a conscious one, framing is based on subtle nuances in wording and syntax and therefore [...] most likely [has] unintentional effects, or at least effects that are hard to predict and control by journalists. (Scheufele sitert i Jensen, 2012, s. 165)

Noe som kan være verdt å understreke, er at rammer fremhever noe på bekostning av andre ting, og rammene defineres like mye av hva de utelater som hva de tar med (Entman, 1993). Framing innebærer også utvelgelse av visse stemmer over andre, noe som ifølge Miller og Riechert også kan begrense den offentlige debatten. Som Scheufele understreket i sitatet over, kan framingen være både bevisst og ubevisst, noe flere har poengtert. «Framing allows journalists to focus on facts and still shape public discourse – either consciously or unconsciously.» (Miller & Riechert, 2000, s. 45).

Østlyngen og Øvrebø mener at journalister vinkler virkeligheten, og når journalister prioriterer nyhetsbildet ut fra en bedømmelse av døgnets begivenheter har de allerede valgt en vinkel på verden (2006, s. 93). De mener tolkningen til journalisten vinkler informasjonen, og innenfor rammen av en gyldig virkelighetsbeskrivelse har journalisten stor frihet til å prege en

sak. Journalistens forståelse og tolkning av fakta ligger under og strukturerer og vinkler nyheten til et budskap (Østlyngen & Øvrebø, 2006, s. 98). Framing kalles også innrammingsanalyse som kan forstås som at man «prøver å identifisere bakenforliggende perspektiver som ligger til grunn for mediernes presentasjon av et avgrenset saksforhold» (Tjora, 2017, s. 187). Dette kan forstås som at den tar for seg måten mediene pakker inn informasjon på for mottagerne, og hvordan denne informasjonen til slutt blir framstilt i konkrete mediasaker. Rammen skaper mening og gjør nyheten meningsfull for publikum (Bjerke et al., 2015, s. 25), og er også med på å bestemme hvordan publikum oppfatter budskapet (Allern, 2018, s. 217).

Framing handler ikke bare om å finne ut av om nyhetsrammer brukes, siden rammer må tas i bruk om det som lages i mediene skal være forståelig, men «på hvilken måter nyhetsrammer danner sosiale konstruksjoner av virkeligheten som gir noen tolkninger på bekostning av andre.» (Ihlen 2007 i Tjora, 2017, s. 97). Ved at en sak presenteres med en spesiell nyhetsramme, kommer det frem en problemdefinisjon, en viss fortolkning av sammenhenger, en moralsk evaluering eller et visst løsningsforslag. Det er på denne måten mediernes versjon av virkeligheten må forstås som en sosial konstruksjon og ikke en passiv speiling av kun fakta eller hva som «virkelig skjer» (Tuchman, 1978, s. 193).

At journalistikk handler om å speile virkeligheten er en vanlig oppfatning (Allern, 2018, s. 217). Men som Tuchman påpeker, påvirkes vinduet av om det er stort eller lite, om det er delt opp, gjennomsliktig eller om utsikten er den ene eller andre veien (1978, s. 193). Nyhetsstoff er en blanding av seleksjon og vinkling, eller hvilken sak som velges ut og prioriteres, valget av ramme kan være bestemt av at den oppfattes som selvsagt og naturlig blant kollegaer i journalistmiljøet, eller fordi den kan være med å gi den beste og «sterkeste» historien. (Bjerke et al., 2015, s. 26). Dermed settes saken inn i en kontekst som påvirker hvordan vi som publikum inviteres til å «se på saken» (Allern, 2018, s. 222).

Journalisten må velge ut deler av virkeligheten, både for å vekke publikums interesse, men også for å fremheve noen poenger. For å gi mening er en tolkning av stoffet nødvendig (Allern, 1997, s. 30). Hvordan en ramme leses er også i stor grad avhengig av hvilken kunnskap publikum har om det som utelates. Jo flere som skriver om en sak, og jo større omfang, jo mere sannsynlig er det at innrammingen vekker like tanker og følelser hos leseren (Entman, 2004, s. 6).

Denne ekspedisjonen ble raskt oppfattet og presentert som dramatisk av nyhetsmediene som skrev om dette, da det ble meldt om en kommende redningsaksjon. Dette gjorde at rammene ble satt tidlig for hvordan journalistene valgte å presentere saken. Framingteorien kan her være med på å vise hvordan den journalistiske innrammingen av en hendelse kan være med på å både skape interesse blant leserne, og gi plass blant nyhetssakene i en redaksjon.

2.3 Pseudobegivenheter og mediehendelser

Denne ekspedisjonen ble underveis beskyldt for å være en pseudobegivenhet og PR-gimmik, som gir fordeler til både media og ekspedisjonen. En pseudobegivenhet er et uttrykk den amerikanske kulturhistorikeren Daniel J. Boorstin kom opp med i 1961. Det er arrangerte begivenheter som hovedsakelig er tilrettelagt for mediedekning. «It is not spontaneous, but comes about because someone has planned, planted, or incited it. Typically, it is not a train wreck or an earthquake, but an interview.» (Boorstin, 1961, s. 11). Selve begrepet *pseudobegivenhet* er satt sammen av to ord. Ordet – *pseudo* – kommer fra det greske ordet som betyr falsk, eller «ment å lure» (Boorstin, 1961, s. 9). Direkte oversatt ligger det altså i navnet *pseudobegivenhet* implisitt en påstand om at det er en kunstig begivenhet.

It is planted primarily (not always exclusively) for the immediate purpose of being reported or reproduced. Therefore, its occurrence is arranged for the convenience of the reporting or reproducing media. Its success is measured by how widely it is reported. (Boorstin, 1987, s. 257)

Han mener at vi kan ende med å bli forvirret over hva som egentlig er den originale hendelsen. Den autentiske nyheten om hva som faktisk skjedde eller har blitt sagt, kommer i økende grad til være det som er forhåndsbestemt (Boorstin, 1987, s. 264). «The question, «Is it real?» is less important than «is it newsworthy? Its relation to the underlying reality of the situation is ambiguous.» (Boorstin, 1987, s. 257). Boorstin har på den andre siden fått en del kritikk for å trekke et for enkelt skille mellom mediehendelser og «ekte» hendelser, og å være litt for nostalgisk for den «ekte» historien (Ytreberg, 2017).

Vi kan også diskutere hendelsers avhengighet av mediene, og såkalte mediebegivenheter. I Eide & Kunelius (2012, s. 19) er mediehendelser «focal points of intensified attention, taking place via many modes of communication». Medieforskerne Elihu Katz og Daniel Dayan har hatt den mest innflytelsesrike definisjonen av mediehendelser, som inneholder mange deler (Ytreberg, 2017), men medieiviter Espen Ytreberg viser til Andreas Hepp og Nick Couldry sin

definisjon av mediehendelser i sammenheng med polekspedisjonen til Amundsen. Dette er en utvidelse av Katz og Dayans definisjon;

Media events are certain situated, thickened, centering performances mediated communication that are focused on a specific thematic core, cross different media products and reach a wide and diverse multiplicity of audiences and participants. (Ytreberg, 2014a, s. 168)

Dette mener jeg er en relevant definisjon i denne studien. Ytreberg har blant annet skrevet om Amundsens kappløp med Scott om å nå Sydpolen, og han mener at det ikke er noen tvil om at ekspedisjonene var en mediebegivenhet, satt opp mot denne definisjonen (Ytreberg, 2014a, s. 168). Amundsen jobbet hardt for å få media til å skrive om ekspedisjonen, og kappløpet med Robert Falcon Scott var viktig i mediestrategien for å få oppmerksomhet om turen. Amundsen valgte å endre plan fra Nordpolen til Sydpolen, fordi et kappløp med Scott ville gi mer pressedekning.

If I were to succeed in rousing interest in my endeavour, no course of action now remained for me than to seek a resolution of that one remaining major issue – the South Pole. (Amundsen i Ytreberg, 2014a, s. 171)

Boren, Leon Amundsen, organiserte informasjon til pressen, og holdt igjen informasjonen om kappløpet, slik at han kunne slippe nyheten på akkurat riktig tidspunkt. Da valgte han ut de viktigste avisene for en pressekonferanse, som var nøye valgt ut av Amundsen. Han mente også at det eneste som gjorde Sydpolen-ekspedisjonen til en suksess, var å få det ut til publikum, så fort som mulig (Ytreberg, 2016, s. 379).

Polarforsker Beau Riffenburgh skriver også om at nyhetsstoff som handlet om oppdagelser var spennende stoff i mediene fra 1800-tallet. Avisene fokuserte på de utmattende aspektene av oppdagelser av de uoppdagede stedene i verden, og overvinnelse av naturen (Riffenburgh, 1994, s. 196). Han mener at polfarerne valgte seg ut polene som mål mest fordi det var hendelser avisene gjerne ville skrive om, og dermed ga det mer oppmerksomhet til både dem og sponsorene (Riffenburgh, 1994, s. 196). Etter ekspedisjonene, reiste også Amundsen rundt på foredragsturne over hele verden, noe som var en av de viktigste tingene han gjorde for å få en inntekt. Ytreberg understreker at medier gir synlighet, og som igjen er attraktivt for sponsorer. Dette gjaldt for Amundsen i sin tid, og slik fungerer det også i dag (Ytreberg i Nilsen, 2020).

Et annet eksempel på en stor mediebegivenhet er åpningen av jubileumsutstillingen i 1914, som Ytreberg også skriver om: «Da som nå var begivenheten avhengig av mediene» (2014b). Han forteller om hendelser som skjedde for over hundre år siden, som var både avhengig og dypt preget av mediene. Under jubileumsutstillingen virket mediene sammen på «komplekst og slagkraftig vis for å gjøre utstillingen til den storslagne og vidtfavnende begivenheten den var.» (Ytreberg, 2014b). Eget pressekontor var opprettet to år før utstillingen, og de drev et systematisk arbeid og planlegging for å nå ut til media. Selve åpningsdagen samarbeidet mange redaksjoner, både journalister og fotografer var godt representert, og fremstår i dag også som et eksempel på hvordan medier påvirker fellesskapsfølelsen (Ytreberg, 2014b).

Diskusjonene rundt Ouslands ekspedisjons synlighet i media er ikke unaturlig, og noe av teorien om pseudobegivenheter og mediehendelser kan vi bruke for å forstå beskyldningene av ekspedisjonen som en PR-gimmik. Men denne ekspedisjonen fikk, i følge flere av informantene, liten påvirkning på nyhetsflyt eller tidsskjemaer. Om det er snakk om mediehendelse eller pseudobegivenhet skal jeg diskutere videre i drøftingskapitlet.

2.4 Mediekritikk

Det ble diskusjoner i mediene under ekspedisjonen, men det er viktig å skille mellom kritikk av ekspedisjonen og kritikk av mediedekningen. Dette var to ulike debatter som kom frem, og jeg vil derfor også ta tak i den mediekritiske debatten som oppstod. At journalister og mediebransjen selv setter et kritisk søkelys på hvordan mediene fyller sin samfunnsrolle, er ikke noe som dominerer nyhetsbildet, ifølge ansvarlig redaktør i fagbladet Journalisten:

Hvis vi i norsk presse er pompøse nok til å mene at det skal være et eget punkt i Vær varsom-plakaten som vies at pressen har en plikt til å sette kritisk søkelys på medienes rolle – og det står plikt, ikke en oppfordring – så burde flere ta det mer alvorlig. (Aarli-Grøndalen, 2021)

I vær varsom-plakaten står det nemlig svart på hvitt under andre setning i punkt 1.4: «Det er pressens plikt å sette et kritisk søkelys på hvordan mediene selv fyller sin samfunnsrolle.» (Norsk-Presseforbund, 2020). I Norge i dag er det to kommunikasjonsrådgivere som har den største andelen lyttere på sin podcast som handler om mediekritikk. Dette burde journalistene selv kunne hamle opp med, mener Aarli-Grøndalen.

Når hobbyprosjektet til to kommunikasjonsrådgivere har 6000-7000 nedlastinger/strømminger i uka, kan man kanskje se for seg at potensialet er en god del større hvis et mediehus velger å satse i denne nisjen. (2021).

Den mediekritikken som kommer frem i dagens mediebilde, er ikke mange sidene, og for det meste ment for bransjen. Dette mener blant annet Aarli-Grøndalen ikke er bra nok (2021). Om den objektive journalisten burde kunne klare å evaluere seg selv, er derimot ikke alle enige om. At journalister er objektive må man nemlig ta med en klype salt, mener Østlyngen og Øvrebø (2006, s. 62). Han mener likevel det ligger en forventning fra leseren om at journalistene kan det. «Hvis en avis bringer usanne nyheter, forventer leserne at korrigeringen kommer i neste dags avis. Hvis den ikke gjør det, venter leserne at andre deler av pressen vil komme med en riktigere og mer sannferdig historie.» (Østlyngen & Øvrebø, 2006, s. 69). Aarli-Grøndalen påpeker at selve kritikken av media er et tema som også er lite forsket på (2021). Flere internasjonale studier har likevel dokumentert fallende tillit til de etablerte nyhetsmediene (Ustad, 2020). Professor ved institutt for journalistikk og mediefag ved OsloMet, Tine Figenschau Ustad, skriver at det har vært liten vilje til å utforske journalistenes arbeid opp mot publikums misnøye med nyhetsmediene: «Jeg tror vi har vært for raske med å avfeie folks skepsis og kritikk av medienes representasjon av virkeligheten som uvitenhet, bitterhet og «kommentarfeltgrums» (2020). Mediekritikk er noe alle aviser og mediehus forholder seg til, i større eller mindre grad. Denne ekspedisjonen ble diskutert både internt og eksternt, men i hvilken grad det kom noe ut av mediekritikken er mer usikkert.

2.5 Dramaturgi og heltefortellinger

Mange er glad i personlige historier, og gjerne med et hint av dramatik. En ekspedisjon som er på grensen til å gå galt, og som vi kan følge mer eller mindre direkte, krysser av på mange av punktene for en spennende fortelling. Professor Jostein Gripsrud definerer en fortelling slik: «En fortelling framstiller en serie begivenheter som fører fra én relativt stabil situasjon til en annen.» (2015, s. 191). Han mener også at dette ikke betyr at en fortelling trenger å være oppdiktet og fiktiv. Journalist og forfatter Jo Bech-Karlsen mener journalisten er virkelighetens historiefortellere, og at fortellinger kan være med i de fleste journalistiske sjangre, også innenfor nyhetsjournalistikken (2007, s. 20). En nyhetsfortelling, også kalt «den gode historien», formidles derimot med et annet anslag og har en annen narrativ struktur enn den «streite» nyheten (Bech-Karlsen, 2007, s. 25). Han understreker at kravet til faktagrunnlaget er den store forskjellen fra fiksjonsfortellingen (2007, s. 22), og at «i

journalistikk er historien begivenheten slik den skjer i virkeligheten.» (Bech-Karlsen, 2007, s. 79). Medieforsker Sigurd Allern mener også en fortelling kan beskrives som en tekst som beskriver et hendelsesforløp. «Det *skjer* alltid noe i en fortelling, og den har normalt – slik Aristoteles definerte den – en inndeling i begynnelse – midte- slutt.» (Allern, 2018, s. 94). Han mener også at den journalistiske fortellingen stiller krav til at det må være hentet fra virkeligheten, og at plottet ikke kan konstrueres. Problemstillingen rundt fortellingen av en historie versus sannhetskravet er ikke ny, den amerikanske pressehistorikeren Michael Schudson skriver om to ulike journalistiske modeller i de amerikanske avisenes historie (Schudson, 1978). Den ene la vekt på å formidle informasjon, og den andre ville fortelle en interessant eller oppsiktsvekkende historie, et klassisk narrativ. Han mente at denne fortellertradisjonen var spesielt utbredt i de avisene som prøvde å nå et bredt publikum ved hjelp av oppsiktsvekkende og dramatiske elementer (Schudson, 1978). I nyere tid har Bech-Karlsen skrevet om den journalistiske fortellingen, og skriver blant annet om en ny type sjanger som han mener ikke er utbredt i Norge enda; seriefortellingen (2007, s. 175). Dette er en lengre fortelling som går over flere dager, med en cliffhanger – en spennende og uavklart scene – som gjør at leseren ikke klarer å la være å ta opp lesingen neste dag. Dette mener han er den sterkeste form for historiefortelling (Bech-Karlsen, 2007, s. 164).

Vi kan også si at mange historier er bygd opp etter visse regler og måter å fortelle en historie på, som gjentar seg i den samme typen historier. «In general, a literaru formula is a structure of narrative or dramatic conventions employed in a great number of individual works.» (Cawelti, 1976, s. 5). I historien om ekspedisjonen til Arktis, kjenner vi igjen mange av fortellergrepene fra tidligere heltehistorier, som de tidlige polarheltene.

The central fantasy of the adventure story is that of the hero – individual or group – overcoming obstacles and dangers and accomplishing some important and moral mission. (Cawelti, 1976, s. 39)

Cawelti mener at noe av poenget, det som fenger, og moralen i denne typen historier implisitt er å overleve, å seire over døden. «This is the simplest and perhaps the oldest and widest appeal of all story types.» (Cawelti, 1976, s. 40). Det er hovedsakelig to måter å karakterisere helten på; en superhelt med eksepsjonell styrke, eller som en av oss. Begge disse måtene å karakterisere helten på gir oss en måte å identifisere oss med han på (Cawelti, 1976, s. 40). Oppbyggingen av heltehistoriene kan vi følge helt tilbake fra Nansen sin tid, som skrev 704 sider fra sin «korte» tur over Grønland. «Etter hvert er turene blitt stadig lengre, men

fortellingene kortere. Og moderne ekspedisjonslitteratur ser ut til å ha blitt en egen genre, med særskilte krav til oppbygging og komposisjon» (Goksøyr, 2004, s. 334). Alnæs og Simonsen skriver også om avisenes måte å presentere hendelser fra Sydpolen. «Både i samtiden og hundre år etter, tilpasses de velkjente plott. Avisene er opptatt av målet (å nå polen), den farefulle og strabasiose ferden dit og konkurransen om å komme først. Slik aktiveres to velkjente fortellinger, nemlig kappløpet og heltefortellingen.» (2016).

Jørgen Alnæs skriver om hvor grensen går for når en fortelling ikke er en fortelling lenger, og mener vi da kan snakke om ulike grader av narrativitet (2015, s. 54). Han trekker frem fire narrativitetsmarkører fra Stefan Iversen: Kausalitet – som handler om sammenhengen mellom de ulike fortellingene, konflikt eller konfliktløsning – som ofte gir fortellingen framdrift, opplevdhet – som handler om å formidle erfaringer fra en bestemt person, og verdifastsettelse, som er eksplisitte eller implisitte vurderinger med utgangspunkt i et verdigrunnlag (Alnæs, 2015, s. 54). De færreste journalistiske tekstene er prototypiske fortellinger, men vi vil ofte finne deler av hendelser der vi ofte vil finne spor av flere av narrativitetsmarkørene, skriver Alnæs (2015, s. 54). Journalistene kan velge å gjøre en tekst mer narrativ, og da har hun gjort flere valg, og gjør dermed sin egen fortolkning av hendelsen. Dermed blir det journalisten sin forståelse som blir formidlet gjennom den narrative fortellingen (Alnæs, 2015, s. 55). Han viser også til at man kan «fortie noen hendelser, og løfte fram andre», som vil påvirke historien (Alnæs, 2015, s. 65). Dorrit Cohn snakker også om at det er vanskelig å lage en fortelling som både skal være så sann som mulig og så god som mulig (Cohn i Alnæs, 2015, s. 65). Hun skiller mellom to ulike fortellinger; den fiksjonelle og den ikke-fiksjonelle (Cohn, 1999, s. 16). En god historie i nyhetene er ikke-fiksjonell, og dermed verifiserbar og ufullstendig. Sannhetskravet er derfor gjeldende, vi skal kunne verifisere innholdet, og også kunne bygge ut og nyansere det (Cohn, 1999, s. 16). Han mener også at man etter en stund vil få et løsere forhold til sannheten, både på grunn av interne forhold i fortellingen, men også fortellingen sitt forhold til konteksten. I en journalistisk fortelling skjer historien i kronologisk rekkefølge, og Bech-Karlsen mener historien er råstoffet for journalistens fortelling, som er journalistens versjon av begivenheten (2007, s. 79). Samtidig velger mange journalister å gjøre historiene mer narrative, med alt det følger med av valg og påvirkning av historien.

2.6 Journalistikk om ekspedisjoner

2.6.1 Polare ekspedisjoner og heltehistorier

Polare eventyr er ikke noe nytt her på berget. For å skjønne noe av dekningen og oppmerksomheten Børge Ousland og Mike Horns harde tur fikk her hjemme, må vi gå tilbake

i tid og se til våre gamle polarhelter. På listen over nasjonale helter blir polarheltene raskt trukket frem. «Du aner ikke hvor enorm Amundsens bragd var. Han og hans menn bygde polarnasjonen.», skrev statsminister Jens Stoltenberg på Twitter i 2011 (Alnæs & Simonsen, 2016). Han gikk på ski på polpunktet på Sydpolen, for å markere 100-årsjubileet for Amundsens polbragd. Vi har en historie som en stolt polnasjon, men Norge kan knapt kalles en polnasjon før i annen halvdel av 1800-tallet, skriver Drivenes og Jølle om norsk polarhistorie (2004, s. 9). Både norsk fangst i polarområdene og polarforskning begynte vi ikke ordentlig med før etter 1850. Likevel finnes det mange forestillinger om en ubrutt norsk polartradisjon tilbake til vikingtida. I 1887 var det derimot få som tenkte på Norge som en polarnasjon. Skituren til Nansen over Grønland i 1888 ble vendepunktet. «Ideen om norske polarferder var sådd, og slo godt an i en stadig mer selvbevisst nasjon», fortsetter Drivenes og Jølle (2004, s. 13). Nordpolen ble forsøkt nådd både med båt, luftballong og med ski, og Fritjof Nansen og Hjalmar Johanson var de første som kom ganske nære, ved hjelp av skuta Fram og videre inn i isen på ski. De kom ikke helt frem til Nordpolen, men de fikk forsket mye, og kom seg trygt hjem. Nansen ble en nasjonal polarhelt, en som mange mente var med å bygge nasjonen. «Brikkene falt på plass med maksimal uttelling for Fritjof Nansen. Dramaturgien, med den endelige spenningsutløsningen foran øynene på hele Norge, var som skrevet for nasjonsbyggingen», skriver Wisting (2012, s. 218), og også studien til masterstudent Thea Ekholt viser dette. Hun mener det er påfallende hvordan den nasjonsbyggende retorikken kommer tydelig frem, og avisenes nyhetsdekning la opp til en heltedyrkelse av Amundsen (2020). Drivenes og Jølle spør seg om det nasjonale selvbildet har endret seg i takt med nordmenns suksess i Arktis og Antarktis. Hamsun skrev i Dagbladet i 1889 at «Der synes aldrig at have hændt større ting i Norge end at Nansen og Kamerater virkelig kom hjem igjen.» (Fulsås, 2004, s. 173). For det var ikke alltid en selvfølge. Mange ofret mye, og flere omkom på Polhavet. Også Roald Amundsen omkom i isen, riktignok ikke på en egen ekspedisjon, men i et forsøk på å redde en italiensk polforsker, Umberto Nobile. (Berg, 2004, s. 270). Han hadde reist inn med et luftskip, men da han ikke kom tilbake ble den største redningsaksjonen som noen gang har blitt gjennomført i polisen satt i gang. Over 1500 mennesker fra sju land var med, og 19 sledehunder, men etter 2,4 måneder ble redningsaksjonen avlyst (Berg, 2004, s. 276). I Riffenburghs undersøkelser konkluderte han også med at det ikke var noen sammenheng mellom ekspedisjonens suksess og mengde nyhetsdekning, eller graden av sensasjonsjournalistikk. Ekspedisjonene som endte katastrofalt så ut til å få mest nyhetsdekning (Riffenburgh, 1994, s. 198).

I sin tid var det enighet om at polarbragdene var viktige hendelser, som både satte Norge på kartet og var med å samle landet. Historikere er derimot uenige om viktigheten av bragdene. I «polarlitteraturen» fremstår de som voldsomt betydningsfulle, samtidig som historikere knapt nevner de. Eksempelvis er polarekspedisjoner i Cappellens norske historie fra 1970-årene plassert i kapittelet om friluftsliv, og kun tillagt betydning for fangst og fiske (Fulsås, 2004). I dag er det muligens ikke så mange polare bragder igjen å gjennomføre. Goksøyr mener det fra starten av 1990-tallet ikke var flere områder igjen med «hvite flekker på kartet» (Goksøyr, 2004, s. 312). Polfarer Bengt Rotmo uttrykte til avisen Innherred underveis i Ouslands ekspedisjon: «Nå er det kanskje slutten på en æra.» (Ree, 2019). Polturene går nå ofte ut på å gjennomføre samme type tur i ulike stiler, og det handler enda mer om grensesprenging enn tidligere (Goksøyr, 2004, s. 312). Da Børge Ousland og Mike Horn forlot seilskuta Pangea i isen for så å krysse polhavet, var det første gang siden Nansen og Johansen gjorde det samme fra Fram i 1895. Enkelte kritiserte vår tids eventyrere for å gjøre en mindre heltmodig tur enn «ekte polfarere»:

«Unsupported-ideologien skaper slike litt latterlege scener som avslører at polferder no til dags har lite til felles med det Nansen og Amundsen dreiv med. Dei hadde ikkje tryggleiksnett, og utan tryggleiksnett vert heltemot og evne til å takle ekstreme utfordringar noko heilt anna. Slik vert den moderne polferda eit bilete på korleis dyrking av autentisitet ofte får ein til å verke falsk. Det heile verkar fake, og media veit det, og dei spelar med.» (Lødemel, 2019)

Om Ousland og Horns ekspedisjon virkelig hadde et sikkerhetsnett, er noe av diskusjonen der fakta har blitt tolket på ulik måte i denne ekspedisjonen, noe jeg kommer tilbake til i drøftingsdelen.

2.6.2 Polarekspedisjoner og kritikk i media

At mediene interesserer seg for polare ekspedisjoner, er ikke et nytt fenomen. Allerede i 1890-årene dekket VG eksklusivt Fritjof Nansen sin ekspedisjon mot Nordpolen, og også denne ekspedisjonen fikk Norges befolkning følge «direkte», via mediene her hjemme. «Avtalen var at avisen som den gang het Verdens Gang først skulle ha historien. Og 15. august sendte Nansen VG telegrammet der det sto «Ekspedisjonen lykkedes.» (Meland, 2019). Da Nansen kom hjem, gikk avisene til det uvanlige steget å bruke overskrifter som gikk over flere spalter (Fulsås, 2004, s. 175), og Ekholt sin studie viser at den samlede

pressedeckningen her i landet var stor. Amundsen ble beskrevet som den seirende øverstkommanderende i en krig mot naturen, og i kamp mot andre nasjoner, og den norske offentlighetens forhold til polfareren var udelt positiv (2020).

Samtidig var det også på den tiden flere som kritiserte polfarerne. Forfatteren Arnulf Øverland gjorde narr av Amundsen sin ekspedisjon til Nordpolen, og foreslo at Norge heller kunne investere i en walk-in-fryseboks enn å bruke penger på ekspedisjoner til Nordpolen:

«Lad os da alikevel endnu en gang - syvende og sidste gang - bevilge ham penger. Lad os bevilge penger til et rommelig og komfortabelt isskap med en solid og forsvarlig laas. Sæt ham ind der. Og lad saa den gale mand faa det saa koldt, som han trænger det!» (Øverland i Lødemel, 2019)

En annen kritikk som var fremtredende på Nansen og Amundsens tid var spørsmålet om det vitenskapelige ved ekspedisjonene, og Nansen ble blant annet anklaget for å ikke bry seg nok om vitenskap. Pressen i Storbritannia og Frankrike regnet i 1897 på hvor mye Nansen kom til å tjene på bøker, foredrag og avisoppslag, og framstilte han som en businessmann kun opptatt av penger (Simon-Ekeland, 2019). Det ble heller ikke den gang sett på som noe positivt. Amundsen ble anklaget for å være uærlig da det kom frem at han hadde holdt hemmelig at han hadde Sydpolen som mål, og ikke Nordpolen som var utgangspunktet – noe som ble sett på som mer attraktivt ovenfor media (Simon-Ekeland, 2019). Han peker på at ekspedisjoner som hadde et mål ble gjerne fremstilt som et kappløp, og dermed mer dramatisk og spennende. Både i England, resten av Europa og i USA var det ifølge historiker og forfatter Stephanie Barczewski ikke fullt så stor enighet om storheten til Amundsen, da han kom før Scott til Sydpolen i 1911. «When the news of Amundsen's volte-face reached the outside world, opinion was decidedly in favour of Scott» (Barczewski, 2007, s. 65). Hun skriver at det var en bitter kritikk av Amundsens uventede avgjørelse om å dra mot Sydpolen, og at det var en allmenn oppfattelse at oppførselen hans ikke var rettferdig.

Kritikken om uærlighet kom også mot Ouslands ekspedisjon, der Dagsavisen-redaktør Lars West Johansen kaller mediedekningen et realityshow. Han etterlyser «noe mer soberhet med tanke på hva som er prosjektet», hvor West Johansen svarer selv: «Prosjektet er å komme tilbake og fortelle om det, akkurat slik det var for Amundsen og Nansen.» (Ording, 2019). Ousland selv sammenligner sin ekspedisjon med Nansen og Amundsen mest når det kommer til inntjening, og måten de stadig var på etterskudd med penger (Leraaen, 2019a). På akkurat

samme vis som Amundsen reiste rundt og holdt foredrag i USA for å skaffe penger til turene sine, gjør Ousland det samme i dag. Kritikken på dette punktet kan sies å være mye av den samme for nåtidens eventyrere som for de gamle polfarerne noe jeg kommer tilbake til i drøftingsdelen.

3 METODE

3.1 Forskningsdesign

I denne oppgaven bruker jeg en todelt eksplorerende forskningsdesign, en designtrianglering, for å svare på problemstillingen. Jeg bruker både kvantitativ dokumentanalyse og kvalitative forskningsintervjuer. For å få en god bakgrunn og oversikt er det nyttig å se hva som er kommet frem av omtale om denne ekspedisjonen. Jeg undersøker derfor det som er skrevet som er registrert på Retriever i den gitte tidsperioden. Her vil det være ved hjelp av en deduktiv tilnærming der jeg predefinerer visse rammer som variabler i den kvantitative innholdsanalysen. De kvalitative intervjuene vil være med på å få en forståelse for hvordan redaksjonene jobbet og hvordan de vurderer nyhetsdekningen av ekspedisjonen, og hvordan involverte i ekspedisjonen oppfatter nyhetsmedienes rolle.

3.2 Kvantitative undersøkelser

3.2.1 Fremgangsmåte

Jeg startet med å gjøre et søk etter «Børge Ousland» på Retriever.no, med tidsperspektiv mellom 01. august 2019 og 01. februar 2020. Jeg ville få med alt som var skrevet om ekspedisjonen i forkant, og i den nærmeste tiden etter endt ekspedisjon. Fokuset mitt var i nyhetsmedier og journalistiske tekster, og jeg utelot alt som ikke var journalistiske medier. Ekspedisjonen startet 20. august, da Børge Ousland reiste hjemmefra, og han og Mike Horn la ut fra Nome i Alaska 8 dager seinere. Søket på bare «Børge Ousland» ga 959 treff, og jeg vurderte å gjøre innskrenkninger i selve søket. Likevel tenkte jeg at de fleste sakene var tatt med ved å ha med navnet hans, og at jeg kunne utelate de artiklene som ikke er relevante ved å lese gjennom det som var skrevet. Etter å ha fått oversikt over alle sakene satt jeg igjen med 611 aktuelle saker relatert til denne ekspedisjonen. Jeg gikk gjennom og registrerte alle artikler, notiser og relevante saker i et skjema, der variablene ble: hvor saken er funnet, tidspunkt, hva den handler om og om det er spesielle ting ved saken – som at det er starten på en diskusjon og lignende. I jobben med å kartlegge alle saker som er skrevet, valgte jeg å ikke skrive alle overskrifter identisk som i artiklene, men fokuserte mer på hovedtrekkene av innholdet. Denne oppgaven fokuserer i utgangspunktet ikke på ordvalg og formuleringer, eller tekstanalyse, men det er innholdsmoment og vinklinger som er i fokus. Jeg leste derfor gjennom alle sakene, og skrev ned og kommenterte innhold og viktige artikler og kommentarer underveis. Jeg gjorde også en kvalitativ vurdering i hvert tilfelle, der eksempelvis saker som handlet om Børge Ousland, men ikke om denne ekspedisjonen, ble filtrert vekk. Dette var en tidkrevende prosess, men den var samtidig en viktig del av det å få

et overblikk over dekningen og det som var relevant for oppgaven. «Styrken til en kvantitativ innholdsanalyse ligger først og fremst i at metoden på en relativt effektiv måte tillater forskeren å analysere et stort tekstmateriale» (Nilsson sitert i Østbye et al., 2013, s. 207). Jeg gikk også gjennom alle Instagramposter og Facebooksidene til de to polfarerne, som en del av bakgrunnsinformasjonen, og registrerte når og hva som var lagt ut underveis i ekspedisjonen. Asdahl og Reinertsen skriver om prosessen med å samle og analysere dokumenter som å gjøre feltarbeid i arkivene (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 36), og det mener jeg er en dekkende beskrivelse på opplevelsen av hvor intens denne undersøkende denne fasen var i denne studien.

3.2.2 Metodiske utfordringer

Det er flere aspekter man bør ha i bakhodet ved denne typen undersøkelser. I mitt tilfelle var jeg klar over at mediearkivet Retriever ikke er et komplett arkiv over norske medier, det kan derfor være enkeltsaker og artikler jeg ikke plukket opp i dette søket. Å bruke Retriever som kildesøk har fått kritikk tidligere, som i Urzula Srebrowska sin forskning som pekte på at Retriever ikke er representativ for papiravisene, siden mange av avisene ikke finnes på Retriever (Srebowska, 2005, s. 40-41). Dette gjelder også nettaviser. Blant annet er ikke Dagens Næringsliv på Retriever, og jeg gjorde derfor søk på google med «Børge Ousland site:dn.no», og på DN's egne nettsider for å få med nettartikler om saken herfra. Da fylte jeg ut samme tidsperspektiv som på retriever.no fra 01.08 2019 til 01.02.2020. DN.no hadde ifølge dette søket ingen saker fra dette temaet i denne perioden på sine nettsider. Her vil fortsatt DN på papir gå under radaren, og jeg er ikke garantert å få med alt som kunne vært aktuelt i denne sammenhengen. Her er det også viktig å være klar over at Google er algoritmestyrte, og derfor aldri vil være nøytrale (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 207).

En utfordring jeg også møtte på i søket på Retriever, var manglende abonnement da jeg ble videresendt til enkelte saker. Det er ikke alle saker man får lest åpent, og i enkelte tilfeller fikk jeg ikke tilgang. Da gjorde jeg en vurdering i hvert tilfelle, om det var en relevant avis for forskningen, og ut fra hva saken handlet om i overskrift og ingress. Ingen av disse tilfellene anså jeg som så viktige at jeg betalte meg inn for å lese saken. Denne type enkeltvurdering kan også være med på at man kan gå glipp av viktig informasjon i andre sammenhenger, uten at man får vite det.

Jeg syntes også det innimellom var utfordrende å skulle velge ut de relevante sakene. For eksempel skrev Resett en sak der turen til Børge Ousland nevnes 26. september 2019, men

dette i en setting der de kritiserer NRKs sak fra dagen før for å være propaganda. Dette valgte jeg dermed å ikke ta med i oversikten. Slike vurderinger var det ikke mange av, men når det i en kvantitativ utvelgelsesprosess skal gå over til kvalitativ utvelgelse av saker, der man selv skal vurdere om noe er viktige for sin forskning, må man ha tunga rett i munnen. «Den enkelte forskerens vurderinger skal i minst mulig grad påvirke bearbeidingen av materialet.» (Østbye et al., 2013, s. 208). Mine egne fordommer må jeg også ta med i denne prosessen. Da jeg begynte å se et mønster rundt for eksempel TV 2 sin dekning, der de på alle de første sakene hadde sitat-titler, begynte jeg ubevisst å notere meg dette. Hver gang det kom en artikkel fra TV 2 i lista, leitet jeg etter kjennetegn, og om det var i samme stil som de tidligere artiklene. Denne måten å tenke på kan være med på å gi utvalget et bias, som kan være med å farge synet på utvelgelsesprosesser videre. Valget med å ikke gå gjennom tv-sendinger gjør også at jeg ikke får med alle nyanser, spesielt med tanke på å analysere NRK sin dekning. Dette hadde derimot blitt et for omfangsrikt materiale å arbeide med i denne oppgaven. Jeg har likevel undersøkt noen utvalgte tv- og radioinnslag som er relevante for oppgaven, som bakgrunnsinformasjon.

Det var også en utfordring å definere variablene og variabelverdiene til den kvantitative innholdsanalysen. Hva skulle jeg ta med og hva kunne svare best på problemstillingene? Jeg valgte å ikke kode med hva slags type oppslag, om det var en notis eller større sak, men alt ble tatt med som dekning av saken. Forsidene lot jeg også være å ta med i oversikten. I etterkant ser jeg at jeg helst skulle skrevet nøyaktig slik alle titlene var, og jeg skulle gjerne hatt ingressene også, samt hva slags type tekst det var. Da ville etterarbeidet og analysen gått en god del raskere, og jeg kunne også tatt med flere funn som var relevante for oppgaven, som tekst og vinkling på saker.

3.2.3 *Forskning blant nettartikler*

En utfordring som har blitt tydelig i arbeidet med søk blant nettsaker, er at journalistene stadig vekk oppdaterer sakene sine, uten at de ulike versjonene kommer frem i søket. Nettsaker som jeg finner i søk på Retriever vil dermed ikke nødvendigvis være den opprinnelige nettsaken. Eksempel her er da Lars Ebbesen snakket om Nordlys sin første sak om ekspedisjonen, der de skriver om at polfarerne er i trøbbel. Ebbesen sier i intervjuet med meg at ingen av avisene ringte, eller gjorde egne undersøkelser, før de la sine første saker rett ut på sine nettsider. Mine tekstanalyser viser noe annet. I tekstene som kommer frem fra den første dagen, fremstår det som at alle nettavisene allerede i sin første sak har skrevet om at Ebbesen tilbakeviser at det er en redningsaksjon. Her fremstår det som at alle har sitt på det tørre når

det gjelder å ha snakket med kildene, noe som viser seg å ikke være tilfelle ifølge intervjuobjektet selv. For medieforskning der man bruker nettsaker som kilder, vil det dermed være en viss fare for feil, da mange nettsaker kan ha blitt endret etter første versjon. I det siste har flere redaksjoner tatt tak i dette, og det oppgis ofte en dato for første versjon, og ved endringer skrives det i teksten hva som er gjort siden opprinnelig versjon. Dette var ikke normen i 2019. Jeg er dermed ikke helt sikker på at jeg har fanget opp absolutt alle artikler som omhandler temaet. Men om enkeltartikler har falt ut i søket, mener jeg at jeg i det store og hele fått med meg det viktigste og mest relevante for å kunne gjennomføre denne studien.

3.3 Kvalitative intervjuer.

3.3.1 Utvalg av redaksjoner og informanter

Jeg har valgt å intervjuer ulike redaksjoner som har jobbet med den samme saken, for å prøve å få et bredt tilfang av data, og jeg har valgt ut de redaksjonene som jeg tenker har størst relevans for denne oppgaven. Det er samtidig noen likhetstrekk slik at de er relevante for den samme oppgaven, noe som er lurt å ha i bakhodet i følge Tjora (2017, s. 133). De utvalgte redaksjonene er alle norske redaksjoner som har skrevet flere enn 10 saker om ekspedisjonen, og de representerer både nasjonale og lokale aviser. Jeg har gjort en strategisk utvelgelse av informanter, ut fra hvem som er mest interessant for min problemstilling. Det er også en variasjon av informanter, for å belyse temaet fra ulike vinklinger, og ulike erfaringer og perspektiver.

Jeg valgte å ta med VG, som Norges største nettavis, og som har som mål å være folkets førstevalg som nyhetsdestinasjon: «VG er en døgnbemannet nyhetsorganisasjon, som produserer innhold for VG.no (web og app), papiravisen, magasiner og tredjeparts-plattformer.» (VG, 2021). Jeg ville også intervjuer journalisten som var ombord på skipet Lance, men etter først å ha fått positivt svar, fikk jeg ikke kontakt med henne selv etter gjentatte purringer i ulike kanaler. Etter hvert svarte hun at jeg ikke kunne få noe intervju. Dermed var VGs svar de jeg fikk fra nyhetsleder for VGs nyhetsavdeling i Oslo, Trond Olav Skrunes – som var reportasjeleder for teamet ombord på Lance. Jeg vurderte også å ta med fotografen fra VG, samt journalisten som var basert i Oslo, og som skrev en del av sakene fra desken. Jeg valgte likevel å holde meg til Skrunes etter å ha gjennomført intervjuet, da jeg mente han dekket opp det jeg trengte av informasjon. Videre har jeg også valgt ut NRK som en sentral kilde i denne oppgaven. «NRK er Norges offentlig eide allmennkringkaster med et bredt radio-, TV-, nett- og podkasttilbud» (NRK.no). De dekker hele Norge, og det var

disktrikskontoret i Tromsø som hadde hovedansvaret for kanalens dekning av ekspedisjonen. Jeg mente journalisten som skrev de fleste større sakene om ekspedisjonen for NRK var aktuell til intervju, og hun var positiv til å delta, men fikk etter hvert beskjed fra sin ledelse om at hun ikke fikk lov å stille på dette. Redaksjonssjefen hennes – nyhetssjefen på distriktskontoret – Nina Birgitte Einem, ble dermed den som stilte opp fra NRK, og jeg tenkte hun kunne få frem flere av diskusjonene og avgjørelsene som var tatt i forbindelse med denne ekspedisjonen. Jeg valgte også å intervjuer journalisten i Svalbardposten, Morten Fredheim Solberg, som fulgte saken tett. Svalbardposten kaller seg «verdens nordligste avis», og dekker nordområdene på daglig basis med sine 2,5 redaksjonelle stillinger. Svalbardposten er en avis som har mye kompetanse på nordområdene, og jeg vurderer de som en viktig stemme i spørsmål knyttet til dette temaet. De har et opplag på 2039 (Svalbardposten, 2022), og det er flere enn det er husstander på Svalbard. Svalbardposten var tidlig ute med dekningen av polekspedisjonen, Morten fant søknaden fra Ouslands ekspedisjon i Sysselmannens postlister, og skrev om forberedelsene allerede før start. Fredheim Solberg blir også en representant for lokalavisene og har med det en litt annen inngangsport til ekspedisjonen med tanke på nedslagsfelt og lesere i sine vurderinger.

Til slutt mente jeg det var relevant å også intervjuer Lars Ebbesen, som var basert i Oslo og som noe utilsiktet var pressetalsmann underveis i ekspedisjonen. Han var i utgangspunktet koordinator for ekspedisjonen, men måtte etter hvert jobbe mye med å snakke med pressen. Her var jeg i begynnelsen i tvil om jeg skulle intervjuer han, eller om det var greit å kun ta med de ulike redaksjonene. Jeg fant etter hvert ut at han måtte være med, for å få hans opplevelse av måten mediene jobbet på. Det er viktig å få den andre siden av saken, og hvilke erfaringer de som det blir skrevet om har. Her må jeg selvsagt ta med at dette er hans – og da kun én persons – subjektive oppfattelse av situasjonen, men jeg mener likevel det er relevant å ta med dette for å få et innblikk i hvordan dekningen av saken ble oppfattet fra den andre siden av bordet.

Jeg må allerede i denne fasen av forskningsprosessen være klar over at det innsamlede datamaterialet vil ha ulik karakter avhengig av hvilke valg jeg tar underveis, noe jeg også må ta hensyn til i fortolkningen av materialet (Gentikow, 2005, s. 80). Det er også viktig å «ikke konkluderer generelt, men spesifikt i forhold til hvilke informanter man har brukt.» (Gentikow, 2005, s. 80). Materialet til denne type oppgaver vil derfor endre seg ut fra både antall informanter, utvalg og rekruttering.

3.3.2 *Hvorfor ikke flere informanter*

Jeg hadde i utgangspunktet tenkt å gå dypere inn i TV 2, etter at jeg i den kvantitative delen hadde funnet en klar overvekt av kun krisetitler på TV 2 sine nettsider, men etter å ha undersøkt artiklene nøyere under den kvalitative gjennomgangen av artiklene, viser det seg at i TV 2 var det for det meste tilfeldig hvilken journalist som var på vakt og lagde artiklene om ekspedisjonen. Jeg mener at svarene blir mer troverdig og aktuelle i et intervju med en som har arbeidet kontinuerlig og tett med den samme saken, enn i intervju med journalister som kun har jobbet med saken sporadisk. Nordlys var første avis som skrev om saken, og kunne også vært intervjuet i denne sammenheng, men sett ut fra den videre dekningen var det ikke så mye som kom fra den kanten, og jeg valgte de derfor bort. Jeg har da endt opp med å bare intervjué én fra hver redaksjon. Etter å ha sett gjennom alle sakene i den kvantitative undersøkelsen, fant jeg ut at det gir best svar om jeg intervjuer den i hver redaksjon som har hatt mest med saken å gjøre. Jeg tok noen telefonrunder til ulike journalister som hadde skrevet om saken, men det viste seg at det var redaksjonssjefene eller noen litt over journalistene som hadde hatt mest å si i diskusjoner og avgjørelser. Unntaket er i VG, der det både var aktuelt å intervjué journalisten ombord i Lance, og redaksjonslederen hjemme i Oslo, som jeg allerede har nevnt.

Valget om å ikke intervjué Børge Ousland eller Mike Horn er basert på å ha lest intervjuer med dem som en del av forberedelsene. Omgangen de hadde med journalister underveis var minimal, og denne oppgaven begrenser jeg til å handle om dekningen mens de to polfarenne var på tur. Jeg hadde også en liste over flere aktuelle informanter, men jeg opplevde en metning i nye momenter som kom frem underveis. Aksel Tjora mener det alltid er et tilbakevendende spørsmål om hvor mange intervjuer man skal gjennomføre, og han mener man som en hovedregel skal avslutte når man opplever at det ikke kommer frem nye momenter i hvert nytt intervju (i Tjora: Holter, 1997 s. 23). Når man gjør intervjuer innenfor et relativt snevert tema, eller med en homogen gruppe deltagere, kan man oppleve dette. «Metning som kriterium for at man har nok empiriske data kan være problematisk dersom man har en større bredde i forskningen.» (i Tjora: Holter, 1997 s. 24). I denne sammenhengen var det mye like svar allerede fra intervju nummer to. I alle vurderinger om utvalg er det også viktig å være klar over utvalgets intensjoner for å takke ja til deltagelse. I denne sammenhengen vil jeg tenke at ekspedisjonens representant ikke så noen ulemper ved å kunne kommentere diskusjoner som oppsto underveis, og hvordan han opplevde arbeidet med

ekspedisjonen og pågangen fra journalistene. Selv om det ble et ensidig bilde fra ekspedisjonens side, var det omtrent kun han som var intervjuet underveis i nyhetsdekningen.

3.3.3 Gjennomføring av intervjuene

«The best way to find out what people think about something is to ask them.» (Bower sitert i Jensen, 2012, s. 270). Det var det jeg konkluderte med i forberedelsene til denne oppgaven. Østbye et al. har rett i at kvalitative intervjuer kan være arbeidskrevende, og da ikke kun selve intervjusituasjonen. Intervjuet må forberedes, gjennomføres og etterbehandles. Gode forberedelser til et intervju er viktig, og med gode planlagte spørsmål får man mulighet til å stille gode oppfølgingsspørsmål (Østbye et al., 2013, s. 104). Jeg valgte derfor å gjennomføre semistrukturerte intervju, som kjennetegnes av at temaene som skal undersøkes er definert på forhånd (Østbye et al., 2013, s. 105). Jeg lagde intervjuguider tilpasset både redaktører og ekspedisjonen, men her var det også fleksibilitet underveis i intervjuet. Jeg tok utgangspunkt i de overordnede forskningsspørsmålene og problemstillingen for å ha spørsmål som skulle belyse disse best mulig. Deretter sendte jeg søknad til NSD – Norsk senter for forskningsdata – og fikk godkjent studien og forskningen jeg skulle gjennomføre. Samtykkeforespørsler ble samlet inn, og på grunn av koronaperioden ble intervjuene gjort på telefon. Første baug var å få avtalt tid med intervjuobjektene. Det var ikke like enkelt, og det var flere som var veldig opptatt, og ikke klarte å få tid likevel. Dermed måtte jeg ved et tilfelle prøve å ty til plan b, der jeg sendte de viktigste spørsmålene på e-post, men likevel var det vanskelig å få kontakt, og jeg fikk ingen svar. Ved et av tilfellene trakk intervjuobjektet seg, da det hadde fått beskjed fra redaktøren om at det var andre som skulle ta denne typen henvendelser. Da satt jeg igjen med følelsen av at det ble noen erfaringer jeg ikke fikk undersøkt, da denne personen hadde hatt mye på hjertet i første samtale.

Jeg var litt usikker på hvor mye informasjon jeg skulle gi i forkant av intervjuene. En av journalistene ville gjerne ha oversendt både forskningsspørsmål, hypoteser og spørsmål – for å kunne forberede seg i forkant. Jeg ble enig med veileder om at det var en fordel å spille opp om entusiasmen, om ikke ville de kanskje svare mer det de tenkte jeg ville ha. For at intervjuobjektene skulle ha så like forutsetninger som mulig til å svare var jeg likevel opptatt av å ikke informere for mye om spørsmålene jeg ville stille underveis, på forhånd. I e-posten der jeg presenterte oppgaven, som jeg sendte de ulike intervjuobjektene, beskrev jeg derfor først og fremst temaet på oppgaven. Noen mente det var litt svevende, og skulle gjerne visst mer på forhånd. Jeg gjorde meg også noen tanker om spørsmålsstilling underveis i

forberedelsene, at det kan være lurt å spille på lag med informantene, slik at de ikke tror jeg er ute etter å «ta de». Da er det lett å komme i en forsvarsposisjon.

I telefonintervjuene startet jeg med korte oppvarmingsspørsmål, som er anbefalt fra flere hold, for å skape en trygghet for å få gode refleksjoner lenger ut i intervjuet.

«Oppvarmingsspørsmål er enkle, konkrete spørsmål [...] som ikke krever mye refleksjon, men fremstår som «uformelle og ufarlige»» (McCracken i Tjora, 2017, s. 146). I denne sammenhengen la jeg ikke mye vekt på denne fasen, da resten av spørsmålene ikke var av den sensitive arten, og intervjuobjektene visste godt hva de skulle snakke om. Jeg prøvde å få til en samtale, noe som gir trygghet både for meg og informantene (Østbye et al., 2013, s. 107). Refleksjonsspørsmålene stilte jeg fortløpende, med oppfølgingsspørsmål underveis, og spørsmålene som kunne oppfattes av en mer kritisk art stilte jeg nærmere slutten. Dette var nødvendig for at informantene ikke skulle lukke seg i starten av samtalen (Østbye et al., 2013, s. 107). Deretter stilte jeg avrundings spørsmål til slutt.

3.3.4 Telefonintervju

Å intervju over telefon skaper en del utfordringer. Jeg vil naturlig nok gå glipp av mye av den naturlige samtalen man får ved å møtes fysisk. Vi mister mulighet til å bruke kroppsspråk, som å nikke for å få intervjuobjektet til å snakke videre. Tjora mener vi burde som en hovedregel unngå å bruke telefon til dybdeintervju (2017, s. 148). Jeg prøvde å få til skypeintervjuer, men dette viste seg å være enda vanskeligere å få til enn en telefonsamtale, og jeg besluttet at i denne oppgaven var jeg ikke helt avhengig av å se kroppsspråk og andre reaksjoner for videre tolkning. Jeg prøvde derfor underveis å kompensere for manglende kroppsspråk, og gjentok viktige poeng som intervjuobjektet sa. Jeg fikk også tid til å skrive og vurdere bedre oppfølgingsspørsmål underveis i telefonintervjuet, i motsetning til om jeg hadde sittet ansikt til ansikt.

3.3.5 Forskerens rolle

Jeg har selv bakgrunn fra ekspedisjonsmiljøet, som redaktør i friluftsmagasinet UTE, og har en viss oversikt over denne typen turer. Jeg jobbet likevel ikke med ekspedisjonen hverken før eller da den foregikk, da jeg på dette tidspunktet var ute i permisjon. Jeg merket likevel at det ble et lite dilemma da jeg skulle gjennomføre intervjuene. Skulle jeg selv fortell om mine kunnskaper, eller ville det gi andre svar om de visste at jeg kunne en del om temaet? Ville de kanskje vurdere intervjusituasjonen på en annen måte enn med meg som en undersøkende masterstudent? Jeg lurte også på om det at jeg var student kunne være med på at jeg ikke ble

tatt helt alvorlig, men jeg opplevde det stort sett som positivt. Jeg valgte å ikke si noe om mine erfaringer og bakgrunn, og dermed fikk informantene fortelle mer åpent, var tanken. Østbye et al. anbefaler også å gå inn i rollen som lærling, og mener dette skal kunne gi informasjon og innsikt som man ellers ikke får (2013, s. 106). Det kan være en utfordring å intervju journalister, og å ha forberedt seg godt, og å ha en viss kunnskap om temaet, kan være viktig når man intervjuer de som er vant til å intervju andre (Østbye et al., 2013, s. 106). Jeg opplevde i alle intervjuene at informantene var åpne og tenkte godt gjennom måten de hadde jobbet med denne saken på. Det er likevel verdt å tenke på at forholdet mellom intervjueren og informanter er viktig for resultatet, da en stor del av datamaterialet – som virkeligheten og kunnskapen – blir (re)konstruert i samspill mellom forskeren og informantene (Nilssen, 2012, s. 25). Dette har igjen påvirkning på forskeren, som må være klar over sin subjektivitet, og hva jeg tar med meg av erfaringer, bakgrunn, kunnskap, holdninger og eventuelle slagsider (biases), på samme måte som informanten (Nilssen, 2012, s. 25). Det jeg tar med kalles gjerne min forforståelse, eller fordommer. Nilssen mener det er tre typer forforståelse. Den første handler om språk og begreper, det er dette som gjør det mulig å forstå. Den andre typen henger sammen med tro og ideer, det forskeren anser som sant når det gjelder virkelighet, samfunnet, andre og seg selv. Den tredje typen er personlige opplevelser, og alle tre typene henger nøye sammen, og er med på å gi en retning i undersøkelsene våre (Nilssen, 2012, s. 68). Samtidig må jeg være forberedt på at det jeg finner ut ikke nødvendigvis stemmer overens med min forforståelse, og jeg må være klar over min egen slagside – bias (Nilssen, 2012, s. 69). Jeg må være klar over, som Nilssen påpeker (2012, s. 63) at også min teoretiske innfallsvinkel er med på å påvirke både spørsmålene i intervjuguiden, og hvilke dokumenter jeg velger å ta med fra den kvantitative undersøkelsen. I intervjuet med ekspedisjonen merket jeg i begynnelsen en skepsis, og jeg tenker dette kan være fordi han i utgangspunktet var ganske misfornøyd med mange av journalistene og arbeidsmetodene han var ute for – som det kom frem senere i intervjuet. Etter hvert ble det lettere å stille spørsmålene da det utviklet seg mer mot et samtaleintervju.

3.3.6 *Transkribering*

Jeg tok opp telefonsamtalene, og transkriberte de kort tid etter intervjuet. Det kan være lurt å ta opp intervjuene av flere grunner, som at de da er tilgjengelig for andre typer etterbehandling enn om de dokumenteres ved hjelp av notater (Østbye et al., 2013, s. 108). Jeg valgte å ikke gjøre en detaljert transkribering med alle lyder og mellomord. Tjora mener dette kan føre til tap av visuelle ledetråder og informasjon om stemningen i intervjuet (2017,

s. 175). Jeg tok likevel med alt som ble sagt, og transkriberte hele intervjuet, og jeg vurderte innholdet som mer relevant enn vurderinger og pauser som intervjuobjektet gjorde i selve intervjuet. Jeg ser det som en fordel å ha intervjuene skrevet ned, da informasjon som i utgangspunktet kan se ut til å være irrelevant, kan vise seg å ha større betydning når man får mer kunnskap og ny innsikt (Østbye et al., 2013, s. 108). De mener det også kan være problematisk å nøye seg med det som vi i første omgang oppfatter ble sagt under intervjuet (Østbye et al., 2013, s. 108). Allerede under transkriberingen begynte jeg prosessen med å danne meg et inntrykk av hva som var felles opplevelser hos informantene. Der så jeg at transkriberingen er en viktig del av analyseprosessen, og man får ideer og blir bedre kjent med materialet (Nilssen, 2012, s. 47). Jeg var glad for at jeg gjorde denne delen av prosessen, da jeg brukte mye tid på å gå gjennom materialet flere ganger.

3.4 Kvalitativ analysemetode

Etter intervju med informantene, analyserte jeg materialet ved hjelp av tematisk analysemetode, etter inspirasjon av Braun og Clarce (2006). Metoden hjelper å velge ut, klassifisere og analysere materialet, «Thematic analysis can be an essentialist or realist method, which reports experiences, meanings and the reality of participants.» (Braun & Clarce, 2006, s. 9). Det er en induktiv rammeanalyse, der rammene ikke finnes på forhånd, men utvikles i analysen, men er også selvsagt påvirket av forskerens standpunkt og kunnskap (Braun & Clarce, 2013, s. 175). Jeg prøver i min oppgave å finne ut hva som skjer i redaksjonene, og hvordan informantene opplever dekningen, og dermed vil tematisk analyse egne seg godt. Kvalitativ analyse innebærer en prosess, der forståelsen av problemstilling og hva som er relevant for å belyse og analysere den, ofte er i endring, mener Østbye et al. (2013, s. 128). Det kan jeg skrive under på i denne sammenheng. Jeg hadde flere runder med meg selv for å finne ut hvordan jeg best skulle få svart på problemstillingen. Jeg valgte å ta utgangspunkt i Strauss & Corbin sin konstant komparative analysemetode (2015). Dette er en metode med utgangspunkt i forskningsmetoden «grounded theory», som Glaser og Strauss utviklet på 1960-tallet, med en ide om åpen koding – å møte datamaterialet med åpent sinn (Nilssen, 2012, s. 78). Begge disse metodene kan hjelpe til å få frem viktige deler av informantenes opplevelser. Den tematiske analysen hjalp meg med å steg for steg kunne systematisere funnene, mens Grounded Theory bidro i prosessen videre i analysen. En vesentlig del av Grounded Theory er at analysedelen foregår parallelt med datainnsamlingen (Braun & Clarce, 2013, s. 204), noe jeg også tok med meg fra den kvantitative datainnsamlingen og analysen.

Den tematiske analyseprosessen har følgende steg: å bli kjent med data, koding, søke etter tema, gjennomgå tema, definere og navngi tema og til slutt å skrive ut resultatene. Det første steget handler om å bli kjent med materialet. Det gjorde jeg ved å høre nøye gjennom intervjuene, og noterte ned hva informantene trakk frem som hovedpunkter i svarene. Flere deler av intervjuene hørte jeg flere ganger, for å se om jeg hadde fått med de viktigste poengene. Jeg noterte også ned refleksjoner jeg hadde rundt hvert intervju, både med tanke på teori, hypoteser og mine tanker. Deretter transkriberte jeg intervjuene, for å få bedre oversikt over materialet.

Etter å ha transkribert intervjuene, printet jeg ut to eksemplarer, og leste nøye gjennom teksten igjen. Deretter gikk jeg over i neste steg opp i prosessen; koding og organisering av materialet. Jeg streket under, med ulike farger som ga ulike koder for ulike typer tema, og skrev notater og spørsmål til meg selv. Herfra måtte jeg prøve å søke etter temaer, som er neste steg i den analytiske prosessen. Da leste jeg gjennom alle sidene, og sorterte sitater, stikkord og notater i hver sine kategorier, for å prøve å strukturere funnene og få bedre oversikt. Jeg fikk da frem ulike temaer fra kodingen, og ut fra disse sorterte jeg datamaterialet i ulike kategorier. Jeg valgte å ta utgangspunkt i spørsmålene i intervjuguiden i første omgang, og samlet relevante svar til de ulike spørsmålene. Nå ville jeg se hva som var felles under de ulike spørsmålene jeg hadde stilt i intervjuene. Det ble likevel ikke helt tilfredsstillende, da intervjuene hadde vært semistrukturerte. Informantene hadde gjerne snakket om flere ting under hvert spørsmål, vektlagt ulike temaer, og gjerne hoppet frem og tilbake. Dermed tok jeg dette som et utgangspunkt, og valgte deretter å omorganisere datamaterialet for å få enda bedre oversikt. Da endte jeg med å sortere sitatene etter følgende emner: Hvorfor saken fanget interessen, leserengasjement, om diskusjonene utenom, årsak til popularitet, overdramatisering, tydeliggjøring, måter å jobbe på, hvordan redaksjonene evaluerte egen produksjon og vurderinger. Etter som jeg jobbet meg gjennom dataene, var det også flere tilfeller der jeg endret kategorier, lagde flere eller tok vekk noen. Dette var de tre siste kategoriene fra Braun og Clarce tematiske analysemetode, og denne gjennomgangen og struktureringen av kategoriene var en også sirkulær prosess som i Grounded Theory kalles konstant komparativ analysemetode (Corbin & Strauss, 2015).

Jeg slo til slutt sammen noen kategorier, og til slutt sto jeg igjen med 6 kategorier som jeg mener er med på å belyse noe av problemstillingen:

- Redaksjonens valg og diskusjoner
- Publikumsinteresse og årsaker
- Diskusjoner utenom og konsekvenser
- PR-stunt og mediebegivenheter
- Overdramatisering og overdekning
- Egevaluering

Den neste prosessen var å kode intervjuene med disse kategoriene, for å se om kategoriene stemte og om det var sitater som kunne brukes – en deduktiv tilnæringsmåte for å teste kategoriene (Nilssen, 2012, s. 100). Å stille spørsmål til analysematerialet og gjøre sammenligninger er de to viktigste analyseredskapene, ifølge Strauss og Corbin (Nilssen, 2012, s. 102). Jeg hadde en kladdefil underveis i prosjektet, der jeg kunne klippe og markere ut det jeg så var nyttig (Nilssen, 2012, s. 56)

Selv om ikke alle informantene svarte like utfyllende på alle spørsmålene, valgte jeg likevel å ta med flere av temaene. Som Gentikow understreker, er det ikke slik at en kategori bare er gyldig når den forekommer i alle eller mange av intervjuene (2005, s. 120). Sett med den kvantitative forskerens øyne, vil det å snakke om temaer ikke alle ytrer seg om, innebære en svekkelse av validiteten, men i en kvalitativ studie vil hver enkelt informant synspunkt være med på å oppdage nye aspekter. Jeg tar selvsagt med i beregningen at disse ikke kan betegnes som en generell tendens (Gentikow, 2005, s. 121).

Tidlig i analysen merket jeg at det var vanskelig å standardisere svarene i denne undersøkelsen, og jeg kom etter hvert frem til at det var like viktig at hvert intervju var med på å kaste lys over ekspedisjonsdekningen, og fremhever derfor enkelt svar i analysedelen.

3.5 Oppgavens kvalitet

3.5.1 Valg av oppgave

Det kan være utfordrende å jobbe med en sak som har foregått såpass langt tilbake i tid. Informantene hadde ikke alt friskt i minne, og måtte tenke seg om en del for å huske detaljene. Dette kan føre til både feilinformasjon, og at de husker mest fra det som kom ut i nyhetsmediene generelt. Jeg har arbeidet med denne oppgaven ved siden av jobb, og dermed har det tatt lenger tid enn det som kanskje hadde vært lurt, for å få samlet inn informasjon til samme tid. Alt rundt en sak endrer seg også over tid, og jeg har lært mye om forskning i løpet av tiden jeg har arbeidet med oppgaven. Forståelsen for de ulike deler av forskningen, detaljer

om hva som burde vært gjort klart på et tidligere tidspunkt, og hvordan alt henger sammen har jeg virkelig fått opp øynene for.

Bakgrunn for denne oppgaven var i utgangspunktet min skepsis ovenfor mediernes dekning av denne hendelsen, da jeg hadde fått med meg de kritiske røstene og debattene rundt dekningen. Dette måtte jeg hele tiden være klar over, og ikke la det bli en skjevhet - bias – med min skepsis i utgangspunktet. Jeg må passe på så jeg ikke går i en deduktiv felle – å bruke forhåndsdefinerte begreper for å se om de er til stede (Nilssen, 2012, s. 71). Jeg har prøvd å unngå at funnene i analysen underveis blir preget av «vilkårlige valg og subjektivisme, for eksempel av at visse data undervurderes eller underslås, mens andre vektlegges så sterkt at det gir et ensidig bilde av fenomenet, som gjerne bekrefter forskerens antagelser.» (Gentikow, 2005, s. 57). Dette har jeg vært oppmerksom på hele veien, også med tanke på at jeg valgte denne oppgaven nettopp på grunn av egen skepsis og antagelser rundt enkelte journalisters måte å arbeide på. Jeg har prøvd å legge dette til side, og balansert svarene så godt jeg kan. Det kan likevel være vanskelig å skulle vurdere hvorvidt kvalitative empiriske studier er pålitelige generelt, da man måtte kritisk vurdert og bedømt alle valg og fortolkninger forskeren gjør underveis i arbeidet (Gentikow, 2005, s. 59). Når forskeren selv er måleinstrumentet i den kvalitative forskningen, må vi hele tiden være klar over at hun/han er feilbarlig, da det hele tiden vurderes og fortolkes, og disse fortolkningene er diskutabile. Forskeren må fortløpende vurdere seg selv, og selvrefleksivitet er derfor et viktig trekk ved metoden (Gentikow, 2005, s. 59). Jeg brukte derfor litt tid på å tenke gjennom mine egne meninger og vurderinger underveis i forskningen.

3.5.2 Målefeil og triangulering

I all forskning vil det bli et avvik mellom virkeligheten og det vi kan observere eller analysere. «Det er dette avviket som gjerne kalles målefeil. Den avleste verdien oppstår når vi prøver å måle den sanne verdien, men får et avvik som skyldes målefeil.» (Østbye et al., 2013, s. 25). Målefeil er mest knyttet til kvantitative undersøkelser, men kan også være relevant i mange kvalitative undersøkelser. Kombinasjonen av den kvantitative innholdsanalysen og de kvalitative intervjuene kan gjøre denne oppgaven mer valid, eller troverdig. «Generelt kan vi si at kvantitativ analyse har sin styrke når det gjelder å holde høy reliabilitet, mens kvalitativ analyse kanskje kan bringe forskeren tettere inn mot kjernen av de teoretiske begrepene, og altså skåre høyt på definisjonsmessig validitet.» (Østbye et al., 2013, s. 28). Jeg prøver å kompensere for svakheter ved den ene metoden ved å bruke også andre metodiske tilnærminger. Her må jeg likevel passe på at triangulering i seg selv ikke styrker

validiteten, dataene hver for seg kan fortsatt vise seg å ikke være valide (Østbye et al., 2013, s. 126). Dobbeltsjekk underveis i måten jeg jobbet med materialet på, var derfor nødvendig.

3.5.3 *Validitet, generalisering og reliabilitet*

Validitet, generaliserbarhet og reliabilitet er omdiskutert som begrep i den kvalitative metoden, og var i utgangspunktet knyttet til den kvantitative forskningen. Likevel benytter jeg disse begrepene i denne sammenhengen, som Thagaard mener er rett å gjøre (2018, s. 19). Man kan også bruke begrepene overførbarhet, bekreftbarhet og troverdighet.

Validitet vil si gyldighet, eller troverdighet, og det dreier seg først og fremst om relevansen av data og analyse i forhold til problemstillingen, skriver Østbye et. al. (2013, s. 26). De mener det også kan sies å bety om «man måler det man sikter til å måle». Reliabilitet betyr pålitelighet, og gjelder kvaliteten i innsamlingen, bearbeidningen og analysen av data. Her kan det være mange feilkilder. I denne oppgaven sikrer jeg validitet ved at jeg undersøker det jeg mener er relevante data i forhold til problemstillingen, og bruker aktuelle teorier for å belyse de empiriske funnene. Videre sikrer jeg reliabiliteten ved å analysere et utvalg av tekster og informanter.

Spørsmålet om generalisering er vesentlig i denne undersøkelsen. Generaliserbarhet handler om spørsmålet om tolkninger som er basert på en enkelt undersøkelse, også kan overføres og gjelde i andre sammenhenger (Thagaard, 2018, s. 19). Men alle situasjoner er ulike, noe som kan gjøre det vanskelig å generalisere. Det trekkes også frem at beskrivelser og forklaringer forutsetter en forenkling av virkeligheten (Østbye et al., 2013, s. 236). Tjora mener kunnskap som kommer frem ved konsepter eller teorier må kunne være gyldige og kunne generaliseres videre utover studerte caser eller utvalg for å kvalifisere som god forskning (2017, s. 23). Han mener at mye av den kvalitative forskningen tar for lett på vurderingene av generaliserbarhet. Gentikow mener man kan erstatte generaliserbarhetskravet med kravet om overførbarhet, og at funnene man gjør dermed kan overføres til en annen situasjon og andre sammenhenger (2005, s. 61). I denne oppgaven vil det være mer nærliggende å lene seg på denne versjonen av generaliserbarhet, der man tenker seg at tolkninger som er basert på en enkelt undersøkelse også kan gjelde i andre sammenhenger (Gentikow, 2005, s. 61).

3.5.4 *Kvalitative intervjuer*

Folk er forskjellige, og i de undersøkelsene som er basert på verbale utsagn, der vi prøver å finne ut hva folk mener, kommer det fort frem at folk har ulikheter. Det kan skape skeivheter

og feil i utgangspunktet for analysen (Østbye et al., 2013, s. 26). Enkeltpersoner med spesielle kjennetegn har lettere for å sette sitt preg på analysen. Det kan også være et dilemma at jeg har mine oppfatninger av saken ut fra min forforståelse og mine kvantitative undersøkelser. Jeg har lest mesteparten av det som er skrevet om saken, og har min oppfatning av det som har skjedd. Informantene fortolker sin egen virkelighet og jeg fortolker det de mener. Dette er en grunnleggende innsikt fra hermeneutikken, eller fortolkningslæren, at vi møter alle tekster med en forforståelse (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 183). Østbye mener for eksempel at kvalitative intervju kan føre med seg at informanten kan føle seg presset til å gi svar som han eller hun tror forskeren vil like, og at analysen kan forsterke slike tendenser. Denne utfordringen med intervjuer peker også Jensen på, og at de man prater med ikke alltid sier det de mener, eller mener det de sier (2012, s. 270). Det er essensielt å tenke over at det informantene sier, ikke er mer eller mindre valide eller reliable representasjoner av hva de tenker. Alle intervju er «action in context, arising from the interaction between or among interviewer and interviewee(s).» (Jensen, 2012, s. 270).

I intervjuene jeg gjør, utforsker jeg forhold som er henger sammen med informantens subjektivitet eller informanten som subjekt. (Tjora, 2017, s. 116). Men intervjuene handler ikke bare om informantene, og som i tilfellet i denne oppgaven kan intervjuene brukes til å forstå sammenhenger som handler om mer enn informantene som individer. Likevel vil de fleste nesten i alle situasjoner forsøke å styrke det inntrykket de gjør på andre (Østbye et al., 2013, s. 42). Jeg må uansett tenke over måten jeg stiller spørsmålene på, og også hvordan jeg kan påvirke svaret. Dette har jeg skrevet mer rundt i kapittel 3.3.5 om forskerens rolle. I intervju med journalister har jeg også i bakhodet at dette er aktører som vet hvordan intervju foregår, og er vant til å tenke strategisk. Dette må jeg også ta hensyn til i tolkningen av svarene (Østbye et al., 2013, s. 42). I utvalget av hvilke utsagn og historier fra informantene jeg velger å ta med, må jeg være klar over at dette er subjektive vurderinger fra min side. Kritikere av den kvalitative metoden har ofte flere momenter de peker på og er kritiske til, med tanke på validiteten i bruk av de ulike metodene. Det kan være at utvalget av informanter ikke er representativt, at antallet informanter er for lavt, og at «forskningsmessig fleksibilitet medfører mangel på systematikk og gjør at dataene ikke er sammenlignbare, forholdet mellom forsker og informant er for personlig, og intervjuteknikken er for personlig.» (Gentikow, 2005, s. 56). Dette er likevel temaer jeg jobber aktivt med i prosessen med denne oppgaven.

3.5.5 *Kildekritikk i dokumentsøk*

Vi tenker kanskje på kildekritikk i sammenheng med muntlige kilder, men det er like viktig med en aktiv og kritisk tilnærming til hvordan vi finner og bruker dokumenter (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 206). Det er viktig at vi ikke stoler blindt på kildene, men gjør egne uavhengige undersøkelser. Et nettsøk som i google vil også alltid være algoritmestyrte, og min egen søkehistorikk påvirker hva som kommer frem i det neste søket (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 207). Søket påvirkes også av hvor min IP-adresse er lokalisert, og i tillegg kommer siderankingen på Google, som gjør sine prioriteringer. Endrer jeg til «inkognito-mode» kan jeg unngå at søket blir påvirket av min søkehistorikk og IP-adresse (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 207) I tillegg kan aktørene endre sine nettsider, eller slette og flytte innhold – som vi da ikke finner tilbake til..

4 ANALYSE

I dette kapitlet starter jeg med en gjennomgang av funn jeg gjorde i den kvantitative undersøkelsen av det som er skrevet om ekspedisjonen, da dette vil være med på å gi en forståelse av mengde og type saker som var i nyhetsmediene den aktuelle perioden. Deretter vil jeg gå gjennom funn fra de kvalitative intervjuene, og hva dette viser med tanke på de ulike forskningsspørsmålene. Her må jeg legge til at svarene fra informantene er basert på akkurat denne hendelsen og studiens undersøkelser, og gir ikke et grunnlag som kan generaliseres og overføres til andre tilsvarende hendelser direkte. Jeg bruker momentene som kommer frem under analysen til en nærmere drøfting i kapittel 5.

4.1 Kvantitative funn

4.1.1 Nyhetsdekningen

Etter å ha lagt inn søket på Retriever i alle lokale, regionale og nasjonale nyhetsmedier i Norge, fikk jeg opp 959 treff som handlet om Børge Ousland. Etter å ha gått gjennom alle treff i dette søket, satt jeg igjen med 611 artikler, kommentarer, notiser, leserbrev og ledere. Dette var treff som handlet om Børge Ouslands ekspedisjon, og etter å ha lest gjennom det som kom opp, luket jeg bort det som ikke var aktuelt i denne sammenhengen. Det viser seg at det var lite omtale av denne ekspedisjonen i starten. Den første omtale av ekspedisjonen kommer ikke før 26. september, en måned etter avreise fra Nome, men dagen etter at de legger ut fra seilbåten på ski. Saken finner jeg på NRK.no, der overskriften er «Børge Ousland på tynn is i Polhavet: – Vi må dra i nødbremsen no.» (26.09.2019). Det er likevel ikke de to polfarerne som er i fare på dette tidspunktet. Nå handler det om klimaet, og om isen som er blitt tynnere siden Ousland gikk samme turen i 2006. Dette var også en del av planen til ekspedisjonen, å sette søkelys på klimaendringene og ismeltingen i Arktis. Finansavisen har samme dag en liten notis om at ekspedisjonen er på vei, og deretter er det lite skriverier før Svalbardposten har en nettsak om at de to ekspedisjonsfarerne er på vei over polisen 14. oktober, og tilsvarende fra utemagasinet.no 16. oktober. Deretter er det tilsynelatende stille frem til 20. november. Da starter Nordlys nyhetsdekningen med artikkelen om at Børge Ousland er i trøbbel, og de andre nettavisene følger på. Alle artiklene henviser til Nordlys sin sak. Matmangel er oppgitt som årsak til problemene, og de skriver at de planlegger redning med helikopter, og om forberedelsene som nå gjøres. Etter de første sakene som spant ut fra Nordlys sin artikkel, kommer det jevnlig nyhetssaker og forsider om hvor farlig og livstruende situasjon polfarerne befinner seg i er, med frostskafer og få dager igjen med mat. «Kappløp med tiden for polfarerne fra Arktis» (NRK Troms, 03.12.21), og «Fremdeles håp,

men det er vanskelig» (TV 2, 04.12.21), er bare to av eksemplene på dramatiske overskrifter. Men allerede i de første sakene Ebbesen blir intervjuet til, og i flere av de påfølgende sakene, understreker han at det ikke er så dramatisk som overskriftene tilsier. Han sier det ikke er snakk om en redningsaksjon, men på grunn av drifting av isen har de to polfarerne brukt en del mer tid enn beregnet, og derfor vil de undersøke mulighetene om det skulle bli et behov for å hjelpe dem ut av isen. Nyhetsmediene skriver likevel mye om denne saken, og både TV 2 og NRK har reportasjer på TV hver dag.

I dagens viktigste nyhetssendinger ble saken dekket hver dag fra tirsdag til lørdag hos NRK Dagsrevyen kl. 19.00, i alt 16 minutter, og hver dag i hele uken hos TV 2-nyhetene kl. 18.30, som oftest som innslag nummer to.

(Snoen, 2019)

Fra 20. november til 1. desember ble det skrevet 58 artikler om ekspedisjonen i nyhetsmediene. Den første uka i desember ble det skrevet 272 artikler, og i hele desember fant jeg 499 ulike artikler om ekspedisjonen, som figur 2 viser. Til sammenligning var det 57 artikler i november og 49 i januar.

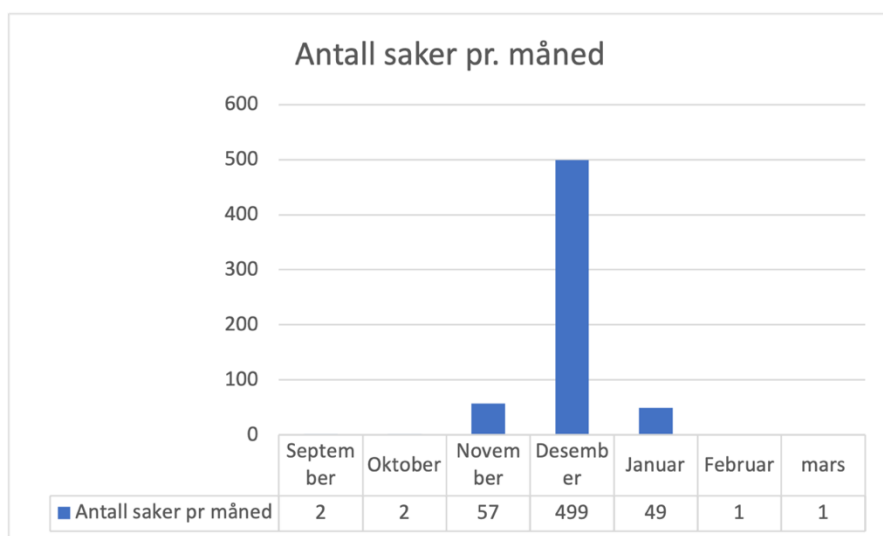

Fig. 2. Antall saker skrevet om Børge Ousland fordelt over måneder, totalt 611.

Ekspedisjonen ble etter dette dekket mest i de nasjonale mediene, og spesielt av VG, TV 2 og NRK. Lokal- og regionsaviser skrev også mye om turen, og dekning bærer preg av å kopiere enten NTB sine meldinger, eller referere til VG. Mange av de fant seg også knagger for å gjøre saken mer aktuell i sitt område, som Hamar Arbeiderblad som kommer på banen 3. desember – da er hamarværingen Aleksander Gamme på vei over politen for å møte Ousland

og Horn. Tittelen «Hamarsing går frostskaðde og isfaste polfarere i møte» sier sitt om lokalhelter. Overraskende nok var ikke Aftenposten en av de som skrev mye om turen, noe jeg trodde på forhånd ut fra annen forskning på området. Jørgen Alnæs sin doktorgradforhandling viste nemlig at Aftenposten var den av avisene som skrev mest om Antarktis i perioden 2005-2019 (Alnæs, 2021, s. 95). I sammenheng med Ouslands ekspedisjon hadde de kun 7 tekster om ekspedisjonen, der tre av dem var kritikk av ulike områder rundt ekspedisjonen, en var svar fra Ousland i etterkant, og en var et portrettintervju av Ousland i etterkant.

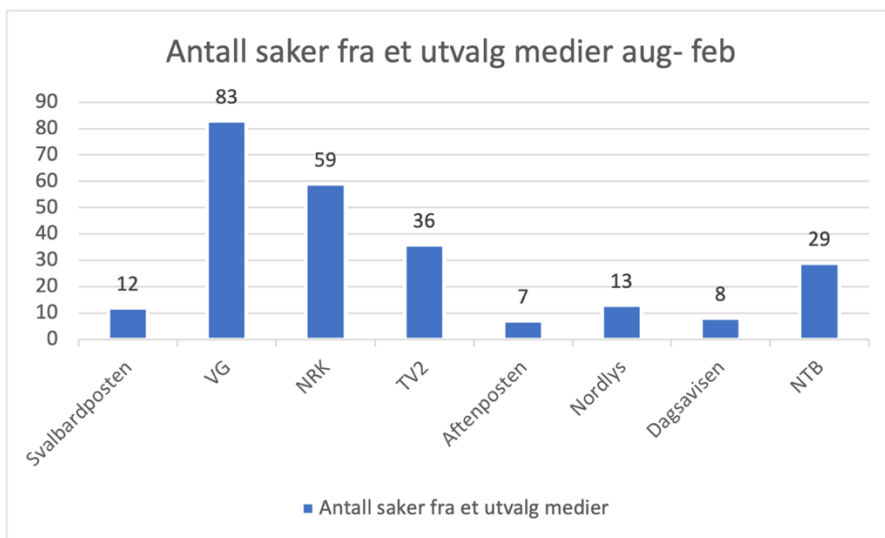

Fig. 3. Antall saker skrevet om ekspedisjonen fra et utvalg nyhetsmedier fra august til februar.

Figur 3 viser en oversikt over hvor mange saker et utvalg av nyhetsmedier laget i perioden fra august 2019 til februar 2020. TV 2 hadde mange nettsaker om ekspedisjonen, og det var gjennomgående sitat-titler, og som oftest en svært dramatisk tittel og inngang. Eksempelvis skriver TV 2 i sin tittel fra et tv-innslag den 04. desember 2019. «– Fremdeles håp, men det er vanskelig». Her fremstår det som at det er et håp om å overleve det snakkes om. Det er det ikke, her er det snakk om håpet om å klare å nå Lance uten å bruke etterforsyninger som er rett rundt hjørnet, i pulken til Alexander Gamme og Bengt Rotmo. TV 2 skrev ikke i noen av sine artikler om at det var en redningsmulighet med helikopter om det ble behov, men fokuserte på at det var dramatiske dager der de to polfarerne nesten er tom for mat. Og de dramatiske titlene er de flere som benytter seg av. Figur 4 viser at noen ord som handler om de kritiske detaljene er gjenganger i titler de 17 første dagene av dekningen av ekspedisjonen, som «dramatisk», «på tynn is», og «utkjørt».

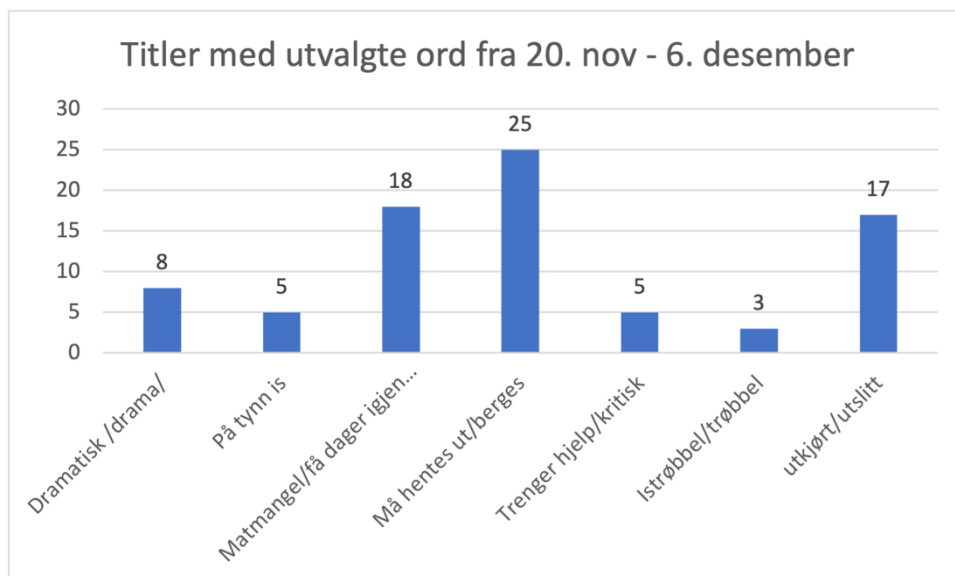

Fig. 4. Antall ganger «dramatisk» eller andre tilsvarende ord som handler om det dramatiske er nevnt i titler fra 20. november til 06. desember.

Totalt var det 330 saker som handlet om ekspedisjonen disse dagene, fra de første avisene begynte å skrive om hendelsen til Børge Ousland var ombord i Lance. Den dramatiske vinklingen på titler og ingresser er dominerende. Et eksempel på en av mange lignende titler og ingresser fra VG: «Polfarere hentes ut av isen – nå starter den dramatiske operasjonen» (Leraaen, 2019c). Påfølgende ingress: «Børge Ousland og Mike Horn går snart tomme for mat oppe i isen. Nå skal skipet Lance kjempe seg opp for å hente dem ut.» (Leraaen, 2019c). Dette er gjentakende i hele perioden, og Ebbesen sine innspill om at det ikke er en redningsaksjon, blir gjennomgående plassert lengst ned i artiklene, om du finner de i det hele tatt. Et eksempel er en av sakene som beskriver desperate timer med polfarere i nød: «– Det blir en liten thriller for oss her oppe i isen, sier polfarer Børge Ousland i et lydklipp sendt sørover med satellitt.» (Leraaen, 2019c). Artikkelen beskriver dramatiske timer. Det eneste som sier noe om at de egentlig ikke er i livsfare denne dagen er Ouslands avslutning: «Hvis vi ikke skulle klare å gå ned til båten, så har vi en plan B» (Leraaen, 2019c). Dette gjentar seg utover perioden saken skrives om, plan B-informasjon blir plassert lengre ned i tekstene.

Om vi tar en rask titt på Instagram-meldingene fra den samme perioden, som gikk direkte ut fra Ousland og Horn på tur, etterlater de litt av den samme oppfatningen som vi får fra de dramatiske vinklingene i nyhetsmediene. Jeg finner polarbilder fra isende kulde og forfrosne kroppsdeler, med tilhørende tekst som «Broke off a tooth while chewing», «What a battle» og

«Counting down the days to finish our food». Samtidig fremstilles det på en måte som virker veldig hverdagslig for de to polfarenne.

Etter at Lance reiste mot politen, med en VG-journalist og fotograf ombord, ble det daglig dekning fra turen. Det tok lang tid før noen begynte å stille spørsmål som handlet om hvor alvorlig situasjonen *egentlig* var, til tross for at Ebbesen gjentar i intervjuer at det ikke er snakk om en redningsaksjon. 5. desember tok NRK Dagsnytt 18 opp temaet, og lurte på hvorfor de to polfarenne ikke hadde benyttet seg av muligheten til å sende SMS til Sysselmannen på Svalbard for å bli hentet ut med helikopter, som de i utgangspunktet hadde tilbud om.

Da stilte NRK og Birger det forløsende spørsmålet «Hvorfor kan ikke de utsatte polfarenne bli hentet ut med helikopter?» Da svarte Lars Ebbesen bare ordrett «vi kunne gjort det, men vi ønsker ikke å gjøre det med mindre det virkelig skulle være krise. Dette er jo dag 85, og det å skulle bli hentet ut gir en avslutning på turen som ikke er ønskelig.» (NRK, 2019:43 - 36:52)

Svaret var med på å starte den offentlige debatten om hvor viktig denne polekspedisjonen egentlig var.

4.1.2 Kritikken som fulgte

Det begynte å komme flere stemmer på banen, både i Aftenposten, Dagsavisen og Klassekampen. De lurer på hvorfor det skrives spalter opp og ned om denne «såkalte nyhetssaken», om de to polarheltene likevel ikke befinner seg i livsfare, som Lars West Johnsen i Dagsavisen: «Man leser at alt håp er ute og de er tomme for mat, mens i virkeligheten så står Sysselmannen klare for å hente dem med helikopter. Det er ikke det inntrykket man får som leser.» (05.12.2019). Da Nordlys først skrev om ekspedisjonen, var dette bare starten på mange uker med daglige oppdateringer. Den første kritikken som dukket opp kom i et leserinnlegg allerede 27. november, dagen etter at nyheten om en eventuell redningsaksjon kom. På iTromø.no ble det kritisert at politiets budsjett ble spist opp av at Lance ble sendt mot politen. Dette var starten på en lang rekke ulike innganger med kritikk mot ekspedisjonen, som talsmannen – eller redaksjonene – måtte svare for. Likevel var det sjelden Ebbesen fikk komme til orde for å forklare den konkrete kritikken. Figur 5 viser når de viktigste debattene ble startet av kritiske røster.

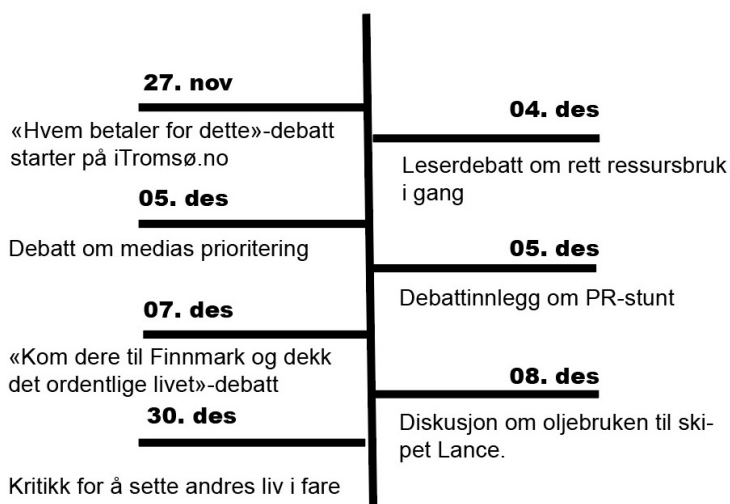

Fig. 5. Debattene som oppstod rundt ekspedisjonen.

Det var hovedsakelig to ulike debatter som var fremtredende i kjølvannet av ekspedisjonen, overdramatisering og mediens prioritering av ekspedisjonen som en nyhets sak. Dette ser vi både underveis i nyhetsdekningen og diskusjonene som oppstår på sosiale medier. Som figur 6 viser, gikk mye av kritikken på nyhetsmediens dekning av denne hendelsen. Kritikken av selve ekspedisjonen var mindre uttalt.

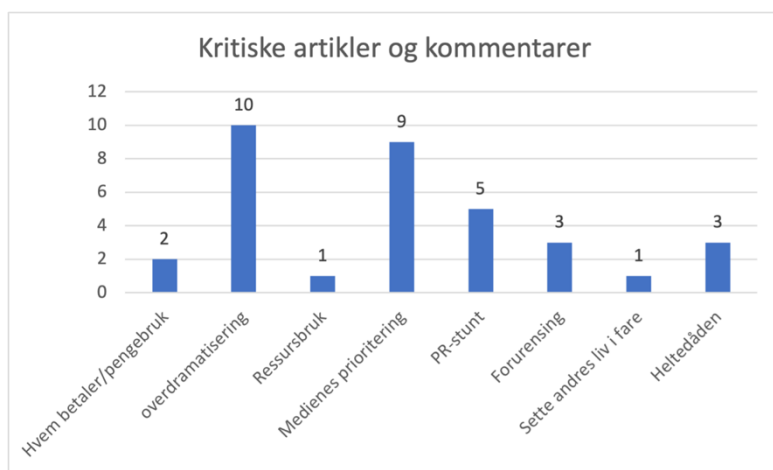

Fig. 6. Antall kritiske artikler og kommentarer rundt ekspedisjonen.

En periode handlet mye av debattfokusset rundt ressurs- og oppmerksomhetsdreiningen i media; en lege i Finnmark mente at mediene ikke skrev nok om Nord-Norge, og at helikoptermangel der var en viktigere sak enn ekspedisjonen.

Hvordan er det mulig at halve NRK og en haug med VG-journalister livedekker et PR-stunt i Nordishavet hvor elitesoldater og eventyrere har

takket nei til sysselmannens rause tilbud om evakuering fra isødet? Hvor er den journalistiske integriteten og samfunnsansvaret? (Heszlein, 2019)

Dreiningen av diskusjonen vendte seg også mot at redaksjonene profitterte på dramatiske historier med klikkpotensiale, og at historiene ble overdramatisert og skrevet mer enn nødvendig. Lars West Johnsen, politisk redaktør i Dagsavisen, var særdeles krass, og kalte hele dekningen et skuespill. «Et velregissert jippo med død og liv som scene. Var det ikke fake news?» (Johansen, 2019). Han mente mediene fortalte en historie som ikke stemte, og mente polfarerne kunne vært reddet ut når de ville. «De er egentlig bare fire timer unna Svalbard og en seng i Longyearbyen. Det er ikke det inntrykket man får som leser. Man burde vært åpnere på at det ikke står om liv og død.» (Johansen, 2019). Han fortsetter med å si at han tror leserne føler seg lurte: «Det er et drama fordi de som vil at det skal være et drama, forteller at det er et drama. Dette er kjempegodt stoff, men det er en boble. Det er et selvvalgt univers de er i.» (2019).

Det var hovedsakelig to debatter som gir mer på selve ekspedisjonen. Den ene handlet om hvem som styrer mediene, og om hele ekspedisjonen var et PR-stunt fra Børge Ousland, og om mediene lar seg styre av pseudobegivenheter.

«Men selvdefinerte miljøforkjempere, med og uten forfrosne kjaker, kan smile til ørene stopper dem. Første bokopplag er allerede solgt og motivasjonskursene fullbooket. Neste guttetur er sikret!» (Basso, 2019)

Etter hvert kom også en kjent polfarer med en kommentar på sin Facebookside, som ble publisert i Aftenposten. Kritikken gikk på oljebruken på Lance, og at den miljøvennlige ekspedisjonen ikke kunne være så miljøvennlig likevel. Denne kommentaren ble lagt ut som en nyhetssak, og var med å styre debatten i etterkant.

4.2 Redaksjonenes valg og diskusjoner

4.2.1 VG sin dekning

Samtidig som denne saken ruller og går som en av de viktigste sakene i nyhetsbildet, og Ousland og Horn jobber seg fremover på politen, sitter redaksjonen i VG og vurderer hvordan de skal dekke denne saken. VG har den første artikkelen om ekspedisjonen på nett den 23. november ifølge Retriever, men jeg finner dette noe merkelig da det er tre dager etter Nordlys opprinnelige artikkel, og ifølge Ebbesen var VG de første som ringer etter at den artikkelen ble lagt ut. Jeg antar at saken er blitt lagt ut tidligere, og oppdatert underveis, slik at den sist

oppdaterte datoen er det den er lagret på. Det står også «oppdatert» isteden for «publisert» på denne artikkelen. 25. november kommer beskjednen om at forskningsskipet Lance skal hjelpe til og hente ut polfarerne, og 29. november begynner VGs dekning av polredningen med daglige oppdateringer, da en journalist og fotograf på kort varsel fikk kommet seg med skipet Lance for å møte de to polfarerne i isen. De ble forespeilet en ukes tid i isen, og endte opp med å være der i mange uker, og til slutt feire jul der. Dette ble etter hvert det som var mest utfordrende for reportasjelederen i Oslo, Trond Skrunes, og som han tenker mest på når han tenker tilbake på denne perioden.

Det jeg syntes ellers var mest krevende var at det var en uavklart situasjon. Dette skipet sto mange dager i isødet, fast, med våre medarbeidere ombord. Folk som aldri har vært i sånne polare strøk. Hvordan vil de takle det å være fast i isen over så lang tid? Det er fullstendig mørke, du er låst på et skip? Hvordan de ville håndtere det er noe en ser på som reportasjeleder på et vis, og kjenner på. Det at vi ikke kan si ja, bare dra hjem. (Skrunes, VG)

Den kvantitative undersøkelsen viser at VG hadde 83 saker til sammen på VG.no, i papiravisa og VGTV i hele perioden før Lance kom tilbake til kai. I tillegg kommer direktesiden som VG hadde på nettsidene, der det var daglig direkterapportering med mindre saker, og som lå åpent fremme på nettsiden til VG i denne perioden. De opplyste til Sunnmørsposten at sakene deres knyttet til turen hadde til sammen over 10,5 millioner sidevisninger i perioden frem til 11. januar. I tillegg kom 3,5 millioner sidevisninger knyttet til direktestudioet (Wattø & Helgesen, 2020).

Etter at teamet er kommet ombord i Lance, fortsetter de dramatiske vinklingene, og det er også helt slutt på å nevne noe om at dette enda ikke handler om en redningsaksjon, som ble føyet til nederst på de første sakene i VG. Det var en dramatisk hendelse, noe både ekspedisjonens talsmann og informanter er enige i. Skrunes oppfattet ikke saken som så dramatisk i utgangspunktet, men så det som en god mulighet for en reportasje.

Det er ikke som å gå en påsketur på fjellet det den gjengen har vært ute for, så kan folk være uenig eller enig om det har nyhetsinteresse. Men det de har gjort er jo en ganske ekstrem prestasjon menneskelig sett, det er få folk som klarer å gjøre noe sånt. Og når jeg tenkte, eller vi tok beslutningen, så var

det det å få være med opp og få møte noen som har vært gjennom det, ville i utgangspunktet i seg selv være en veldig god reportasje. (Skrunes, VG)

Gjennom dekningen til VG finner vi få kritiske spørsmål til ekspedisjonen, måten ting blir gjort på, eller andre vinklinger rundt aktuelle temaer om nordområder eller miljøspørsmål. Journalisten ombord på Lance ønsket i ettertid ikke å kommentere kritikken VG fikk for å prioritere denne saken, og påstandene om å gjøre den mer dramatisk enn den var. «Vi har vært utenfor dekning (internett) hele tida, og ikke fått med oss noe særlig om det. Jeg kan ikke si annet enn at vi hele tida har vært tydelig på at Ousland og Horn skulle fullføre prosjektet.» (Brostrøm, 2019). Skrunes mener de dekket saken slik den kunne dekket. Journalisten og fotografen satt fast på båten i isen sammen med polfarerne, og det var umulig å koble seg av og dra hjem. Skrunes understreker at det også var andre hendelser å skrive om underveis, som at det ble sendt helikopter til båten for uthenting, på grunn av helseutfordringer blant mannskapet.

4.2.2 NRK sin dekning

Den kvantitative undersøkelsen viser at NRK hadde 59 artikler på nett til sammen på NRK.no, NRK Troms og NRK Finnmark. I NRK er det NRK i Tromsø som har ansvaret for dekningen på Spitsbergen og Svalbard, og viktige saker blir hentet opp på forsiden til NRK. NRK Troms skreiv om at det var en redningsaksjon på gang, men fant raskt ut at de ikke var i livsfare. Likevel var blant annet poenget med at det var en kjent polfarer og en kjent utenlands eventyrer, som hadde problem med å krysse polisen, som gjorde at de syntes det var innenfor å dekke denne ekspedisjonen.

Da syntes jo vi det var spennende å følge med om de kom til å klare det og om det kom til å bli behov for å sette i gang noen større aksjon med det målet å hente de ut, så vi fulgte jo fra desken den saken over en del dager. (Einem, NRK)

De hadde en journalist som hadde ansvaret for å holde kontakten med pressetalsmannen, og hadde dermed en litt mer aktiv rolle. Hun ringte med jevne mellomrom for å høre hvordan det gikk, og hva slags vurderinger de gjorde, og redaksjonssjef Nina Birgitte Einem i NRK Troms sier selv at de hadde et øye med den som en pågående interessant nyhetshistorie. Sysselmannen var en aktuell kilde i staren, da det ble sagt at det var en pågående aksjon, men etter hvert var det kun pressetalsmannen de forholdt seg til.

Einem forteller at i startfasen var alle rødlys på, fordi man trodde det var en redningsaksjon, og en reell og uoversiktlig faresituasjon. Det var følelsen de fikk ut fra det som ble sagt.

Så dreide det mer og mer over til et fokus til om de greier å klare å nå målet sitt da, så det vridde seg mer over til å bli en dekning av en polekspedisjon, på lik linje om man lurte på om Kagge klarte å gå til Sydpolen osv. (Einem, NRK)

Journalistisk mener hun det var mest utfordrende at de ikke hadde tilgang på primærsted eller primærkilder. De fikk snakket med polfarerne en gang eller to, men var hele tiden avhengig av andre, og måtte dekke ekspedisjonen fra desken. Det å være avhengig av sekundærkilder, og folk som har en presseinformasjonsrolle som skal videreformidle spørsmål og informasjon, mener Einem kan være problematisk. Likevel hadde de ikke noe samarbeid med VG, men brukte primært Lars Ebbesen i ekspedisjonen som kontaktperson. Internt i redaksjonen hadde de også diskusjoner underveis, for eksempel om hvorvidt de skulle dra til Svalbard eller ikke, eventuelt når, noe de ofte diskuterer når det skjer noe på Svalbard. Hun forteller om at det er vanskelig å dekke nyheter som ikke skjer i Longyearbyen, fordi det nærmest er umulig å komme seg dit i tide. Andre diskusjoner tok de fortløpende, både internt blant redaktørene og i redaksjonen. De store diskusjonene gikk på om denne saken fikk for mye oppmerksomhet eller om det var greit, og det var det ulikt syn på i redaksjonen. Einem trekker frem at det var stor offentlig interesse for saken, noe som gjorde at også debattene internt ble større og tydeligere.

Når man får et sånn søkelys på arbeidet sitt og journalistikken, så blir man engasjert i det. For vi hadde jo diskusjoner internt i redaksjonen og på morgenmøter med ulike meninger på om vi har hatt for mye, har det vært helt greit, har vi vært etterrettelige osv. (Einem, NRK)

NRK hevder de er først med å stille spørsmålet om helikopterbruk, i en artikkel på nrk.no 5. desember 2019. Dette brukes som et forsvar mot kritikk i diskusjonen i etterkant i Kringkastingsrådet (19.01.20), da det ble stilt spørsmål om de var for lite kritiske, og om det var for stor dekning av denne saken. Dette skriver jeg mer om i avsnitt 4.8.1 om Kringkastingsrådet.

4.2.3 *Svalbardposten sin dekning*

I opptellingen og gjennomgangen av artiklene om ekspedisjonen viser det seg at Svalbardposten har laget 12 ulike saker om ekspedisjonen, og da hovedsakelig med sine egne vinklinger. Vesentlighetskriteriet blir godt synlig for Svalbardposten, og relevant når ekspedisjonen ble gjennomført nær dekningsområdet til Svalbardposten rent geografisk. Svalbardposten var en av få aviser som begynte dekningen av ekspedisjonen allerede i september. Journalisten fanget opp søknaden til Sysselmannen på Svalbard i postlister, der de måtte søke om tillatelse til å gjennomføre ekspedisjonen, med vekt på sikkerhet og gjennomføring. Han skjønnte raskt at dette var en ordentlig polekspedisjon, da han så hvem som skulle på tur.

Det er alltid spennende ekspedisjoner på Svalbard. Så det å komme med ekspedisjonen din i Svalbardposten, det er det veldig høy terskel for. Ellers kunne vi hatt ekspedisjoner i hvert eneste nummer. (Fredheim Solberg, Svalbardposten)

Underveis i dekningen var det intenst for den lille redaksjonen, men fokuset var å skåne ekspedisjonen. De er vandt til å omtrent ha monopol på nyhetene på Svalbard, men det ble annerledes denne gangen. Fredheim Solberg forteller om få etiske avveininger og lite diskusjoner underveis, utenom at han hadde muligheten til å ringe satelittelefonen til Ousland, men det lot han være for å gi polfarene mest mulig fred.

Det var veldig intenst et par uker der, og du fulgte med hele tiden. Og så kunne det ikke bli lagt opp til noe mer spennende avslutning av ekspedisjonen. Vi så bilder på Instagram av frostskafer, at det var så og så mange dager med rasjoner igjen. Vi skjønnte at det måtte ikke nødvendigvis gå bra. (Fredheim Solberg, Svalbardposten)

De valgte også å åpne flere av sakene på nett, og peker på at det var veldig mange andre som også skrev om ekspedisjonen.

4.3 Ekspedisjonens opplevelse av mediedekningen

Helt siden Børge Ousland leste om Fritjof Nansen og Hjalmar Johansens som seilte inn i polhavet og gikk på ski over Nordpolen, har han drømt om å gjøre det samme (Andreassen et al., 2019). Det klarte de, og avslutningen fikk publikum følge så og si på nært hold – så

nærme det gikk. Likevel merket Ousland og Horn lite til oppmerksomheten de fikk underveis på sin strabasiøse tur, før de kom ombord i båten.

Jeg har vært skjermet fra omverdenen på grunn av manglende internett, og har ikke fått med meg så mye. Jeg vil påpeke at vi ikke har blitt hentet ut av isen, men at ekspedisjonen gikk nøyaktig som planlagt. Så er det alltid sånn at om man stikker hodet fram vil det alltid være synspunkter, men det er jeg bare glad for. Så vidt jeg har fått med meg er det heller ikke kritikk som er gjengangeren i tilbakemeldingene folk har gitt rundt ekspedisjonen. (Skog, 2019)

På Instagramkontoene til Børge Ousland og Mike Horn fremstår den 20. november som en «helt vanlig dag på jobben» for dem. Ingen dramatik utad, samtidig som «Polarhelt i trøbbel» verserer i nyhetsmediene her hjemme de neste dagene. Her kom kritikken etter hvert fra flere hold, ikke minst rundt hvor dramatisk ekspedisjonen egentlig var, og pressetalsmannen, Lars Ebbesen, bekrefter også dramatikken. «Det har aldri vært en polferd i moderne tid med en så dramatisk avslutning som dette» (Leraaen, 2019b). Likevel er han klar på at han synes at selve nyhetsdekningen av ekspedisjonen ikke holder mål på mange områder. Han mener det ikke var noen av journalistene som tok kontakt med han før de første sakene ble lagt ut på nett. Nordlys var første avis som skrev om saken, og Ebbesen forteller om nettsaken som ble lagt ut, der han mener journalisten var altfor skråsikker da hun slo fast at det var en redningsaksjon. Han ble ringt opp av en kamerat som fortalte om nettsaken om redningsaksjonen, og rett etter lå den uredigert ute på VG, NRK og flere andre nettaviser.

Han forteller at det hele var en uthenting planlagt av Sysselmannen og redningssentralen i Bodø, som fulgte ekspedisjonen tett hele tiden. De mente situasjonen med Horns frostskafer og infeksjon, utmattelse, stor usikkerhet om maten ville holde, og forholdene i isen, var over grensene for hva som normalt tilsa å sette i gang en redning. I motsetning til vanlige redningsoppdrag, som skjer plutselig, hadde de med denne turen nå mulighet til å komme med scenarier og prøve å ligge i forkant. De ville se hva de hadde av alternativer hvis det skulle skje noe med polfarerne. En redningsaksjon hadde ikke vært mulig for dem fra de gikk av båten og hele veien frem til Nordpolen, og frem til de var innenfor rekkevidde til at et helikopter kunne rekke dem. Det måtte ha en mellomlanding på en båt langt opp i isen. Nå lå forskningsskipet FF Kronprins Haakon i god posisjon. Da polfarerne nærmet seg området var

det et lite vindu med mulighet for uthenting – om det skulle bli behov. Dette ble videreformidlet til polfarenne, men det takket de nei til.

Det er helt, helt i grenseland, [...] og det var én mandag det var værvindu og mulighet for det, så de legger da opp en plan på dette. Og da må de snakke med FF Kronprins Haakon, og de var selvfølgelig informert om at dette var et scenario. Dette plukker journalisten fra Nordlys opp, (fordi hun var med på skipet i et annet ærend, red.anm.), og så kjører hun dette scenarioet som da er en ren teoretisk plan, rett på forsiden av Nordlys. Og det startet hele greia. (Ebbesen, pressetalsmann)

I de første nettsakene som ligger ute som oppdaterte versjoner på nåværende tidspunkt, har han da altså blitt intervjuet og avkrefte en redningsoperasjon. I den første saken om problemene i Nordlys kommer det frem et stykke ned i saken at de to polfarenne egentlig ikke har noen planer om å bli hentet ut enda. Det samme gjelder sakene fra både NRK, VG og Svalbardposten. «De er ikke i livsfare, men ekspedisjonens hjelpemannskap vurderer fortløpende ulike alternativer dersom noe skulle gå galt.» (Eriksen et al., 2019). Ebbesen mener at dette ikke var tilfelle i de første sakene som ble lagt ut av nyhetsmediene. Han er klar på at han ikke mente det var så dramatisk som enkelte medier skule ha det til, og sier også i intervju at saken er direkte overdrevet og ødeleggende:

– Denne saken bare ødela for oss. Det tok oss flere døgn å få ryddet opp i dette. Vi måtte ringe rundt og berolige familie og andre involverte, og vi brukte mye ressurser på det. Det er tid vi skulle brukt på å analysere iskart, sier Ebbesen. (Holtet, 2019)

Etter dette var Ebbesen innom de fleste av de store redaksjonene den neste måneden, og opplevde store forskjeller ut fra hvor han ble intervjuet. «Det er en enorm stor forskjell på de ulike mediehusene på hvordan de jobber. For meg var det litt det store aha hva de definerer som ferskvare, sannhet og bringer videre.» (Ebbesen, pressetalsmann). Han mener det var gjennomgående at han ikke ble stilt spørsmål før kritiske saker kom ut. Spesielt tar han frem en episode fra Aftenposten, der de trykket en kommentar direkte fra en annen eventyrers facebookkonto, med kritikk mot Ouslands ekspedisjon. Denne ble trykket i sin helhet i Aftenposten, der innholdet var spekulasjoner på helt feil grunnlag, ifølge Ebbesen, men uten at han fikk noen spørsmål eller mulighet til å svare. «Aftenposten trykket den direkte og

skapte masse bråk, og igjen måtte jeg frem og snakke om ting jeg ikke hadde tid til å snakke om.» (Ebbesen, pressetalsmann). Han forteller også historier der han møter til intervju i en redaksjon, og ikke får lov å fortelle siste nytt selv om han har ny og fersk informasjon, fordi temaet allerede er bestemt for den sendingen. I VG sier han derimot at han ble møtt av journalister som kom fra de ulike avdelingene, han fikk forklart situasjonen, og dermed var alle oppdaterte og løp tilbake. «Det er de eneste som lot meg snakke ut, som hadde ferskvare, ekte ting hele veien. Og de var ikke redd for å gå tilbake på hva de hadde sagt. De lyttet og jobbet på en helt annen måte.» (Ebbesen, pressetalsmann).

Ebbesen mener det hadde en positiv effekt at VG var ombord i båten, da han mener nyhetene som kom ble riktigere fremstilt etter at de ga direkterapport fra isen. Samtidig peker han på det han mener var et ensidig søkelys på dramatikken, og at det førte til mye frustrasjon. Det var mange problemstillinger å forholde seg til, men han mener pressen valgte sine egne, og da hovedsakelig den påståtte redningsaksjonen. Han mener flere av redaksjonene hadde sine egne agendaer, og da hjalp det lite hva han sa i etterkant.

Og da er det egentlig det som polverden har lært. Da Scott kom frem til Sydpolen og så teltet til Amundsen, vet du hva han sa? Han sa sannsynligvis «fucking hell», men han sa «nå står slaget om å bli den første til å nå frem til pressen.» Den som sier ting først, vinner – og det kan være uendelig frustrerende.» (Ebbesen, pressetalsmann)

Dette er opplevelser Ebbesen hadde under dekningen av ekspedisjonen, og hans versjon av hendelsen, og er selvsagt preget av hans posisjon. Disse synspunktene på nyhetsmedienes måte å arbeide på skal jeg selv utdype med en annen form for mediekritikk i drøftingsdelen.

4.4 Publikumsinteresse og årsaker

De polare fortellingene har alltid vekket en interesse i landet vårt, helt fra Nansen og Amundsens tid. Ekspedisjonen til Børge Ousland og Mike Horn er intet unntak. Det var stor interesse for saken, både for historien og om det som skjedde.

Jeg husker ikke hvor mange, hvis vi har 1000 lesere på en sak, på Svalbardposten, så er det bra. Men da hadde vi plutselig 20.000 på en av de sakene som var en av de første vi skreiv i midten av november. Da tror jeg vi var en av de få som skreiv om det først. Og det tok helt av. Vi så jo at

leserne var helt umettelige på saker om dette. (Fredheim Solberg, Svalbardposten)

Fredheim Solberg tror den desembermåneden var den beste Svalbardposten har hatt på nett noen gang. Redaksjonen på Svalbard var overrasket over hvor enorm interesse det var ute blant leserne, og det var mange som maste på at de måtte komme med nye oppdateringer. De møtte mange av leserne på butikken, og det var mange som hadde gode ideer på nye saker, og mente de ikke fikk nok saker fra dem.

Men de vi var i kontakt med for å få informasjon, de hadde jo ikke alltid noe nytt å komme med til oss, så nesten bare det at det ikke var noe nytt, det ga jo mange flere lesere på en sånn sak også enn det vi hadde på en vanlig sak, det var en kjempeinteresse.» (Fredheim Solberg, Svalbardposten)

VG kan også fortelle om stor interesse, med artikler med opp mot 700.000 lesere. De var tett på ekspedisjonen i ishavet, og hadde også andre forutsetninger for å dekke hendelsen. «Interessen for å følge denne her ble jo så stor, og vi ble jo kanskje og fanget av den voldsomme interessen det var for dette, det var det ikke gitt at det skulle være. Så det tenker jeg at journalistisk, hvor stort er dette?» (Skrunes, VG).

Einem i NRK forteller at det som var spesielt med denne saken var at interessen holdt seg høy veldig lenge. Selv om de underveis endret på deknningen, eller om historien endret seg, så opprettholdt publikumsinteressen seg. Til sammenligning forteller hun om andre pågående hendelsesnyheter, der nyhetsinteressen synker relativt fort, når det verste dramaet har gitt seg. «Vi så jo i oppslutninga om innholdet vårt, at selv om saken endret karakter, så opprettholdt folk sin interesse for saken seg, også når de på en måte omtalte det som det det etter hvert var, en typisk norsk polarhelthistorie, skal vi klare det eller ikke, må de få hjelp eller ikke.» (Einem, NRK). Og nettopp polarhelthistorien drar hun frem som essensielt. Hun tror at det at saken holdt seg aktuell så lenge også handler om den norske folkesjela og vår iboende fascinasjon for eventyrere, og historisk nedarva fascinasjon av polekspedisjoner og polfarere. At Børge Ousland er en kjent skikkelse for veldig mange nordmenn, tror hun også gir ekstra interesse. Det peker også Fredheim Solberg i Svalbardposten på, at mange kjenner til polekspedisjonene hans, og at det er en kultur for å følge med på polekspedisjoner i Norge generelt. «Og så er jo dramatisk da, kommer de til å klare det, det lå hele tiden å ulma under der, det var jo ikke sikkert de kom til å klare det. Og det er en sjelden vare i dagens samfunn, alt er så trygt å godt.» (Fredheim Solberg, Svalbardposten). Flere av informantene peker på

underholdning som et viktig moment for interessen fra leserne, og også stoltheten og historikken rundt polfarertradisjonen vi har i Norge.

4.5 Diskusjoner utenom og konsekvenser

Det ble etter hvert flere kritiske røster til ekspedisjonsdekningen. Flere av informantene forteller om malplasserte diskusjoner, som de mener ikke hadde noe med virkeligheten å gjøre. For Einem i NRK sin del er det disse diskusjonene hun husker best fra denne perioden.

Vi havna i en absurd diskusjon som vi syntes var på mange måter, ikke meningsløs, fordi det gir mening den kritikken om at norsk media ikke er nok til stede i hele landet. Men at den ene journalisten som hadde kontakt med han kontaktpersonen til ekspedisjonen, og skreiv noen nettsaker, at det skulle bli tatt til inntekt for at vi da ikke hadde mulighet til å gjøre jobben vår, som er å dekke hele Troms og Finnmark. Det ble etter hvert en helt merkelig, offentlig debatt.» (Einem, NRK)

Hun peker på at de tidlig gjorde det klart at det var en plan for å hente polfarerne ut dersom det skulle bli behov, at de ikke kalte det en redningsaksjon, men at det etter hvert druknet helt i saken om hvorfor ekspedisjonen skulle prioriteres når kysten av Finnmark er så lite skrevet om.

Så kan du jo si at paradoksalt nok at den sprø debatten som oppsto om den enkeltsaken kontra dekningen av Finnmark antagelig gjorde at interessen for enkeltsaken ble enda større, fordi folk lurte på what`s the fuzz liksom. Debatten virket sånn sett mot sin hensikt sånn at saken fikk enda mer oppmerksomhet i det offentlige. (Einem, NRK).

De ga til slutt opp å prøve å argumentere imot, og mener diskusjonen tok så av at det var umulig å nå ut med noe saklig argumentasjon om journalistikken generelt. Flere av informantene mener at media ble kjørt over samme kam, med mye kritikk som var dårlig fundamentert. Dermed ble det også vanskelig å forsvare seg mot alle påstandene, der informantene mener man sammenlignet noe som ikke hadde sammenheng med hverandre. Skrunes i VG nevner også debatten om prioritering av nyhetsdekningen av ekspedisjonen istedenfor å prioritere å dekke mangelen på ambulansfly i Finnmark. «Men det mener jeg er en meningsløs diskusjon, det er ingen som sier at hvorfor drar dere på fotballmesterskapet

isteden for at dere gjør noe annet? VG er en avis som både bringer nyheter, underholdning og sport.» (Skrunes, VG).

Einem peker også på at det ble en stor utfordring at kritikken ble ganske hard, og også veldig stygg, noe som gikk inn på både redaksjonen og den ene journalisten som jobbet mest med saken.

Når du blir nærmest hengt ut i offentlig debatt og på Facebook og sosiale medier, og folk heiv seg på en hel bølge med tråder og kommentartråder som bar preg av at det var høy temperatur og lavt faktanivå for veldig mange, det er klart det er kjempebelastende for de journalistene som får eposter og henvendelser døgnet rundt med stygg kritikk. (Einem, NRK)

Det var flere av informantene som kommenterte hvordan kritikken ikke bare følte urettferdig, men også gikk direkte inn på enkelte av journalistene som jobbet med saken. Både utfordring for arbeidsmoralen, og troa på egne journalistiske evner og vurderinger ble nevnt som utfordrende i redaksjonene.

4.6 PR-stunt og mediebegivenheter

Mediebegivenheter og PR-stunt er noe som journalister og redaksjoner må forholde seg til. Enkelte av kritikerne mente hele dekningen av denne ekspedisjonen bar preg av et PR-stunt, siden det ikke var noen redningsaksjon – til tross for nyhetenes søkelys på dette. Fredheim Solberg har ingen tro på PR-stunt-beskyldningene.

Jeg så at det var mange som spekulerte i det, og klagde over at dette fikk mer oppmerksomhet enn andre saker, barn i Moria eller hva det var. Som jo er helt søkt krysskobling tenker jeg da. Ja, ambulansfly og sånne ting. Og er det noen som er sårbare for ambulansfly så er det Svalbard, og det var aldri noen av våre lesere som reagerte på det. (Fredheim Solberg, Svalbardposten)

Einem i NRK mener heller ikke dette var noen mediebegivenhet. Hun er klar på at polarekspedisjoner klart lever av publisitet, men at det var de selv om kontaktet Ebbesen for informasjon om siste nytt.

«Vi følte ikke på noen måte at vi var utsatt for noe sånn spindocor eller pushing, de hadde nok med sitt. De prøvde å holde oss oppdatert når vi ba

om det. Men hadde ikke noe inntrykk av at dette var en oppmerksomhetskampanje drevet av ekspedisjonen, de hadde nok med sitt for å si det sånn.» (Einem, NRK)

Informantene er også enige om at Ousland får mye oppmerksomhet, men at dette bare er naturlig når det gjelder en sånn type hendelse. «Det kan jo være smart av Ousland når han skal på foredragsturne å skrive bøker om det han skal gjøre, at han får mediedekning, det er jo åpenbart at du er en del av det. Men det man må vurdere er om det er interessant å fortelle denne historien Og det mente jeg da og det mener jeg fortsatt i dag at det var.» (Skrunes, VG).

Ebbesen sier selv han ikke klarer å forholde seg til disse påstandene, og understreker at det ikke var de som startet dette. Han mener pressen startet det selv, og at flere utnyttet dette til å bli store saker i sine kanaler.

Jeg føler at de PR-stuntene som var gjort her, det var nr. 1 Nordlys som sto for, breaking news som ikke var news. Det var på tegnebrettet da de slo fast at Børge Ousland, drama i polhavet, at han hentes ut når det ikke var på tale, det var bare en skisse til en plan. Så var det Dagsavisen som kom med de greiene om at det var vel ikke helter, de kunne bare plukke opp telefonen og bli henta når de vil, som er helt på trynet, og ikke er researchet i det hele tatt. Så er det Aftenposten som trykker det idiotiske innlegget om oljebruk og miljø. (Ebbesen, pressetalsmann)

Dette er Ebbesens synspunkter, og om det var slik er ikke sikkert, men dette skal jeg diskutere grundigere rundt i drøftingsdelen.

4.7 Overdramatisering og overdekning

Både underveis og i etterkant av ekspedisjonen var det flere som mente at hendelsen var overdramatisert, at polfarerne ikke var i en ordentlig krise, og at nyhetsmediene skrev for mye om dette. I starten var det også forvirring om det handlet om en redningsaksjon eller ei.

Jeg så også denne første saken som Nordlys skreiv, da virket det som at det var veldig dramatisk, det var snakk om å hente dem ut med helikopter allerede da. Da satte Sysselmannen kaffen i halsen, de hadde ikke forberedt eller hørt noe om en redningsaksjon. Det var blåst litt vel mye opp til å begynne med. (Fredheim Solberg, Svalbardposten)

Fredheim Solberg kjenner forholdene i nord godt, og forteller at Nordlys internt blant andre nyhetsmedier fikk mye pepper for å ha hausa opp stemningen til å begynne med. Samtidig mener han at det var med på å gjøre at ekspedisjonen fikk mye oppmerksomhet veldig fort. Og interessen bare eksploderte, flere av informantene mener det nesten var umulig å ikke skulle skrive om ekspedisjonen. Når det da i tillegg var et kjent navn, var det naturlig at det ble stor oppmerksomhet rundt det, uavhengig av hva fokuset var.

Vi så jo at folk hadde stor interesse for historien selv om den endret karakter til å bli mer polarekspedisjonsføljetong. Vi bruker ikke journalistisk energi på innhold som vi ikke mener er viktig eller som folk ikke vil ha. Det er å kaste arbeidstimer ut av vinduet, å skrive for løse lufta, men det er klart når du ser at folk liker historien og har lyst til å høre hvordan det går, så er jo det motivasjon til å følge den helt til mål. (Einem, NRK)

Flere av informantene peker på dette med å først å ha startet å fortelle om hendelsen, da føler de et større ansvar for å føre den til mål, og følge den til slutt. Dermed blir det hele tiden en vurdering på hvor ofte, hvor mye og hvor mange nye saker man skal lage. Et annet dilemma er hvor terskelen for neste vending i en historie blir til en ny sak, noe som ble diskutert i flere redaksjoner. De måtte hele tiden porsjonere ut hvor mye og mange saker som skulle skrives, og om hvor ofte de skulle lage en ny sak, eller bare oppdatere en som allerede lå ute litt lenger ned på siden. Det trekkes også frem at med en historie som varer såpass lenge, både i denne saken og hendelsessaker generelt, senkes terskelen for hva som er verdt en fersk sak og et nytt oppslag.

Sett fra ekspedisjonens side mener ikke Ebbesen at det var en overdramatisering, hadde bare det som ble skrevet om faktisk skjedd. «Det var forsåvidt ikke en overdramatisering, tingen var bare at det var et scenario, det var ikke fakta, det var ikke igangsatt.» (Ebbesen, pressetalsmann). Han understreker at muligheten for å dø er der, men at fremstillingen av dette blir mer dramatisk enn det trenger å være. Da de sendte et team med mat var det for å ligge to dager i forkant, det var ikke akutt. Han mener publikum var mer interessert i selve ekspedisjonen, ikke redningsaksjonen slik pressen framsatte den.

Det var en positivitet rundt det og et heiarop som jeg aldri har opplevd maken til. Folk syntes det var spennende, de ville de skulle nå frem, ville at

de skulle klare det, de ville ikke ha henting. Men pressen, eller enkelte deler av pressen hang på dette, og vi brukte så mye energi på å si at det ikke var nød, at de ikke har bedt om det, de prøver. (Ebbesen, pressetalsmann)

Han understreker at det ikke var mulig å «bestille et helikopter», hverken Sysselmannen eller kommersielle aktører har lov til dette ifølge Svalbardtraktaten. Hadde deltagerne derimot trukket i nødpeilesenderen, eller sagt at de var i ytterste nød, begynner et helt annet apparat. Da er det omtrent det samme som om en fiskebåt tar inn vann, eller går ned, da kommer nødapparatet i gang. Men Ousland og Horn ba aldri om hjelp, og var opptatt av å fullføre ekspedisjonen.

Flere av informantene forteller om stort engasjement fra lesere, og også flere som mente det ikke var noe poeng å skrive om det.

Det kom en del sånn med at de kan jo bare dra ut og hente de, og det er helt udramatisk, og så er det sånn at det er mer enn en snøscootertur inn på Hardangervidda det er snakk om her. Og det kan være en dramatisk situasjon å være ute i et uvær på sjøen for en båt, uten at de må sende ut maydaysignalet. Folk tolket dette sånn at så lenge de ikke var i livsfare så var det ingen grunn til å skrive om det på et vis. Det er jeg ikke enig i. For bare det å være i dette området over lang tid er jo krevende og potensielt farlig, vil jeg si. (Skrunes, VG)

Alle informantene forstår også kritikken om at hendelsen kan oppleves som overdekket sammenlignet med den generelle betydningen saken har, og hvor dramatisk det egentlig var. Dette var også noe som ble diskutert i flere redaksjoner underveis. «Vi hadde jo diskusjoner internt i redaksjonen og på morgenmøter med ulike meninger på om vi har hatt for mye, har det vært helt greit, har vi vært etterrettelige og så videre.» (Einem, NRK). Einem tror at debatten som kom, overskygget det som faktisk ble gjort i journalistikken og at det ble en nedfelt sannhet at saken var overdramatisert og overdekt. «Mitt inntrykk, uten at jeg kan ettergå det, er at veldig mange mente veldig sterkt om den saken uten å ha satt seg inn i den faktisk journalistikken.» (Einem, NRK).

Samtidig påpeker flere at det er lett å sitte hjemme og ta en vurdering av om dette er helt udramatisk og uproblematisk, og at det bare er å dra inn og hente dem. Det var jo heller ikke bare dette som var poenget med å få Lance opp i isen, ekspedisjonen skulle avsluttes, de skulle gå over isen, de skulle i utgangspunktet ikke bli reddet. Samtidig var det en reell

usikkerhet, både med tanke på at det var et element av tidsnød der de begynte å gå tom for rasjoner, og isen dreiv andre veien enn de skulle. Dermed mener informantene at det var høyst aktuelt å skrive om denne hendelsen, uavhengig av om det var en redningsaksjon eller ikke.

4.8 Egenevaluering

Både underveis og i etterkant har ekspedisjonen blitt diskutert og evaluert internt i ulik grad i de forskjellige redaksjonene.

Når vi ser tilbake på hva vi skreiv både i startfasen og gjennom dekningen vår, så synes jeg vi har dekning på det vi har skrevet. Så hadde vi selvfølgelig diskusjoner i redaksjonen, for det første om vi har faktisk forleda folk til å tro at Børge Ousland er i kontinuerlig livsfare på Svalbard, og gikk tilbake og så hva vi egentlig har skrevet. Da så vi at vi allerede i første saken skriver at dette ikke var en redningsaksjon, at det var en kontrollert aksjon for å sørge for at de fikk hjelp hvis de trengte det, og det var en aksjon som ikke var hverken initiert eller ledet av norske myndigheter, men av støtteteamet som de hadde rigget klart. Så det hadde vi ikke diskusjoner om, men en sjekk i bakspeilet på om vi var der vi skulle være. (Einem, NRK)

Informantene peker på flere diskusjoner underveis, som den om dekningen av ekspedisjonen mot dekningen av Finnmark. De mener at når den offentlige interessen var så voldsom, så ble også debattene internt i redaksjonen tydeligere og større fordi alle som jobber i en nyhetsredaksjon blir engasjert i det når man får et søkelys på arbeidet sitt. Vurderingene av egen dekning, sett i ettertid, er også ganske unisont enige i at informantenes egne redaksjoner stort sett har hatt en god dekning av saken, som Einem i NRK: «Både underveis og i etterkant ettergikk vi journalistikken vår, og det vi gjorde, vi har ikke måtte gå tilbake å retta opp noe, eller erkjent at dette blei helt feil».

VG hadde en gjennomgang av hele sakskomplekset, og av bruken av mannskapet. Skrunes peker på at allerede da de sendte med journalisten og fotografen på båten, var valget tatt om å dekke hendelsen tett.

Så kan en diskutere enkeltelementer om titler og sånn var helt presis, og om inntrykket var mer dramatisk enn det det var og sånn, det ser jeg ikke bort fra at det innimellom var. Men i det store og det hele og med såpass mange

publiseringer vi hadde, så syntes jeg det var balansert relativt greit.

(Skrunes, VG)

Det er i utgangspunktet ingen av informantene som mener de burde dekket saken på en annen måte, ut fra hva man visste og hvordan saken utviklet seg på den tiden. Enkelte peker på at det ikke var en helt naturlig dekning, en vanlig ekspedisjon hadde ikke fått så mye oppmerksomhet. Likevel mener alle at de har skrevet på et objektivt nivå, med lite spekulasjoner. En av informantene lurer på om de skulle sett nærmere på retningslinjer, regelverk og krav til polarekspedisjoner i Arktis, men at slikt ikke ble diskutert på grunn av alle diskusjonene utenom som tok mye tid. En annen informant mener at de holdt seg på et tørt og faktabasert nivå, som var spennende nok i seg selv i denne sammenhengen.

4.8.1 Kringkastingsrådet

Saken om dekningen av ekspedisjonen til Børge Ousland og Mike Horn fikk flere klager til Kringkastingsrådet underveis i dekningen. «Kringkastingsrådet er et offentlig oppnevnt organ som følger NRK tett og uttaler seg om det tilbud som tilbys publikum.» (NRK, 2021). Rådet skal være til hjelp for publikum, og er du misfornøyd med noe NRK lager, kan du klage til Kringkastingsrådet. Det består av 14 medlemmer, ti oppnevnt av Stortinget, og fire av regjeringen. Kringkastingsrådet tok opp klagen på dekningen av Ouslands ekspedisjon i et direktesendt møte den 30. januar 2020, der Espen Olsen Langfeldt, redaktør i NRK, ledet møtet. Han peker på at det startet med en artikkel fra Nordlys, som Ousland i ettertid mener feilaktig skriver at de skal evakueres. Langfeldt sier at ekspedisjonen selv sendte ut gjentatte meldinger om dramatik, for eksempel om at det kun var mat igjen i to dager den 4. desember. Dette høstes såpass dramatisk ut at det ble behørig dekket i flere kanaler.

Men torsdag 5. desember var talsmann Lars Ebbesen gjest hos oss i nyhetsmorgen. Da stilte NRK og Birger det forløsende spørsmålet «Hvorfor kan ikke de utsatte polfarerne bli hentet ut med helikopter?» Da svarte Lars Ebbesen bare ordrett «vi kunne gjort det, men vi ønsker ikke å gjøre det med mindre det virkelig skulle være krise. Dette er jo dag 85, og det å skulle bli hentet ut gir en avslutning på turen som ikke er ønskelig.» Ok, da var det kanskje ikke så veldig krise likevel, det var forståelsen vi fikk.
(NRK, 2020)

Kringkastingsrådet får resten av historien om dekningen av ekspedisjonen fra redaktør Langfeldt, før et av medlemmene i rådet lurer på om dette var det som var «fake news». Til det svarer Langfeldt:

Det er det ikke, men det er en pseudonyhet, nyhet som ikke tilfredsstillers vesentlighetskrav for nyheter. Det er en enkeltstående hendelse, og jeg setter det litt i sammenheng med NRKs promotering av egne nyhetssaker om egne produksjoner som foregår i NRK-universet, som også er en type pseudonyheter. Det fører til en uthuling av nyhetsbildet på dagsrevyen, som på sikt vil gi en konsekvens som svekker NRK som troverdig nyhetskilde. (NRK, 2020)

Etter å ha diskutert saken i rådet, kommer deltagerne frem til at det tross alt var NRK som fikk frem at det var en skapt historie, en konstruksjon av en krise, og at de «heldigvis ikke hadde noen journalist om bord på Lance.» (NRK, 2020). NRK selv mener de ikke har brukt mye ressurser på dette, og de mener NRK har stilt de kritiske spørsmålene som var nødvendige, og om hvor dramatisk det egentlig var.

Jeg tror at det var mange felles interesser. Det var spennende med polferdene, og det gjaldt ikke bare for NRK. Hele pressen bør gå litt i seg selv, og se om vi ble litt brukt. Det var en god story, som ga mye promotering av polfarene. Vi og andre medier kunne vært mer kildekritiske. De er avhengige av oppmerksomhet, gir grunnlag for oppmerksomhet i etterkant, eksponering av sponsorer blant annet. (NRK, 2020)

Ebbesen mener fra ekspedisjonens side at denne prosessen ikke holder mål, og mener han burde vært tatt med inn i evalueringsprosessen. Han skrev et brev i etterkant av rådsmøtet, men har etter dette ikke hørt noe fra dem. Både Kringkastingsrådets evaluering og Ebbesens synspunkt diskuterer jeg nærmere i drøftingskapittelet.

5 DRØFTING

Både informanter, lesere og kritikere mener i sine kommentarer og artikler at det er liten tvil om at det er en stor fysisk bragd de to polfarenne har gjennomført. Spørsmålene rundt nyhetsdekningen av ekspedisjonen er det derimot større uenighet om. En nyhetssak som har spennende hovedpersoner som befinner seg i en krise, der vi følger dramatikken fra time til time. Kan det bli bedre? En slik historie bringer med seg fordeler som interesse fra leseren, som gjerne vil ha mer informasjon og spennende lesning. Samtidig kan det være utfordrende for journalisten som stadig bør komme opp med ny informasjon og en fremgang i historien for å holde på oppmerksomheten. Hvor store ressurser skal nyhetsredaksjonene bruke på denne typen saker, og hvordan er avgjørelsene tatt i redaksjonene? I dette kapittelet vil jeg drøfte de ulike aspektene ved problemstillingen ut fra informantenes oppfatning og teorien jeg har skrevet om tidligere i oppgaven.

5.1 Nyhetskriterier og redaksjonelle valg

Hvorfor blir noen hendelser presentert som nyheter, mens andre går upåaktet hen? Dette er det flere som har undersøkt, og ofte kommer resultatet frem i form av ulike nyhetskriterier som ligger til grunn – som vist i teorikapittelet. Ouslands ekspedisjon var i utgangspunktet ikke i nyhetsbildet i det hele tatt, og eventyret nærmet seg slutten før vi ser at nyhetsmediene begynner å skrive om den. Nordpolen var passert, og de skulle egentlig bare ha sjarmøretappen igjen før det var fremme ved båten og komme hjem. Hadde det ikke vært for utfordringene som oppsto med blant annet drivisen som drev dem tilbake flere kilometer i feil retning hver natt, og tiden som jobbet mot dem. Denne hendelsen har en historie der det tidlig er klart at den kunne vært fortalt på ulike måter – og som har et potensiale til å kunne forstås på en helt annen måte enn den ble fra nyhetsmedienes side. Skulle den vært omtalt som en nyhetssak i det hele tatt, var det enkelte av kritikere som lurte på, og dermed blir det relevant å diskutere dette opp imot nyhetskriteriene.

Ekspedisjonens vei mot avslutning blir i starten av dekningen i alle nyhetsmediene tolket og fortalt som en dramatisk historie, der det fremstår som at polarheltene holder på å dø, og at det kun er noen dager igjen med mat. Dermed kan man huke av på de fleste nyhetskriterier i både VISAK-modellene og de øvrige teoretiske nyhetskriterier. Det kan likevel ligge ulike vurderinger av nyhetskriteriene til grunn i de ulike tekstene, selv om alle er knyttet til den samme hendelsen. Ettersom tiden går, varierer også disse vurderingene enda mer, og kriteriene blir også vektlagt ulikt i starten av nyhetsdekningen sammenlignet med slutten.

For mange var det likevel vesentlig å skrive om dette i starten. Man kunne identifisere seg på et vis på flere måter, det var sensasjonelt, aktuelt, og det var et spørsmål om de kom seg helt frem. Etter at de første timene har gått, begynner det å gå opp for flere at Ebbesen fra ekspedisjonen har gjentatt at det ikke er en nødsituasjon. Nyhetsmediene oppdaterer sine nettsaker med justert informasjon, Ebbesen bruker mye tid på å dempe den dramatiske vinklingen, og den fortløpende dekningen begynner – som viser seg å vare i over en måned.

Etter å ha skrevet om dramaet da de fleste trodde det handlet om en redningsaksjon, begynner tvilen å melde seg. Allerede det første nyhetskriteriet fra VISAK-modellen må det vurderes; er det vesentlig å skrive om denne ekspedisjonen? *Når* en sak går fra å være vesentlig til uvesentlig vil endre seg i takt med historiens utvikling, og det er en vurdering som gjøres i hver enkelt redaksjon. Forskjellene kan her være store med tanke på hva man anser som vesentlig og relevant stoff, om det har en betydning for leseren eller ei. Jan Arild Snoen, journalist og kommentator i Minerva, skriver en kronikk i Aftenposten 10. desember 2019. Han mener vi ikke trenger «vegg til vegg-dekning av iscenesatte «dramaer»» og heller ikke at «gamle saker tynes til siste dråpe i beste sendetid.» (Snoen, 2019). Han mener at historien om Ousland sin polferd ikke er vesentlig, og uten at en nyhetssak dekker vesentlighetskriteriet reduseres nyhetene til underholdning, som egner seg bedre på andre sendeflater (Snoen, 2019). Underholdningssjangeren ser vi flere av informantene også trekke frem. De mener at deler av dekningen av ekspedisjonen kan oppfattes som underholdningsnyheter, men likevel er de uenige om at saken ikke er vesentlig. Informantene mener at det var høyst aktuelt å skrive om denne hendelsen, uavhengig av om det var en redningsaksjon eller ikke. Selv om jeg ikke har materiale til å kunne konkludere, mener jeg å se en holdning om at hendelser som kan helle mot underholdningsnyheter likevel bør ha plass blant nyhetene, i de tilfellene det egner seg.

Det andre nyhetskriteriet blir også en vurdering, og gjenstand for diskusjon; identifikasjon. Ikke alle føler en nærhet til en ekspedisjon til Nordpolen, hverken kulturelt eller geografisk. Men bruk av kjente personer kan også være med på å skape interesse, noe vi ser et godt eksempel på i denne sammenhengen. Børge Ousland er en landskjent eventyrer, og selv om Mike Horn også er en kjent eventyrer i utlandet, hadde det neppe vært skrevet like mye om saken her hjemme om ikke Ousland hadde vært med. Dette er både kommentator Snoen (2019) og flere av informantene i denne saken enige om. Det er likevel ikke alle som vet hvem Børge Ousland er, og for noen er det kanskje nok å kunne identifisere seg med den norske polarhistorien. Den ligger dypt i folkesjela, som jeg skriver mer om i kapittel 5.2. På et mer overordna plan kan nok de fleste kjenne seg igjen i enkeltelementer ved historien, som

frykten for det ukjente, tidsnød for å rekke noe viktig, eller bare det å ha vanskeligheter foran seg. Dette blir en historie mange lever seg inn i.

Sensasjonskriteriet betyr at noe uventet har skjedd, men hvor lenge er denne hendelsen uventet? Kan man bruke dette som et av kriteriene om man fortsatt skriver om saken etter fjorten dager? Det var det tydelig mange som mente mye om. For noen var det ikke noe nytt i denne historien i utgangspunktet. Fredheim Solberg i Svalbardposten mente Sysselmannen satte kaffen i halsen da han leste i Nordlys at det nærmet seg en redningsaksjon. Noe han ikke hadde hørt noe om. Det bryter riktignok med det normale å ha en polekspedisjon pågående på vei over Nordpolen, mens valget av proporsjoner, og hvor sensasjonell den var, er noe av det kritikken har gått ut på. Konflikter – som ofte skaper interesse – ble det også under denne hendelsen, men ikke som en del av hendelsen i seg selv. Flere av informantene mener at debatten om at mediene ikke skrev nok om det virkelige livet, og mangelen på legehelikopter i Finnmark, skapte enda mer interesse for å lese om hva denne ekspedisjonen handlet om.

Om vi ser på McQuail sine nyhetskriterier (Hjarvard, 2012) blir det også en diskusjon om vi skal vurdere ekspedisjonen som en nyhetshendelse. Den har ikke stor betydning for mange, er ikke en konflikt, og ifølge ekspedisjonens talsmann er det ikke snakk om noen uventet hendelse. Den er aktuell fordi den pågikk da det ble skrevet om den, og videre er spørsmålet om det er en hendelse som er nærme publikum. Her er det ikke geografisk nærhet, men vi må ta med i beregningen den nevnte nærheten i form av gjenkjennelse av heltehistorien eller identifiseringen på et overordnet nivå. Men etter disse kriteriene er det ikke sikkert hendelsen hadde fått plass i nyhetsmediene. Likevel ser vi at mange av nyhetsmediene skrev mye om denne hendelsen, også etter at redningsaksjonen var avblåst. De ulike typene medier spiller også inn på valg av nyhetssaker. Enkelte saker er letter å skrive om enn andre, og nettavisene har også enklere mulighet for å få ut korte oppdateringer. De kan følge en hendelse time for time. Samtidig konkurrerer nyhetssaker på nett om oppmerksomheten til leseren til enhver tid, og det er ulike grep som gjøres for å fange oppmerksomheten. Den dramatiske vinklingen er et grep, som jeg drøfter videre i kapittel 5.6 om den dramatiske fortellingen. Også de ulike type sjangere kan være med på å påvirke hvordan publikum opplever saken. Om journalisten går ut over nyhetssjangerens uskrevne regler, som kan innebære å oppfylle en del av nyhetskravene, kan publikum raskt mener at saken ikke egner seg i denne sjangeren – som tilfellet var under denne ekspedisjonen. Når enkelte mente at ekspedisjonen ikke skulle hatt plass i nyhetsmediene, kan det spre seg en holdning om at kontrakten mellom leseren og journalisten er brutt (Schwebs et al., 2020, s. 174).

Stig Hjarvard (2012) trekker frem at journalister deler et visst syn på nyhetsproduksjon, som gjør at noe blir nyheter og annet ikke. Dette ser vi tydelig i denne sammenhengen, der det i starten er stor enighet blant journalistene at dette er en nyhetssak. Etter hvert velger et fåtall av redaksjonene – for eksempel Aftenposten – å ikke skrive mye om dette til tross for at andre – både lokal- og riksaviser skriver om ekspedisjonen. Dette kan bunne ut i ulike vurderinger av nyhetskriteriene, der jeg mener å se ut fra denne studien at enkelte heller ikke er så opptatt av at en nyhetssak skal fylle disse.

Schudson (2003) kan ha et poeng i det han mener om at nyhetsbegrepet er vannet ut de siste årene, men jeg har ikke nok materiale til å ha et grunnlag til å konkludere med dette i denne studien. Martin Eide på sin side mener at selve nyhetsbegrepet er mer mangfoldig. Han konkretiserer det mer mot at det er populærjournalistikken som har bidratt til et utvannet nyhetsbegrep (2011, s. 15). Professor i kommunikasjon, Barbie Zelizer, mener at ulike typer nyhetskriterier «should remain open to inquiry rather than be seen as a closed set of values for journalism in all times and places.» (Zelizer, 2004, s. 55). Jeg mener å se en tilsvarende tendens i dekingen av denne hendelsen, der en del av nyhetskriteriene blir mindre viktige når redaksjonen mener at saken som skrives om er viktigere for leserne enn nyhetskriteriene skulle tilsi. At en sak blir viktigere for leseren, betyr vel også at den blir viktig for redaksjonen. Vi kommer ikke unna at denne hendelsen nok genererte mye klikk til de som skrev om den, noe de fleste redaksjoner fortsatt er opptatt av.

Men hva skjer med journalistikken når det er andre ting enn nyhetskriteriene som styrer hva som blir prioritert i redaksjonene? Jeg mener det kan være det skjer en maktforskyvning fra den tradisjonelle journalistikken og over mot kildene og publikum, som Martin Eide mener det tilsvarende gjør når bloggere og informasjonsstrateger entrer scenen (2011, s. 36). Dette bekrefter langt på vei redaksjonene, som Nina Einem fra NRK sier: «Når vi først hadde begynt å skrive om det, så følte vi at vi måtte avslutte». Det kan bety at det også blir en annen form for journalistikk, som allerede nevnt kan det da helle mot underholdningsnyheter. Jeg mener at det gjør at man stiller andre krav til en slik type sak, der framstillingen skal være mer engasjerende, oppbygningen skal fange leseren raskt, noe som igjen kan gå på akkord med kravet til presisjon.

Nyhetsmediene er her tydelig med på å sette agendaen, både for hva det skrives om og hva det snakkes om. Kritikken fra legen i Finnmark, som mente det ble skrevet for mye om ekspedisjonen i nyhetene, og at det gikk ut over finnmarksdekingen, ble tilbakevist av

samtligte av mine informanter. Det var som å sammenligne fotballdekning og vanlige nyheter. Likevel ser vi tydelig at agendaen påvirker og former virkeligheten, som McCombs og Shaw (1972) tydeliggjorde i sin agendasettingsteori. Oppfatningen blant enkelte av kommentatorene – som kom frem i form av kritikk – var at dette ikke var så dramatisk som det virket i utgangspunktet, og dermed ikke noe poeng å skrive om. Vi så likevel at det store søkelyset på ekspedisjonen, både blant nyhetsmediene og interessen fra publikum, omtrent ble doblet da det kom kritikk, ifølge informantene. Men var historien med på å sette agenda fordi den fylte nyhetskriteriene, eller ga den klikk fordi nyhetsmediene satte den på agendaen? Dette drøfter jeg videre i kapittel 5.3 om PR-gimmik og mediehendelser.

5.2 Å ramme inn en nyhetssak over tid

Er det egentlig et problem at det ble skrevet mye om denne ekspedisjonen? Det flere av kritikerne reagerer på er at det skrives og sendes om saken i «beste sendetid», over så lang tid som denne avslutningen på ekspedisjonen foregikk. Flere mente, som jeg drøftet i forrige kapittel, at dette gikk mer inn under sjangeren underholdning enn nyheter. Men hvordan skriver man egentlig om en hendelse som er under oppseiling, som man ikke vet avslutningen på, men som er mer enn dramatisk nok for den uinnvidde? Ifølge informantene i denne studien, var det naturlig for journalistene å prøve å formidle nyheten slik den fremsto i utgangspunktet, som en dramatisk hendelse med potensiale til å bli farlig. I fortellingen om Ouslands ekspedisjonen er den polare rammen så sterkt til stede, at den tolkes på samme måte som tidligere polbragder. Vår felles nasjonale polhistorie spiller en rolle for hvilke rammer som velges av mediehusene i denne sammenhengen, der det er rammen som dreier seg om polarhelten som holder på å dø i isen som frontes, og fortellingen puttes inn i denne rammen. Blant informantene mine var det ingen som var opptatt av hvilke rammer de hadde valgt i utgangspunktet, annet enn at dette var en litt spesiell hendelsesnyhet, som var spennende å følge med på. Om vi legger til grunn funnene fra denne undersøkelsen, kan det se ut til at vinklingen og rammene som velges utvikler seg etter hvert, samtidig som den dramatiske rammen helet tiden beholdes.

Om vi hadde latt Ebbesen slippe til først, med sin informasjon om at dette ikke var en redningsaksjon, at det bare var en backup-plan som ble gjort klar i tilfelle det skulle bli behov, hadde denne hendelsen da fått en så høy prioritet i alle mediehusene? Som flere av informantene peker på ville de dekket denne saken på samme måte om igjen, uavhengig av hva som har kommet frem underveis. En av informantene understreker også dette; hadde få

lest sakene om Ousland, hadde de ikke skrevet om dem. Flere peker på at lesertallene var enorme, nettavisene hadde all time high, og enkelte av sakene ble de mest leste saker noensinne. VG kunne ha svimlende 700.000 lesere på en sak, og journalistene i Svalbardposten ble fotfulgt på butikken med spørsmål om de visste noe mer. Uten at publikum hadde funnet sakene interessante og respondert på dem, hadde de sannsynligvis forsvunnet ut av nyhetsbildet raskere enn de gjorde. Samtidig gjør redaksjonene hele tiden valg, de kan ikke rapportere om alt, og Hernes avkastingsargument er med på å velge ut hva som skal frem i nyhetene; man kan ikke bruke tid og penger på det ingen leser eller lytter til (Hernes, 1978). Dermed kan det være med å underbygge at Ouslands ekspedisjon ble nyhetsvridd av mediene selv, som igjen kan være med å gi en følelse av at det er en mediehendelse der rammene var bestemt på forhånd. Dette drøfter jeg videre i kapittel 5.3 om PR-gimmik og mediehendelser.

I framingteorien ser vi at det ikke nødvendigvis er negativt at journalisten velger ut deler av det som skal presenteres i en hendelse – det er tvert imot helt nødvendig for å kunne gi en ramme rundt hendelsen. Det er med på å fremheve poengene, og å vekke publikums interesse. Men nyhetsmediene skriver ikke bare om hendelser, men gjør de til historier gjennom hvilke rammer de velger, hvordan de velger å fortelle historien, og hvilke roller de velger å gi de involverte partene. En ramme blir satt fordi akkurat den gir den sterkeste historien, mener Bjerke et. al. (2015, s. 26), noe som jeg mener kan være med å bygge opp under oppfattelsen av at nyhetskriterier er mangfoldig og stadig i endring.

Det som ble ansett som den sterkeste historien i begynnelsen av denne hendelsen, ser ut til å holde seg aktuell i mye av nyhetsdekningen; den dramatiske historien. Journalistene må gjøre et utvalg av informasjonen de har, og saken må vinkles og fortelles. Måten denne saken er pakket inn på gjør at det kommer frem en viss fortolkning av sannheten og sammenhengene rundt ekspedisjonen, som er journalisten sin oppfatning av virkeligheten (Tjora, 2017, s. 187). Journalisten har altså valgt ut deler av virkeligheten og utelatt noe, for å vekke leserens interesse og å gi stoffet mening (Allern, 1997, s. 30). Forståelsen journalisten har av denne ekspedisjonen i forkant vil derfor være med på å vinkle nyheten, men samtidig spiller det også inn hvilken forkunnskap leseren har om polare ekspedisjoner og dramatikk i Arktis. Dette kan gi ulike fortellinger om den samme hendelsen. Historier som denne ekspedisjonen, der vi fulgte et subjekt som har et prosjekt og opplever flere begivenheter – som Gripsrud definerer som en fortelling (2015, s. 191) – har visse rammer i seg. Dette kan være rammer som

allerede ligger der på bakgrunn av våre forventninger og forforståelse, og legger føringer for hvordan tekstene utformes. Dette kan være både bevisst og ubevisst, mener Miller og Riechert (Miller & Riechert, 2000). Videre i nyhetsdekningen var derfor noe av diskusjonen hvor bevisst denne vinklingen var fra journalistenes side, og vi ser fra de kvantitative undersøkelsene at dramatikken var der hele tiden. Ebbesen mener på sin side at dette var helt bevisst, og at de var lite han kunne gjøre for å endre på inngangene på sakene som ble lagt ut.

Like fullt er det sannhetskriteriet, og kravet om fakta som bør veie tyngst i presentasjonen, som jeg ser nærmere på i kapittel 5.4. Til tross for Ebbesens sine forsøk på å avdramatisere det hele, har omtrent alle mediene overskrifter og inngresser i den dramatiske tolkningsrammen. «Vil de klare det?» eller «hvordan kommer dette til å gå?». Medienes valg av rammer, og måten en hendelse fremstilles på, har konsekvenser for de involverte. Om journalistene blir dramatikken heilag, og det stilles lite kritiske spørsmål, blir enkelte rammer veldig tydelige, og det kan se ut til at det underveis i dekningen av denne hendelsen førte til at det kom flere kritiske stemmer på banen.

5.3 PR-gimmik og mediehendelser

Ekspedisjoner trenger oppmerksomhet og midler for å gjennomføres, og å selge historien til aviser har ekspedisjoner drevet med helt siden de første polekspedisjonene. Likevel, når det blir litt for åpenbart for publikum at noe av historien rundt handler om penger eller oppmerksomhet, kan det se ut til at det kommer kritikk. Det å ha hensikter som går videre enn å bare fortelle historien sin – om det så bare er en liten tvil som ligger til grunn – virker som å gi en rask negativ effekt. Pressen anklaget Nansen for å være ute etter å tjene penger ved å tilpasse ekspedisjonen til hva som var mest lukrativt å skrive om for journalistene, og mente han hadde uærlige hensikter. Anklagene om PR-gimmik kom også for Amundsen på flere av sine ekspedisjoner, og så også for Ousland.

Den samme sure kritikken som rammer duoen om bord på *Lance* nå, traff Roald Amundsen og Fridtjof Nansen også. Polarhelter, men også ganske så bevisste herremenn om at historien deres selger. Slik er det med polferder: Dei er avhengige av medieblest for å halde sponsorane nøgde. (Lødemel, 2019)

Dagsavisens West Johnsen mener også at Ousland gjorde akkurat det samme som de tidlige polfarerne ble anklaget for – å ha et prosjekt som bare er til for å kunne komme tilbake for å fortelle om, og mener det hele var en pseudonyhet som ikke burde vært skrevet om. Nyhetsredaktør i NRK, Langfeldt, går enda lenger, og forklarer til Kringkastingsrådet at denne hendelsen *er* en pseudonyhet

som ikke tilfredsstillende vesentlighetskravet til nyheter (NRK, 2020). Både Kringkastingrådet og kommentatorer i avisene mener altså at dette er en pseudobegivenhet, noe som er konstruert for at mediene skal skrive om, og som Boorstin mener har en tendens til å være mer interessant og attraktivt å lese om enn spontane hendelser (1987, s. 278). Han mener at om hendelsen er virkelig blir mindre viktig enn om saken er nyhetsverdig (Boorstin, 1987, s. 257). Et direktebilde på dette er også Ebbesens versjon av da han kom i studio og måtte fortelle nyheten som allerede var bestemt fra redaksjonens side. Den autentiske nyheten drukner i det som blir fremstilt i mediene. Det som i følge Amundsen gjorde turen til Sydpolen til en suksess var å få det ut i media (Ytreberg, 2016, s. 379), og som pressetalsmann Ebbesen påpeker; den som kommer først i pressen, vinner.

Han avviser kritikken om at dette var en planlagt PR-gimmik, og at dramatikken som kom frem i nyhetsmediene var drevet frem av nyhetsredaksjonene selv, med det som fulgte med av kritikk og omtale. «Når vi snakker om drama, er det jo det vi liker. Det er ikke bare en SMS og fire timer med helikopter. Selv på Grønland vet vi aldri om det er fire timer eller fire dager til redningen kommer (Brekke & Aas, 2019). Ebbesen mener selv han hadde nok med å prøve å roe ned dramatikken i mediene, og å holde kontakten med Ousland. Dette er også mine informanter enige om, og sier selv at det var de som tok kontakt og ikke omvendt. Ousland selv avkrefter også i intervju i ettertid at dette var et planlagt PR-stunt:

Det var ingen som visste om turen før vi dro. Det var først da en journalist fra Nordlys på eget initiativ begynte å skrive om oss at det tok av. Vi som var på isen, ante faktisk ikke noe om hvor stor interessen ble. Lars Ebbesen, som egentlig bare skulle bistå oss med værmeldinger underveis, måtte plutselig håndtere en masse henvendelser fra Media-Norge i tillegg. Så dette er skapt av pressen selv, ikke oss. (Andreassen et al., 2019).

Amundsen hadde selv en nøye planlagt mediestrategi, både med tanke på hvilke medier som skulle få informasjon, og hvilken informasjon de skulle få når. At Ousland ikke ville bli reddet av helikopter, og at vi får vite dette samtidig som historien om dramatik og redningsaksjon allerede florerer i mediene, kan muligens være med på å gi et inntrykk av at dette er en PR-gimmik. Ekspedisjonen får mye oppmerksomhet, noe som er bra med tanke på videre salg av foredrag, bøker og jobbing mot sponsorer, samtidig som mediene får flere til å lese sakene sine jo mer spennende det fremstår. Kanskje denne «avsløringen» var med på å gjøre turen litt mindre heltmodig i enkeltes øyne?

Jeg mener likevel det er lite som tyder på at dette var en PR-gimmik og pseudonyhet fra ekspedisjonens side. «Alle» avisene skrev om det samme, samtidig som ekspedisjonens talsmann prøvde å dysse det ned helt fra første stund. Men var det da en mediehendelse? Mediehendelser, der mediene selv konstruerer en begivenhet, beskrives av Ytreberg som å frakte mennesker inn og informasjon ut, noe som muliggjør at en hendelse blir til en nyhet (Ytreberg, 2017). Akkurat det ble gjort ganske konkret i denne sammenhengen, da VG-journalisten og fotografen ble fraktet inn i isen med båt, og informasjonen ble sendt ut derfra. Denne deltagelsen er med på å forme hele fortellingen om ekspedisjonen, noe informantene i denne undersøkelsen også er enige i. De mener det ikke hadde blitt en like stor dekning av denne hendelsen uten VG om bord. Når redaksjonene først har begynt å dekke denne ekspedisjonen, henger det en slags forventning om at de fortsetter å skrive om den, og den effekten ser ut til å styrkes ytterligere av at det er en journalist og en fotograf ombord på båten. At dette blir sett på som en mediebegivenhet, er dermed ikke så unaturlig. Ser vi kun på selve pressedekningen kan det også utad ligne litt på dette, som Ytreberg beskriver jubileumsutstillingen fra 1914. Pressen samlet seg, og det kan til og med se ut som et samarbeid seg imellom. Men informantene benekter også at det var noe samarbeid med VG, eller med ekspedisjonen ellers.

Kunne avisene muligens ha skrevet om andre sider ved saken, og dermed forsvart hendelsens dekning i nyhetene over så lang tid? Både Ebbesen og flere kritikere etterlyser større spennvidde i dekningen, og mener nyhetsredaksjonene gikk glipp av en gylden mulighet til å belyse eksempelvis både Sysselmannens arbeid, Svalbardtraktaten, og hvordan nordområdene fungerer. Dette ville på den andre siden vært et sidespor, og jeg vil tro kritikken om en pseudobegivenhet ville vært enda mer fremtredende.

Ousland og Horn var på tur og hadde en plan om å holde foredrag og fortelle om turen i etterkant. At de fikk ekstra oppmerksomhet rundt turen på grunn av nyhetsmedienes føljetong kan nok være meget mulig. Om kritikken som fulgte rundt dette var berettiget, er man fortsatt uenige om.

5.4 Å utelate fakta

Som nevnt i kapittel 5.1 om nyhetskriterier, blir denne ekspedisjonen fra første stund lansert som en dramatisk hendelse, der alle nyhetskriterier blir «huket av». Deretter ser vi at det ser ut til å være basert på feil fremstilling av informasjonen som ligger til grunn. Sannhetskravet, og at det man skriver skal være basert på fakta og bli gjengitt nøyaktig, kan defineres som nøkkelkravet for å kunne

kalles journalistikk, som jeg har skrevet en del om i teorikapittelet om journalistikk. Men hva skjer når vi beveger oss over i unøyaktigheter? Det kan være i form av både slurv og tilspisninger som kan være med på å gjøre stoffet mer upålitelig, og i grenseland for hva som er fakta. Vær Varsom-plakaten glemmer et viktig poeng som Allern trekker frem; måten saker er fremstilt på og betydningen av å utelate informasjon og opplysninger i en sak. «Forsøk på å utelukke eller dekke over problematiske fakta er imidlertid ikke noe ukjent fenomen (...) Journalister som har bestemt seg for en viss vinkling av saken, vil lett se bort fra sider som undergraver oppslaget.» (Allern, 2018, s. 103). Her mener jeg noe av kjernen i nyhetsdekningen av ekspedisjonen ligger. Det kan være problematiske sider også ved fremstillinger der fakta er «korrekte». Selv om det ikke er faktiske feil, blir helheten feil når man utelater visse deler av sannheten, eller bevisst velger å nyansere sakene lengst nede i nyhetsartikkelen. Dette ser vi stemmer i forhold til mine funn i dekningen av denne ekspedisjonen, noe som gjelder både fra journalistene som skrev om ekspedisjonen, men også fra kritikerne. Flertallet av sakene i starten av nyhetsdekningen forteller leseren at Ousland og Horn skal hentes ut. Fakta om at det ikke egentlig er en redningsaksjon, kommer lengst nede i saken, og hverken overskrifter eller ingresser inkluderer disse poengene. Kritikerne velger ut sine fakta når de skal kommentere ekspedisjonen, og lager poenger ut av det de mener er rett – uten å hverken ringe Ebbesen eller kontrollere fakta i sin kritikk, skal vi tro Ebbesen. Når dette da blir lagt frem som nyhetssaker, kan kritikken bli oppfattet som etablerte sannheter, som følger ekspedisjonen i den videre nyhetsdekningen.

I denne saken er det et poeng som går igjen i mye av kritikken, og det handler om mediene opplyste om at helikopteret var noen timer unna eller ikke. Kritikken gikk blant annet ut på at det sto et helikopter klart om polfarerne trengte å reddes, og flere mente dette ikke var en ordentlig krise. Det sto ikke et helikopter klart, om et helikopter skulle komme seg til politen må det stoppe innom depoter for å klare hele turen, og man må ha værluker som gjør det mulig å fly. Når Ebbesen organiserer et team med mat er det for å ligge to dager i forkant i tilfelle det trengs, fortalte han fra første dag til de som ville høre. NRK mente likevel det var de som hadde «avslørt» at det ikke var noen stor krise, da de etter noen dager hadde stilt spørsmål under en direktesending om hvorfor polfarerne ikke bare ville bli hentet ut. Dette mener jeg er med på å vise at detaljene kan være avgjørende for hvordan en sak blir vinklet og rammet inn, og hva som blir etablerte sannheter. Kritikerne skrev at det var et par timers flytur opp til politen, som kunne bestilles med en SMS, noe som ifølge Ebbesen er en ganske stor overdrivelse. Og ja, det var dramatisk, men samtidig var det tilsynelatende ikke noe Ousland og Horn tenkte på, der de jobbet seg fram, meter for meter. Som de hadde gjort hele resten av turen omtrent fra start. Allern understreker at nyheter og reportasjer skal

være ekte, og at troverdigheten avhenger av dette (2018, s. 97). Nyansene er likevel vanskelig å skille for oss her hjemme og for journalistene, og også å sette oss inn i problemstillingene. Detaljer kan være avgjørende for å forstå et innviklet sett med fakta, men det er avgjørende at all informasjon kommer frem, for at publikum skal oppleve tillit til mediene.

Mine informanter mener de har dekket saken godt nok, og gjort den researchen de hadde mulighet for på daværende tidspunkt. Dette kan derfor også handle om hvilke fakta journalistene velger ut, og hvordan de plukkes ut, og ikke nødvendigvis en bevisst utelating av fakta. Det kan være stor forskjell på hvordan journalistene mener saken er fremstilt kontra hvordan den fremstår for en leser. Likevel er det en vanskelig balansegang for de fleste journalister i komplekse saker. Fakta må velges ut på bekostning av andre, og man må kjenne til mye av sakskomplekset for å forstå hva som er relevant for en sak. Om man utelater enkelte deler av saken, kan det i noen tilfeller være avgjørende for om saken er fremstilt troverdig, eller om unøyaktigheter fører til direkte feiltolkninger. Kanskje dette gjelder spesielt i saker som foregår på måter og i elementer som virker fremmed for de aller fleste, som i dette eksempelet; en polekspedisjon.

Går fortellingen om dramaet i Arktis ut over sannhetskravet? Som Cohn peker på (1999, s. 16), er den ikke-fiksjonelle historien ufullstendig og den skal kunne verifiseres. Hun mener også at den får et løsere forhold til sannheten. Dette stemmer i forhold til mine funn i denne studien, da mange av artiklene som blir presentert i denne saken er ufullstendige, og deler av virkeligheten blir presentert som den fulle sannheten. I den delen som handler om redningsaksjonen, får vi inntrykk av det er et løsere forhold til sannheten, der selve redningen i utgangspunktet kun var på planleggingsstadiet som et nødsscenario. I mange av nyhetsfortellingene kommer det ikke frem at Ousland og Horn ikke vil bli reddet, men fortsetter uten å ta imot hjelp. Informantene påpeker i denne sammenheng at de publiserte det de visste på daværende tidspunkt. Ifølge Ebbesen, og som jeg også kan se etter en kvantitative gjennomgangen av tekstene, er det lite fokus på hans tilsvarende om at dette ikke handler om en redningsaksjon. Østlyngen & Øvrebø understreker at journalistens eneste oppgave er å rapportere sannferdig, og å formidle virkelige hendelser og sanne historier (2006, s. 69). I denne nyhetssaken mener jeg det blir en opplevelse av at sannheten er utelatt i deler av denne nyhetsdekningen.

5.5 Medievridding og troverdighetsdilemma

Galtung og Ruge mente i sin tid at det som gjør en nyhet aktuell vil bli fremhevet – og dermed forvrengt (1965, s. 29), og konkluderer også med at dette vil kunne gi et skjevt eller forvrengt bilde av verden. Hernes (1978) analyse av det mediavridde samfunnet peker på at

mediene vrir på virkeligheten, og at de normale forhold går upåaktet hen. Han påpeker at det skjer en forenkling, der det komplekse og nyanserte gjøres om til et enkelt og konsist budskap. Dette vil jeg si fremdeles er aktuelt i dag, da mine funn støtter teorien om at nyhetsmedier presenterer sakene om denne ekspedisjonen på tilsvarende måte som Hernes utdyper, med tilspissing, forenkling, polarisering, intensivering og konkretisering av hendelser. Innrammingen i titler og inngresser er den dramatiske og tilspissede vinklingen. Ebbesen mener saken er forvrengt og forenklet ut fra hva som er fakta, og det skjer en intensivering ved at det som tiltrekker seg mest oppmerksomhet ved hendelsen trekkes frem. Detaljene utelates, eller skrives lengst ned i saken, for å tilsynelatende få frem et spisset budskap. Det konkrete rundt en redningsaksjon er enklere å formidle enn den mer innviklede analysen av isforhold, at polfarerne vil fullføre og god stil, og alternative nødplaner.

Men kanskje en ekspedisjon som foregår så langt nord du kommer, trenger en form for medievidning for å få med den uinnvidde leseren? Det betyr jo ikke nødvendigvis at de vrir på sannheten, som er en annen diskusjon. Jeg mener en medievidning av dramatisk stoff kan gi konsekvenser for både mediene og for involverte, kanskje i større grad enn journalister er komfortable med å tenke på. Medievidningen skjer automatisk når nyanser utelates, og en intensivering av stoffet, som Hernes skriver om, gjør at det normale i denne sammenhengen går upåaktet hen. Men det som er normalt for en polfarer, er ikke nødvendigvis normalt for den vanlige mannen i gata – eller for journalisten. Når hun skriver om den dramatiske hendelsen i Arktis, ser bilder på Instagram-kontoen til Ousland, og prøver å forstå graden av dramatik, er det kanskje ikke så rart at hun prøver å formidle sine inntrykk. Vet hun da alle fakta, og at det ikke er så dramatisk som det kan høres ut som – samtidig som det vanskelig nok selvsagt *er* dramatisk – eller velger hun å overse det for å få en bedre historie? Østlyngen og Øvrebø forklarer konsekvensene av å ta med alle fakta: «Bevisst eller ubevisst kan journalister holde tilbake opplysninger som ville gitt leseren et mer nyansert bilde. Hun kan la være å ta med deler av virkeligheten, bitene av fakta som har den egenskapen at de gjør historien mindre god.» (2006, s. 83). De spør også om det er ubevisste forestillinger hos oss selv som er med på å omskape virkeligheten. Journalisten kan ha forenklet historien på veien etter et mønster hun ikke engang er bevisst (Østlyngen & Øvrebø, 2006, s. 83). I akkurat denne nyhetsdekningen – uten at jeg kan generalisere – synes jeg at jeg ser denne tendensen, om vi sammenligner dekningen i sin helhet mot det vi vet av faktiske hendelser. Allern understreker også at troverdigheten til nyhetsmediene avhenger av korrekt gjengivelse av virkeligheten, og at det derfor bør være et tydelig skille til andre typer publiseringer. Dette

mener han ikke handler om metoder eller teknikker, men at journalistikken kan knyttes til en etisk forpliktelse om sannferdighet; at det skal være korrekte og troverdige gjengivelser (2018, s. 104).

Til tross for at det er delte meninger om hvor rett dekningen av denne hendelsen ble, mener ikke mine informanter det er et tema at troverdigheten til nyhetsmediene står på spill i denne saken. De mener de har gjort alt rett, og også evaluert sine vurderinger i etterkant.

Kringkastingrådet konkluderte derimot, som tidligere nevnt, med at det var en pseudonyhet, som fører til en uthuling av nyhetsbildet på Dagsrevyen. Dette mener de på sikt vil gi en konsekvens som svekker NRK som troverdig nyhetskilde. Det er det derfor delte meninger om i redaksjonene. Allern skriver også om at det ikke alltid er helt svart-hvitt: «Sannferdighet i journalistikken er et mer sammensatt og komplisert spørsmål enn å kontrollere at den ene eller andre opplysningen er korrekt.» (Allern, 2018, s. 97). I dette tilfellet mener jeg det har skjedd en forenkling av budskapet, en «mediavridning», som blant annet kan ha som mål å gjøre det lettere å få med leseren. Samtidig kan det da bli snakk om en oppfattelse av overdramatisering, fordi leseren ikke får med seg de viktige nyansene av blant annet faregrad. Dette tenker jeg på sikt blant annet kan ha konsekvenser for tillit til media når forenklingen oppdages, uten at jeg vil konkludere med dette etter kun å ha undersøkt denne enkeltstående hendelsen. Ekspedisjonen – og historien – går uansett sin gang, og vi kan jo spørre oss om vi egentlig vil drømme oss tilbake til den passivt refererende nyhetsdekningen.

5.6 Polarhelt i dramaturgien

Mye av det som har skjedd på polene av bragder og nyoppdagelser, er også noe av det som definerer og knytter oss sammen som nasjon. Det har vært med å bygge opp vårt felles selvbilde og identitet som sterke, staute folk. I løpet av ekspedisjonen til Ousland blir det også skrevet og sammenlignet med de tidlige polfarernes ekspedisjon. Et av spørsmålene var om det egentlig var «mer ekte» på den tiden Nansen og Amundsen var på polturer. Skepsisen gikk blant annet ut på at enkelte mener polarheltene i dag har et for stort sikkerhetsnett, og at tidligere polhelter var mer helter fordi de ikke hadde noen mulighet til dette. Det kan synes som at enkelte ideer som har kommet frem fra kommentatorene har blitt opplevd som vedtatte sannheter – som at det bare var å sende en SMS til sysselmannen så ville de bli reddet. Det som viser seg er at det fort kan gå fire dager eller en uke før det kan komme noen redning så langt nord, og det kun etter at de har kommet seg nesten frem til Svalbard og gått mesteparten av distansen helt uten mulighet til redning. Sikkerhetsnettet er dog litt mer utvidet enn på Amundsens tid, med tanke på utstyr, proviant og annen nødutstyr.

Enkelte mener det nærmer seg slutten på en æra når det gjelder polarbragder, men interessen kan synes å være minst like stor i dag som i starten på polarerobringene, om vi ser på mediedekningen av denne hendelsen. Noe av det som gjorde denne så spennende å følge med på for mange, tror jeg var elementene fra den klassiske gode historien. I historiefortelling snakker Dorrit Cohn (1999) om at det er vanskelig å tilfredsstille kravet om at en fortelling både er så god som mulig og så sann som mulig. Dette mener jeg det er mange eksempler på, der vi i denne hendelsen ser en type ramme som vi kjenner igjen som en dramatisk historie, samtidig som journalistene ifølge Ebbesen ikke har helt kontroll på fakta rundt dramatiske tilstander i Arktis. Spørsmålet en journalist må stille seg er om hun ubevisst arbeider frem den gode dramatiske historien fordi hun gjenkjenner plots og rollefigurer. Her ser vi det i polarhelten som er i trøbbel. Denne typen historier har et stort emosjonelt potensial, der personene karakteriseres på en bestemt måte (Østlyngen & Øvrebø, 2006, s. 87). Ousland og Horn får tydelige karakteristikker, som polarhelter som jobber hardt og ikke gir opp, men som møter motstand for å nå målet. Om vi ser på helheten av alle sakene som er publisert, har hver enkelt artikkel sine egenskaper, men vi finner gjennomgående flere sjangertrekk fra heltefortellingene. Til sutt handler det om at vi fulgte et kappløp med tiden, om de ville nå frem og om heltene ville greie utfordringene. Alnæs og Simonsen mener selve kappløpet med Scott mot Sydpolen, styrket fortellingens egenskaper som en fortelling (2016). I Ouslands tilfelle var det tilsvarende det store spørsmålet om de kom til å klare det, som styrket fortellingen.

Hallin og Mancini mener det europeiske systemet for nyheter har vært gjeldene ved tidligere polarbragder, der nyheter var det viktigste, og underholdning kom i andre rekke. I nyere tid mener de nyhetsdekningen går mer mot et angloamerikansk system, der underholdning og kommersielt innhold blir viktigere for å fange oppmerksomheten til leseren (Hallin & Mancini, 2005). Riffenburgh undersøkte også aspektene rundt nyhetsdekning av polare ekspedisjoner, og mener at pressen ble mer og mer sensasjonshungrig i perioden 1870-1910 (1994, s. 197). Dette mener jeg vi kan si er enda tydeligere i dag, og vi kan se det igjen i denne dekningen om vi tar på oss kritikerbrillene. Enkelte mener nyhetsmediene i denne sammenheng lagde en fortelling som handlet mer om de tradisjonelle heltefortellingene enn det som faktisk skjedde i polisen, noe som ga mer inntrykk av underholdning enn faktiske nyheter. I denne historien finner vi da også de tre narrativitetsmarkørene, som Alnæs skriver om. Vi finner en klar konflikt, eller utfordring i denne sammenheng, som er veldig tydelig allerede i tittel og ingress. Vi finner en kausalitet, en sammenheng mellom hendelsene i fortellingen, og opplevdhet, der vi får jevnlig oppdateringer fra eventyrerne underveis. Den

journalistiske fortellingen i denne nyhetssaken er tydelig, og fanger raskt leserens oppmerksomhet, skaper identifikasjon og gjør fortellingen levende og konkret.

Jo Bech-Karlsen skriver at det ikke var noen tradisjon for seriefortellinger i Norge, men at det kanskje kunne komme med nettavisene (2007, s. 175). Det mener jeg vi kan si deknningen av denne hendelsen er et eksempel på, der denne type seriefortelling tydelig ga mersmak for leseren. Historien blir ikke avsluttet før man får en avklaring på om polarheltene klarer det, og det er samtidig en framdrift i historien med jevne mellomrom, slik at leseren gjerne vil følge med videre.

«Man leker med et narrativ som blir å holde folk for narr», skrev West Johnsen i sin kommentar (2019). I dette tilfellet kan det virke som at journalistene øynet en heltehistorie, og hele fortellingen ble lagt opp etter dette. At historien vekker interesse er ikke så rart; den presenterer en karakter som publikum kan identifisere seg med, og som går gjennom de skumleste utfordringer for så å oppnå triumf: «Certain story archetypes particularly fulfill man's need for enjoyment and escape» (Cawelti, 1976, s. 40). Ousland ble karakterisert som en superhelt, men samtidig ble han plutselig en av oss da det tilsynelatende ble snakk om en redningsaksjon. Da redningsaksjonen viste seg å i stedet være en nødplan, skulle vi tro aktualiteten sank, men fortellingen fortsatte.

Jeg mener vi som journalister må være tydelige, og tenke over hva vi velger ut og hva vi utelater fra fortellinger i journalistikken. Å lage en fortelling om en hendelse som ikke er ferdig gjennomført, kan være utfordrende, og også utgangspunkt for både spekulasjoner og halvsannheter. Som Allern påpeker (2018, s. 97), kan selv saker som ikke inneholder faktafeil være med å vri på virkeligheten, som igjen er med på å gjøre nyhetssaken etisk problematisk. Journalisten sier jo ikke noe som er direkte usant, men forteller en historie der hun velger ut deler av virkeligheten som er med på å gjøre historien nyhetsverdige.

5.7 Mediekritikk og egevaluering

Ebbesen opplevde å ikke bli hørt da han prøvde å få frem at det ikke var en redningsaksjon, og sier blant annet i intervju med Utemagasinet (Holtet, 2019) at dette tok tid vekk fra da de skulle sittede med kart og lupe for å sjekke isen. Informantene fra både NRK og VG fastholder at de ikke ville gjort noe annerledes, og at de har tatt en sjekk i bakspeilet på at de hadde skrevet rett om at det ikke var en redningsaksjon. Men når internevalueringen ikke tar hensyn til at de første sakene er endret etter at de ble lagt ut – om vi skal tro på Ebbesen som mener

han ikke var intervjuet til de første sakene – blir det vanskelig å gjøre en skikkelig evaluering av redaksjonens eget arbeid. Dette kan også være utfordrende i forskningssammenheng. I dette tilfellet vurderer NRK sin egen dekning som bra, men vurderinger blir dermed muligens gjort på feil grunnlag. Når Kringkastingsrådet skal evaluere klagene NRK har mottatt, er det også NRKs egen nyhetsredaktør som er ordstyrer og den som konkluderer i saken. Blir dette rette måten å evaluere seg selv på? Ebbesen er klar i sin tale når han mener at han helt klart skulle vært med i prosessen, og når de konkluderer med at det var en pseudonyhet, mener jeg det kan fremstå som en enkel løsning for å unngå kritikk i egne rekker.

Når det gjelder de ulike redaksjonenes oppførsel mot kilder, mener jeg det burde være barnelærdom i journalistikken å sjekke fakta nøye. «Fakta som kan verifiseres er bærebjelken som alt journalistisk arbeid hviler på.», skriver Østbye et al. (2013, s. 148). De minner også om at selv om det er snakk om å referere, har journalisten «et selvstendig ansvar for å sørge for at innholdet er korrekt og faktabasert.» (2013, s. 148). Ebbesen følte seg flere ganger overkjørt, eller rettene sagt glemt i journalistenes saker. Etter at den første artikkelen til Nordlys var lagt ut, ble det referert til denne saken i alle landets største nettaviser, ifølge Ebbesen selv før han ble intervjuet og fikk sjanse til å avkrefte at det var en redningsaksjon. Dette fikk konsekvenser, og den neste måneden ble brukt til brannslukking både ovenfor familien til deltagerne på ekspedisjonen, og ut i media. Det kan dermed være på sin plass å igjen minne på hvor viktig det er å være nøyaktig og korrekt i innsamlingsfasen av informasjon, og følge med på om upresise formuleringer kan bli oppfattet som usant (Østlyngen & Øvrebø, 2006, s. 159). Jeg mener likevel det kan være vanskelig å identifisere det upresise i informasjonen i forkant, uten å ha den nødvendige forkunnskapen om temaet.

Det ligger i kortene at det nok var en del diskusjoner underveis i dekningen av ekspedisjonen, og også et litt betent tema i flere av redaksjonene. En av journalisten fikk blant annet ikke lov å stille til intervju til denne oppgaven, og redaktørene måtte svare. Nyhetsrammene man opererer med kan bli sett på som problematiske av journalistene selv, og når redaksjonene tilsynelatende allerede har bestemt seg på forhånd for vinklingen, hva vil da skje med mediernes måte å jobbe på? Østlyngen og Øvrebø mener det har skjedd en dreining i retning flere meningsnyheter (2006, s. 106). Det stemmer om vi ser kun på kritikken som kom i underveis i dekningen av denne ekspedisjonen. Kritikken kom i form av kommentarartikler på både redaktørplass og leserinnlegg som ble gjort om til nyhetspoenger. En kjent norsk eventyrer skrev også et innlegg på sin facebookside, som var et uttrykk for hans egne meninger. Innlegget ble deretter trykket i sin helhet i en større avis, som da ble gjort om til en

nyhetssak. Kommentarjournalistikken kan føre til at de som kritikken rammer heller ikke får muligheten til å få samtidig imøtegåelse. Dette kan igjen bidra til at kritikernes meninger får festet seg som gitte sannheter, før motparten får imøtegått denne typen kritikk. Før redaksjonene og journalistene kan klappe seg på brystet etter en lang og intens nyhetsdekning, mener jeg man også bør ta en kikk på hvordan både journalistikken og kilder er blitt behandlet i løpet av dekningen.

6 OPPSUMMERING OG KONKLUSJON

To av verdens mest erfarne polfarere har gjennomført et ekstremt prosjekt, både sett fra ekspedisjonens perspektiv og publikum. Det er likevel en vanskelig balansegang å skulle lage nyhetssaker som er spennende for leseren, og som samtidig gir en faktabasert og nyansert fremstilling av hendelsen. Kanskje særlig om det er en dramatisk hendelse der man ikke har oversikt over alle momenter som journalist selv, og der kildetilfanget er snevert.

Jeg mener det under denne ekspedisjonen skinner gjennom at det er laget en dramatisk historie i nyhetsmediene, uten at det er helt grunnlag for det som kommer frem. Polfarerne puttes inn i en fortelling, eller en fortolkningsramme, som stemmer med omgivelsenes forventninger, delvis på bekostning av sannferdigheten. Mitt inntrykk er at det kan gå ut over troverdigheten overfor leseren om man velger å utelate informasjon, enten det er fordi man ikke vet bedre, eller fordi det muligens gjør historien mindre spennende. Her finner jeg lite teori, og mer forskning på dette feltet trengs for å kunne trekke konklusjoner. Den dramatiske nyhetsrammen for denne hendelsen var likevel allerede satt fra første sak, der vinklingen på ekspedisjonen startet med en redningsaksjon. Vi ser igjen den dramatiske historien også på måten opplysningene prioriteres i de enkelte artiklene. Det som har blitt valgt ut fra hendelsen har blitt løftet fram fra resten av nyhetene, og er med på å vise hva journalisten mener er vesentlig. Selv om det kom frem at en redningsaksjon ikke var tilfelle, var det likevel en felles oppfatning i redaksjonene som skrev om hendelsen, at dette var dramatisk nok til å følge saken videre. Ebbesen prøvde å avdramatisere, men hans versjon om at polfarerne bare gjorde jobben sin, hjalp ikke for å overbevise om at de store overskriftene ikke var nødvendige. I løpet av ekspedisjonen ble det derfor mange saker om ekspedisjonen i enkelte av de nasjonale nyhetsmediene. VG skrev mest, med 83 saker om hendelsen i perioden som ble undersøkt. NRK skrev 59 artikler – men her må vi huske på at det også var TV-sendinger, noe jeg ikke har undersøkt i denne studien. TV 2 hadde 36 nettartikler, men Aftenposten hadde til sammenligning kun 7 artikler, og da for det meste kritiske innspill. Størsteparten av nyhetssakene i denne perioden hadde både dramatiske titler og ingresser, før synspunktene til Ebbesen gjennomgående kom lenger nede i saken.

De dramaturgiske grepene for å lage en god historie ble ofte brukt, noe som enkelte ganger både førte til misforståelser og feilinformasjon. Dette kan bli ekstra problematisk i denne saken, der konsekvensene som dukker opp for ekspedisjonen blir større enn journalistene nok hadde sett for seg. Ekspedisjonens pressetalsmann var i utgangspunktet bare koordinator for

ekspedisjonen hjemmefra. Han måtte bruke mye tid på pressen, som gikk ut over tiden han skulle brukt på å hjelpe ekspedisjonen. Det viser at det kan være problematiske sider ved fremstillinger der det ikke er noen faktiske feil. Vær Varsom-plakaten nevner ingenting om disse aspektene, men jeg mener at nyhetskravet til sannhet også stiller andre krav enn direkte faktasjekk, som eksempelvis måten hendelser blir fremstilt på, og utelatelse av fakta og nyanser av historier. Visse deler av hendelsen settes inn i sine fortolkningsstrukturer, som igjen bidrar til å forme – og også endre journalistikken. I denne sammenhengen førte det til mange nyhetssaker om hendelsen på agendaen, med både spekulasjoner om folks skattepenger går til en redningsaksjon av to polfarere, og om mediene bryr seg mer om underholdning enn liv og helse i andre deler av Norge.

Virkeligheten var mer enn dramatisk nok, men hadde historien blitt fortalt på en annen måte, der framingen hadde satt historien i en større sammenheng fra første stund, hadde vi fått et helt annet bilde av både dramatik og type ekspedisjon som var under gjennomføring. Da tenker jeg på delen om unsupported-planen til polfarerne, og forskjellen på en redningsaksjon i gang og en redningsaksjon på tegnebrettet som en skisse til en verst tenkelig utgang på ekspedisjonen. Dette viser hvordan enkeltelementer som velges ut fra en historie og presenteres som den fulle sannhet, på bekostning av resten av historien, setter enormt preg på agendaen til både enkeltmedier og et helt nyhetsbilde. Dette mener jeg viser et generelt trekk ved journalistikken, selv om jeg i denne oppgaven ikke har grunnlag nok til å prøve å generalisere ut fra mine funn.

Selv om ikke alle føler identifikasjon eller nærhet til en slik ekspedisjon, eller mener den er spesielt vesentlig, vil den likevel ha en betydning for mange satt i en historisk sammenheng. Vi ser at heltehistorier fra polarverdenen har hatt en viktig betydning og interesse i Norge helt tilbake til Nansen og Amundsens tid. Statsministeren gikk på ski på Sydpolen under 100-årsmarkeringen for Amundsen og hans menn, og polarekspedisjoner har vært en del av nordmenns identitet. Denne ekspedisjonen kan dermed settes i sammenheng med andre heltehistorier i polarhistorien, som er en viktig del av det norske selvbildet. Det handler om hva nordmenn er og oppfatter seg selv som. Kanskje det er nettopp derfor det viktige vesentlighetskravet ser ut til å være noe av det som ble mest diskutert både i redaksjonene og blant kritikerne av nyhetsdekningen. Mange syntes ikke dette var en aktuell eller vesentlig nyhet hele den tiden turen var i mediebildet, og sensasjonell var den heller ikke i 39 dager. En gjennomgående holdning både blant informantene og kritikerne ser ut til å være felles; om ikke nyhetsredaksjonen legger vekt på vesentlighetskriteriet, blir det bare underholdning

igjen. Burde det da få plass i nyhetene? Her deler enigheten seg. Noen mener det da selvsagt ikke burde få plass i nyhetsmediene, mens enkelte mener andre kriterier veier vel så tungt under en slik hendelse. Både teoretikere og informanter mener det kanskje burde stilles andre krav til utformingen av stoffet, når saken går fra å være nyhetssak til å bli underholdning. Kriteriene for ulike typer tekster er heller ikke like, mot slutten av ekspedisjonen spiller identifikasjon en større rolle. Flere av redaksjonene fortsetter å skrive om historien, og sier også at noe av grunnen er fordi det sitter lengre inne å *ikke* gjøre det når man først har begynt å følge en hendelse. Vi kan også peke på at leseren da kanskje identifiserer seg med historien, og kan lene oss på dette nyhetskriteriet.

Hypotesen om at redaksjonene firer på kravene til hva som er en nyhetssak, stemmer til en viss grad i denne undersøkelsen. Å fire på kravene er ikke helt dekkende, men flere av informantene forteller at de hadde skrevet om denne hendelsen uansett, blant annet fordi man så at det var stor interesse blant leserne. Når det er andre ting enn nyhetskriteriene som styrer hva som blir prioritert i redaksjonene, mener jeg det til en viss grad kan være med på å vanne ut nyhetsbegrepet. Likevel er ikke nyhetskriteriene en konstant størrelse, og selve nyhetsbegrepet kan være skiftende. Begrepet har kanskje blitt mer utvannet siste årene, men det har samtidig blitt et større mangfold blant nyhetssakene. Sett gjennom tidene har også de ulike sjangerbegrepene endret seg. Den passivt refererende nyhetsjournalistikken vi historisk kan se tilbake på, er på et helt annet nivå under denne hendelsen. Nå kunne vi følge polekspedisjonen mer eller mindre direkte fra sofaen, og spenningen om de kom til å klare det varte hele veien til de var fremme på Lance, og deretter til de kom seg ut av isen. Kanskje det nå er på tide å innføre en ny sjanger der det gjøres en jobb med å få frem et tydeligere skille fra andre hendelsesnyheter. Nyhetsformen seriefortelling har ikke vært utbredt i Norge tidligere, men er spådd å finne sin plass med nettavisene. Jeg mener vi burde videreføre denne til *nyhetsseriefortellingen*; nyheter man følger over lengre tid.

All kritikken som kom mot ekspedisjonen, viser at mange ikke forstod målsettingen til polfarerne, som blant annet var å være med å vise klimaendringene i Arktis. Samtidig la ikke Ousland og Horn skjul på at dette også var en drøm de hadde hatt lenge, å gjennomføre denne kryssingen i samme stil som Nansen og Johansen – uten assistanse utenfra. Enkelte mente derfor at de var mer egoister enn klimaforkjempere, og kom med kritikk om både oljebruk og beslag på helikoptertransport, som gikk ut over både landsmenn og hjelpemannskap.

Beskyldningene om at fortellingene som kom ut i nyhetsmediene om en dramatisk redningsaksjon – og de påfølgende dramatiske historiene – var et PR-stunt fra ekspedisjonens side, mener jeg vi kan legge død. Tross Kringkastingrådet konklusjon om at ekspedisjonen som en pseudonyhet får god nytte av dekningen. Ousland og Horn fikk massiv oppmerksomhet, men det ser i all hovedsak ut til at det var pressen selv som både fanget opp saken, og lagde et massivt trykk med sine utvalgte rammer og historier, og holdt trykket oppe gjennom hele den lange og uavklarte situasjonen til ekspedisjonen. Lars Ebbesen ble ekspedisjonens pressetalsmann, og svarte på det han kunne svare på slik han så situasjonen fra polfarernes side. Enkelte ganger ble svarene hans tatt med lengst nede i nyhetssakene, andre ganger ble de utelatt. I løpet av tiden prøvde han derimot ikke å underdrive farene de to polfarerne sto ovenfor. Han var tydelig på at det var kritiske punkter hele veien, men at de hadde backup-planer som var lagt lang tid i forveien – noe han understreker er vanlig og nødvendig i alle typer polekspedisjoner. Ousland og Horn var derimot ikke interessert i å bruke helikopter før det var helt nødvendig, noe de ikke mente det var. Dette med tanke på å klare prosjektet i såkalt god stil. Dette fikk nyhetsmediene – og kritikerne – til å reagere, etter en uke med daglige nyheter om temaet, uten at noen hadde laget noe nummer ut av denne vesentlige delen av historien tidligere.

Noe som har kommet tydelig frem i mine undersøkelser og intervjuer, er hvor ulikt redaksjonene tenker tilbake på tiden denne ekspedisjonen pågikk, sammenlignet med ekspedisjonen selv. Redaksjonene selv virker fornøyd med sin egen dekning, og måte å arbeide på, ut fra arbeidsforhold som innebar ingen direktekilder, og mye kritikk fra blant annet andre deler av pressen. Samtidig er ekspedisjonens talsmann intens misfornøyd med enkelte deler av norsk presse. Mine informanter ville likevel dekket denne hendelsen på samme måte ut fra det man visste på daværende tidspunkt. I mine undersøkelser finner jeg ingen dementier eller korrigeringer i redaksjonenes egne saker eller notiser, sett bort fra at noen av nettsakene har blitt redigert i etterkant. Kommentarartiklene, og kritikken som kom i disse kanalene, ble derimot godt dekket. Det var lite ekspedisjonssiden kom gjennom med av «sitt forsvar», og heller ikke journalistene som opplevde å få kritikk fikk noe rom for å forsvare seg og sitt arbeid. Kan vi da si noe om hva mediekritikken som kom frem under ekspedisjonen førte til? Lite konkret, sett fra mine undersøkelser. Informantene er fornøyd med sin egen dekning, og kringkastingrådet konkluderer med at NRK har sitt på stell. Enkelte av informantene fortalte om journalister som begynte å tvile på egen evner til å dekke denne hendelsen, etter all mediekritikken om overdramatisering og feil prioritering. Og når

ikke kildene får være med på evalueringen i etterkant, kan det hende mediebransjen har en vei å gå for å behandle kritikk mot seg selv – uten at det er et forsøk på generalisering ut fra denne ene undersøkelsen. Har det blitt slik at forsøk på å svare på kritikk som kommer i nyhetsmediene drukner i støyen det lager? Da er det fare for at vi nærmer oss tilbake til dekningen av 1800-tallets polbragder, og slik Ebbesen oppfatter det: «Den som sier ting først, vinner.»

Hverken antallet informanter eller fremgangsmåten i denne undersøkelsen gjør at jeg kan generalisere på bakgrunn av mine betraktninger. Til det er forskningsmaterialet litt for tynt. Men det sier likevel noe om tendensen mot hvordan en slik hendelse ble dekket av ulike redaksjoner. Og hvordan oppfatter de på den andre siden av bordet dekningen av en slik hendelse? Her var det kun én mann som hadde denne jobben, men i dette tilfellet blir det et bilde av hvordan denne ekspedisjonen oppfattet mediedekningen underveis i en dramatisk situasjon, og med press fra hele medienorge – og utlandet. Jeg mener likevel jeg har løftet dette temaet opp til å gjelde mer generell mediekritikk, og et blikk på det å dekke denne type saker som ikke er avklart etter et par dager på journalistens desk.

Hva kan vi lære av mediedekningen av polekspedisjonene til Børge Ousland og Mike Horn? En ting er ganske sikkert. Jo lengre en sak holder på, jo flere rekker å komme med kritikk og store nye debatter. Disse har i denne sammenheng gjerne kommet frem i form av meningsnyheter, i utgangspunktet publisert som kronikker og leserbrev, og på plattformer uten redaktør. Mye av kritikken ser også ut til å ha kommet på feil grunnlag, og det kan se ut til at journalistene og redaksjonene selv ikke har fått med seg alle sider av saken. Det kan også virke som at denne kritikken igjen gjorde at det ble enda mer oppmerksomhet rundt hendelsen. Kanskje hadde det vært en mindre nyhetssak om ikke så mange skulle lage en stor sak ut av at det *ikke* var det? Som Tuchman (1978, s. 193) beskriver i sin undersøkelse: «Those topics given the most coverage by news media are likely to be the topics readers and viewer identify as the most pressing.»

6.1 Forslag til videre forskning

Denne ekspedisjonen ble dekket og skrevet om i stort omfang, og det er flere måter å nærme seg den på fra et forskningsperspektiv. Likevel er det få som har tatt tak i denne typen nyhetsdekning, og funnene fra denne studien viser at det er flere ting som bør utforskes videre. Dette var en studie av kvalitativ art, og funnene kan dermed best fungere som hypoteser, som kan utvikles videre i kvantitative undersøkelser. Det kunne spesielt vært interessant og undersøkt nærmere hvordan nyhetsmedier dekker hendelser som går over lengre tid. «Dette gjør vi hele tiden», sa informanten fra NRK Troms, med henvisning til nyhetsdekningen av både korona og langvarige kriger. Men hva gjøres for at leserne ikke skal bli lei, og føle at det de leser er skrevet tidligere. Og hvordan kan ulike måter å tilnærme seg denne typen nyheter på, være med å påvirke oppfatningen av saken? Jeg mener også publikumsforskning hadde vært spennende, for å se effekten av nyhetsdekningen av denne ekspedisjonen, og hvordan dekningen påvirker både oppfattelse av hver enkelt redaksjon, men også kildenes fremstilling. Bildebruken er utfordrende på en slik hendelsesnyhet, der tilgangen til bildemateriale er begrenset. I dette tilfellet kom det etter hvert en fotograf fra VG ombord i båten, men bildene fra enten ekspedisjonen selv, eller fra en fotograf, ble dermed omtrent enerådende. Dette vil også være med å påvirke fremstillingen og oppfattelsen av hendelsen, noe jeg gjerne skulle sett nærmere på, og som absolutt hadde vært spennende. Ensidig bruk av bilder er én ting, men også kildeatilgang var begrenset i denne sammenheng. Hva vil det ha å si for saken? Til slutt mener jeg det er på tide å forske mer på mediene selv, og måten vi jobber på ovenfor kildene våre, og denne ekspedisjonen er en case som da kan settes inn i en større sammenheng.

7 KILDER

- Allern, S. (1997). *Når kildene byr opp til dans*. Paf Forlag.
- Allern, S. (2018). *Journalistikk og kildekritisk analyse* (2. utg.). Cappelen Damm.
- Alnæs, J. (2015). Sanne historier. I J. Alnæs (Red.), *Individet i journalistikken*. Cappelen Damm akademiske.
- Alnæs, J. (2021). *Tekst og territorium, Det norske Antarktis i norske nyhetstekster, 2005 – 2019* [Doktorgradsavhandling, Institutt for medier og kommunikasjon, Universitetet i Oslo].
- Alnæs, J. & Simonsen, A. H. (2016). Den nyttige taperen - Scotts plass i norske nyhetsmediers fortellinger om erobringen av Sørpolen. *Norsk medietidsskrift*, 23(1).
<https://doi.org/https://doi.org/10.18261/issn.0805-9535-2016-01-02>
- Andreassen, R. N., Klausen, D. H., Stoltz, T. & Malmo, V. K. (2019, 30.12.2019). *Polfarerne tilbake i Tromsø: – En reise fra helvete*. nrk.no.
https://www.nrk.no/tromsogfinnmark/polfarerne-tilbake-i-tromso_-_en-reise-fra-helvete-1.14840999
- Asdal, K. & Reinertsen, H. (2020). *Hvordan gjøre dokumentanalyse*. Cappelen Damm Akademisk.
- Barczewski, S. (2007). *Antarctic Destinies: Scott, Shackleton and the Changing Face of Antarctic Heroism*.
. Hambleton Continuum.
- Basso, T. (2019, 09.12.2019). *Isødets skyttergraver*. NRK.no.
<https://www.nrk.no/ytring/isodets-skyttergraver-1.14812390>
- Bech-Karlsen, J. (2007). *Åpen eller skjult, råd og uråd i fortellende journalistikk*. Universitetsforlaget.
- Berg, R. (2004). Amundsen og hans aeronauter. I H. D. Jølle (Red.), *Norsk Polarhistorie, ekspedisjonene*. Gyldendal.
- Bjerke, P., Øvrebø, T. & Brurås, S. (2015). *Nyhetsvurderinger* (S. Brurås, Red.). IJ-Forlaget.
- Boorstin, D. J. (1961). *The Image: A Guide to Pseudo-Events in America* (3. utg.). Macmillan Publishing Company.
- Boorstin, D. J. (1987). *Hidden History*. Harper & Row.
- Braun, V. & Clarce, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.
<https://doi.org/https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1191/1478088706qp063oa>
- Braun, V. & Clarce, V. (2013). *Successful qualitative research, a practical guide for beginners*. Sage.
- Brostrøm, Ø. (2019, 31.12.2019). *Feiret jul ombord i båt som satt fast i isen*. Sør-Trøndelag avis. <https://www.avisast.no/pluss/2019/12/31/Feiret-jul-om-bord-i-båt-som-satt-fast-i-isen-20719342.ece?>
- Cawelti, J. G. (1976). *Adventure, Mystery and Romance. Formula Stories as Art and Popular Culture*. . The University of Chicago Press.
- Cohn, D. (1999). *The Distinction of Fiction*. The Johns Hopkins University Press.
- Corbin, J. M. & Strauss, A. L. (2015). *Basics of qualitative research: techniques and procedures for developing grounded theory*.
. Sage Publications.
- Drivenes, E. A. & Jølle, H. D. (2004). *Norsk polarhistorie 1, ekspedisjonene*. I. Gyldendal.

- Eide, M. (2011). *Hva er journalistikk*. Universitetsforlaget.
- Ekholt, T. (2020). *Glans og Hæder over sit Land – Nasjonsbygging i norsk pressedeckning av Roald Amundsens Gjøa-ekspedisjon (1903-1906)*. [Masteroppgave, Institutt for arkeologi, konservering og historie, Universitetet i Oslo]. Duo. <https://www.duo.uio.no/handle/10852/84695?show=full>
- Entman, R. M. (1993). Framing – Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 43 (4), 51-58.
- Entman, R. M. (2004). *Projections of Power. Framing News, Public Opinion, and U.S. Foreign Policy*. The University of Chicago Press.
- Eriksen, I., Krüger, L. & molde, E. (2019, 06.12.19). *Vurderer å evakuere Børge Ousland ut fra ekspedisjon ved Nordpolen*. NRK Troms.
- Fossum, E. & Meyer, S. F. (2008). *Er nå det så sikkert*. Cappellen Damm.
- Fulsås, N. (2004). «En æressag for vor nation». I D. E.A. & H. D. Jølle (Red.), *Norsk Polarhistorie 1, Ekspedisjonene*. Gyldendal.
- Galtung, J. & Ruge, H. M. (1965). The structure of foreign news. I H. Tumber (Red.), *News* (s. 21-31). Oxford.
- Gentikow, B. (2005). *Hvordan utforsker man medieerfaringer?* IJ-forlaget.
- Goksøyr, M. (2004). Kappløp i gamle spor. I H. D. Jølle (Red.), *Norsk polarhistorie, ekspedisjonene*. Gyldendal.
- Gripsrud, J. (2015). *Mediekultur, mediesamfunn*. Universitetsforlaget.
- Grønnestad, S. K. (u.å.). *Hva er Arktis?* framsenteret.no. <https://framsenteret.no/arkiv/hva-er-arktis-5809086-146437/>
- Hallin, C. D. & Mancini, P. (2005). Comparing media systems. I J. Curran & M. Gurevich (Red.), *Mass media and Society* (4. utg., s. 215-233). Hodder Arnold.
- Hernes, G. (1978). Det mediavridde samfunn? I *Forhandlingsøkonomi og blandingsadministrasjon* (s. 181-195). Universitetsforlaget.
- Heszlein, L. H. (2019, 06.12.2019). *Hvordan er det mulig?* Dagbladet.no. <https://www.dagbladet.no/kultur/hvordan-er-det-mulig/71902505>
- Hisdal, V. (2019, 01.12.2019). *Arktis*. Store norske leksikon. <https://snl.no/Arktis>
- Hjarvard, S. (2012). The study of news production. I K. B. Jensen (Red.), *A handbook of media and communication research* (2. utg., s. 87-105). Routledge.
- Holtet, A. (2019, 22.11.2019). *Lars Ebbesen om Børge Ouslands ekspedisjon: – Det er et dramatisk kappløp*. <https://www.utemagasinet.no/ekspedisjon/lars-ebbesen-om-boerge-ouslands-ekspedisjon-det-er-et-dramatisk-kapploep>
- Jensen, K. B. (2012). *A handbook of media and communication research*. Routledge.
- Johansen, L. W. (2019). *Iskald beregning*. Dagsavisen. Hentet 05.12.2019 fra <https://www.dagsavisen.no/debatt/kommentar/2019/12/05/iskald-beregning/>
- Leraaen, S. O. (2019a, 24.12.2019). *Børge Ousland: Slik finansieres ekspedisjonen*. VG.no. <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/kJLRzB/boerge-ousland-slik-finansieres-ekspedisjonen>
- Leraaen, S. O. (2019b, 03.12.2019). «Lance på vei inn i polarisen – Den forandrer seg hele tiden». VG. <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/GGJKoV/lance-paa-vei-inn-i-polarisen-den-forandrer-seg-hele-tiden>
- Leraaen, S. O. (2019c, 30.11.2019). *Polfarere hentes ut av isen – nå starter den dramatiske operasjonen*. <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/xPz7Mj/polfarere-hentes-ut-av-isen-naa-starter-den-dramatiske-operasjonen>
- Lødemel, T. I. (2019, 13.12.2019). Så ekte at det vert falskt. *Dag og Tid*. <https://www.dagogtid.no/samfunn/-sa-ekte-at-det-vert-falskt-6.3.13741.cbdbc06b84>
- McCombs, M. W. & Shaw, D. L. (1972). The Agenda-Setting Function of Mass Media. *The Public Opinion Quarterly*, 36(2), 176-187. <https://www.jstor.org/stable/2747787>

- Meland, A. (2019, 29.12.2019). *En historisk dårlig jul*. VG. <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/RR2GAO/en-historisk-daarlig-jul>
- Miller, M. M. & Riechert, P. B. (2000). Interest group strategies and journalistic norms: News framing of environmental issues. I S. Allan, B. Adam & C. Carter (Red.), *Environmental Risks and the Media* (s. 45-54). Routledge.
- Nilsen, V. L. (2020, 27.03.2020). *Slik ble kappløpet om Sydpolen en viral nyhet*. Nasjonalbiblioteket. <https://www.nb.no/historier-fra-samlingen/sydpolekspedisjonen-slik-formet-mediene-historien/>
- Nilssen, V. (2012). *Analyse i kvalitative studier*. Universitetsforlaget.
- Norsk-Presseforbund. (2020). Vær Varsom-Plakaten. <http://presse.no/pfu/etiske-regler/vaer-varsom-plakaten/>
- NRK. (2019). Dagsnytt 18 [TV-program]. *Dagsnytt 18*. NRK. <https://tv.nrk.no/serie/dagsnytt-atten-tv/201912/NNFA56120619/avspiller>
- NRK. (2020, 30.01.2020). [Opptak]. *Kringkastingsrådet*. NRK. <https://tv.nrk.no/serie/kringkastingsraadet/202001/AINF00000120/avspiller>
- NRK. (2021, 18.11.2021). *Dette er Kringkastingsrådet*. <https://www.nrk.no/organisasjon/dette-er-kringkastingsradet-1.3911376>
- Ording, O. (2019, 06.12.2019). *Kritisk til mediedekningen av polekspedisjonen: Minner om et realityshow*. VG. <https://www.vg.no/nyheter/i/4qQ4go/kritisk-til-mediedekningen-av-polekspedisjonen-minner-om-et-realityshow>
- Phillips, E. (2019, 08.11.2019). *Classifying Polar Expeditions: how to clear up the muddle*. Explorers Web. <https://explorersweb.com/2019/11/08/classifying-polar-expeditions-how-to-clear-up-the-muddle/>
- Ree, T. O. (2019, 26.11.2019). *Bengt Rotmor om Ousland-ekspedisjonen: – Slutten på en polar-æra*. Innherred.no. <https://www.innherred.no/nyheter/i/nwLmk5/bengt-rotmor-om-ousland-ekspedisjonen-slutten-pa-en-polar-aera>
- Riffenburgh, B. (1994). *The Myth of the Explorer*. Oxford University Press.
- Schrøder, K. C. (2012). Discursive realities. I K. B. Jensen (Red.), *A handbook of media and communication research* (s. 106-130). Routledge.
- Schudson, M. (1978). *Discovering the news*. Basic Books.
- Schudson, M. (1995). *The power of news*. Harvard University Press.
- Schudson, M. (2003). *The sociology of News*. W. W. Norton & Company.
- Schwebs, T., Ytre-Arne, B. & Østbye, H. (2020). *Media i samfunnet*. Samlaget.
- Simon-Ekeland, A. (2019, 11.12.2019). *Polfarerne og forestillingen om «det ekte»*. VG. <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/kJPlya/polfarerne-og-forestillingen-om-det-ekte>
- Skog, H. (2019, 30.12.2019). *«Lance» og polfarerne ankommer Tromsø i ettermiddag*. iTromsø. <https://www.itromso.no/nyheter/2019/12/30/«Lance»-og-polfarerne-ankommer-Tromsø-i-ettermiddag—Ekstra-stas-å-avslutte-ekspedisjonen-i-Ishavsbyen-20717420.ece>
- Snoen, J. A. (2019, 06.12.2019). *Verden er dramatisk nok som den er. Vi trenger ikke vegg-til vegg- dekning av iscenesatte «dramaer»*. Aftenposten. <https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/Op1vRO/verden-er-dramatisk-nok-som-den-er-vi-trenger-ikke-vegg-til-vegg-dekn>
- Srebowska, U. (2005). ATEKST kan lede på villspor. *Nord Medietidsskrift*, 12(01), 40-43. <https://doi.org/https://doi.org/10.18261/ISSN0805-9535-2005-01-04>
- Svalbardposten. (2022). *Svalbardposten vokser*. Svalbardposten. Hentet 10.01.22 fra <https://svalbardposten.no/svalbardposten-vokser/19.13694>

- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse, en innføring i kvalitative metoder* (5. utg.). Fagbokforlaget.
- Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3. utg.). Gyldendal.
- Tuchman, G. (1978). *Making news, a study in the construction of reality*. The free press.
- Ustad, F. T. (2020). Nyhetsbruk, mistillit og mediekritikk i et medielandskap i rask endring. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 61(1), 83-86.
<https://doi.org/https://doi.org/10.18261/issn.1504-291X-2020-01-12>
- VG. (2021, 27.09.2021). Dette er VG. VG. <https://www.vg.no/informasjon/om-vg>
- Wattø, S. & Helgesen, L. (2020, 11.01.2020). Litt av ein eventyrar. Sunnmørsposten.
<https://www.smp.no/nyheter/2020/01/11/Litt-av-ein-eventyrar-20784761.ece>
- Wisting, A. (2012). *Hjalmar Johanson*. Kagge Forlag.
- Ytreberg, E. (2014a). The 1911 South Pole Conquest as Historical Media Event and Media Ensemble. *Media History*, 20(2), 167-181.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1080/13688804.2014.898899>
- Ytreberg, E. (2014b). Et medieensemble på Frogner. Den store jubileumsutstillingen i 1914. I H. G. Aalstad & F. S. Berg (Red.), *Å feire en nasjon* (s. 61-77). Nasjonalbiblioteket.
- Ytreberg, E. (2016). The Norwegian who became a globe: Medation and temporality in Roald Amundsen`s 1911 South Pole Conquest. I H. Jordheim & E. Sandmo (Red.), *Conceptualising the World* (s. 373-397). Berghahn Books.
- Ytreberg, E. (2017). Towards a historical understanding of the media event. *Media, culture & society*, 39(3), 309-324. <https://doi.org/https://doi-org.ezproxy.oslomet.no/10.1177/0163443716643155>
- Zelizer, B. (2004). *Taking journalism seriously*. Sage publications.
- Østbye, H., Helland, K., Knapskog, K., Larsen, L. O. & Moe, H. (2013). *Metodebok for mediefag* (4. utg.). Vigmstad & Bjørke.
- Østlyngen, T. & Øvrebø, T. (2006). *Journalistikk: Metode og fag* (3. utg.). Gyldendal.
- Aarli-Grøndalen, R. (2021, 30.09.2021). Mediekritikk? Den jobben overlater vi til kommunikasjonsfolk. *journalisten.no*. <https://journalisten.no/14-eva-sannum-kortnytt/mediekritikk-den-jobben-overlater-vi-til-kommunikasjonsfolk/480549>